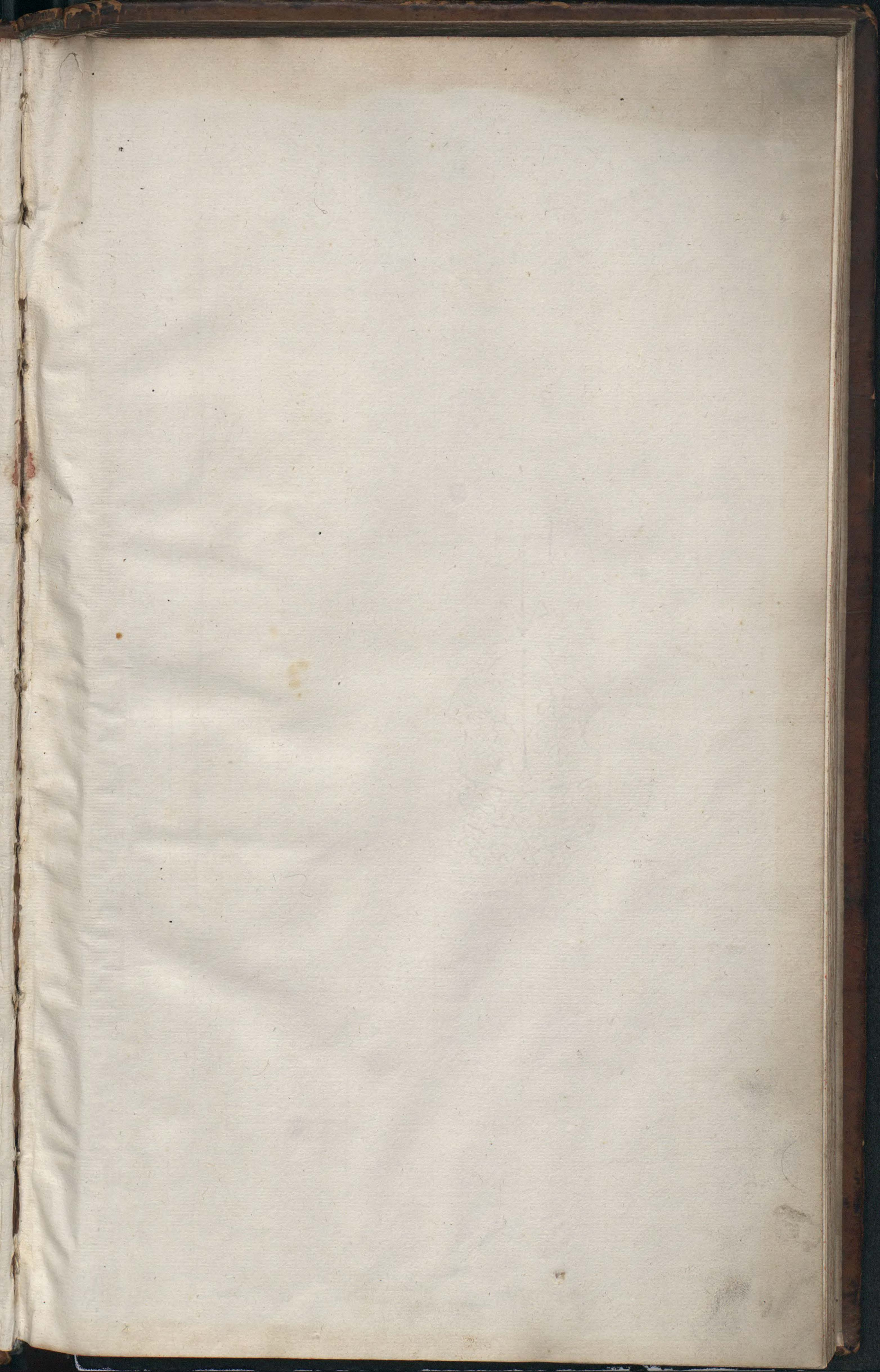

24

722.1.1.1.24
*Compendium
Astronomiae Organicae*

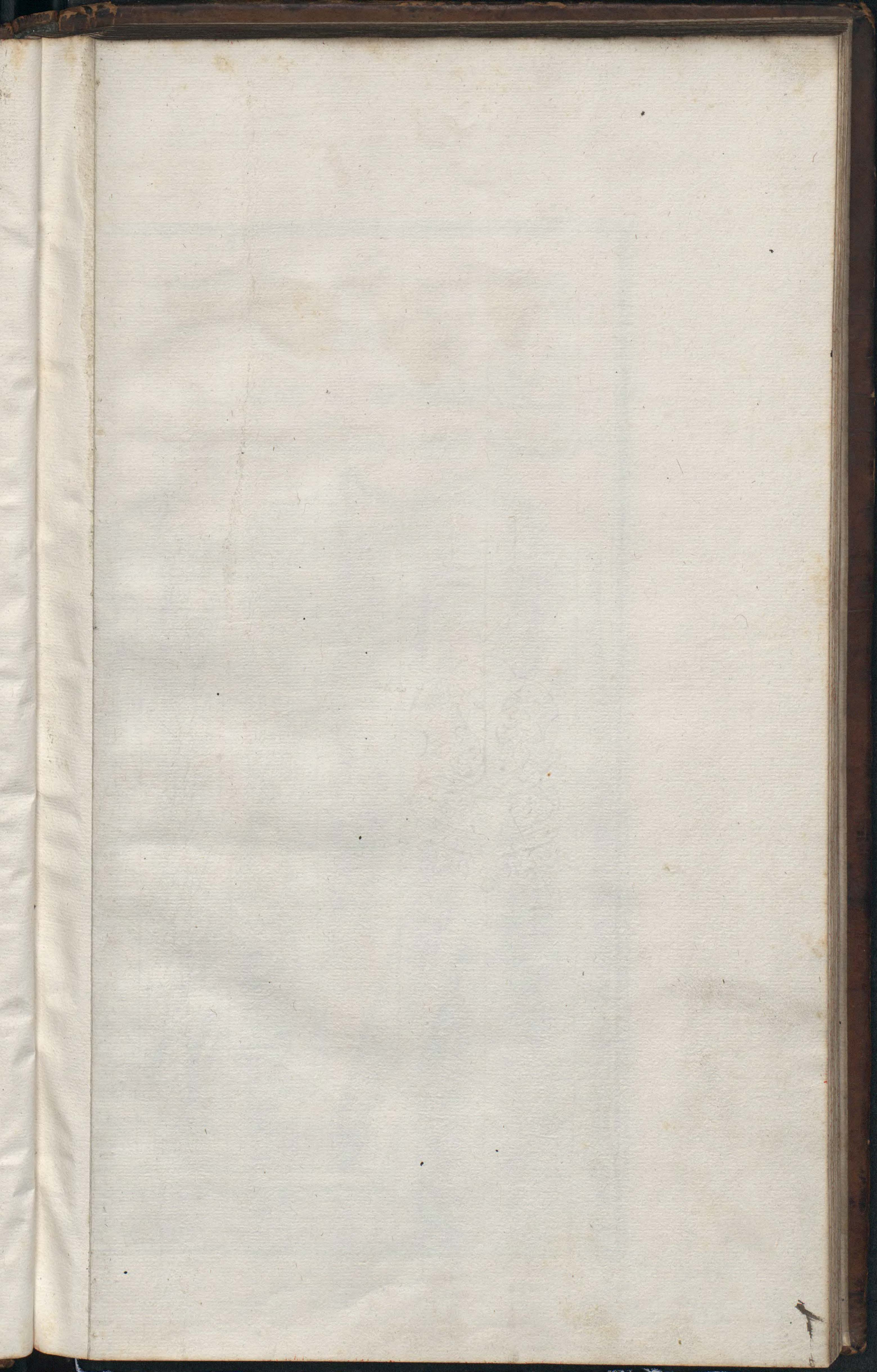
Liber Organicus
Astronomiae Europaeae apud Sinas
Restituta

Sub Imperatore Sino-Tartarico
Cām Hy appellato

Auctore P. Ferdinando Verbiest
Flandro-Belga Brugensi
E Societate Jesu

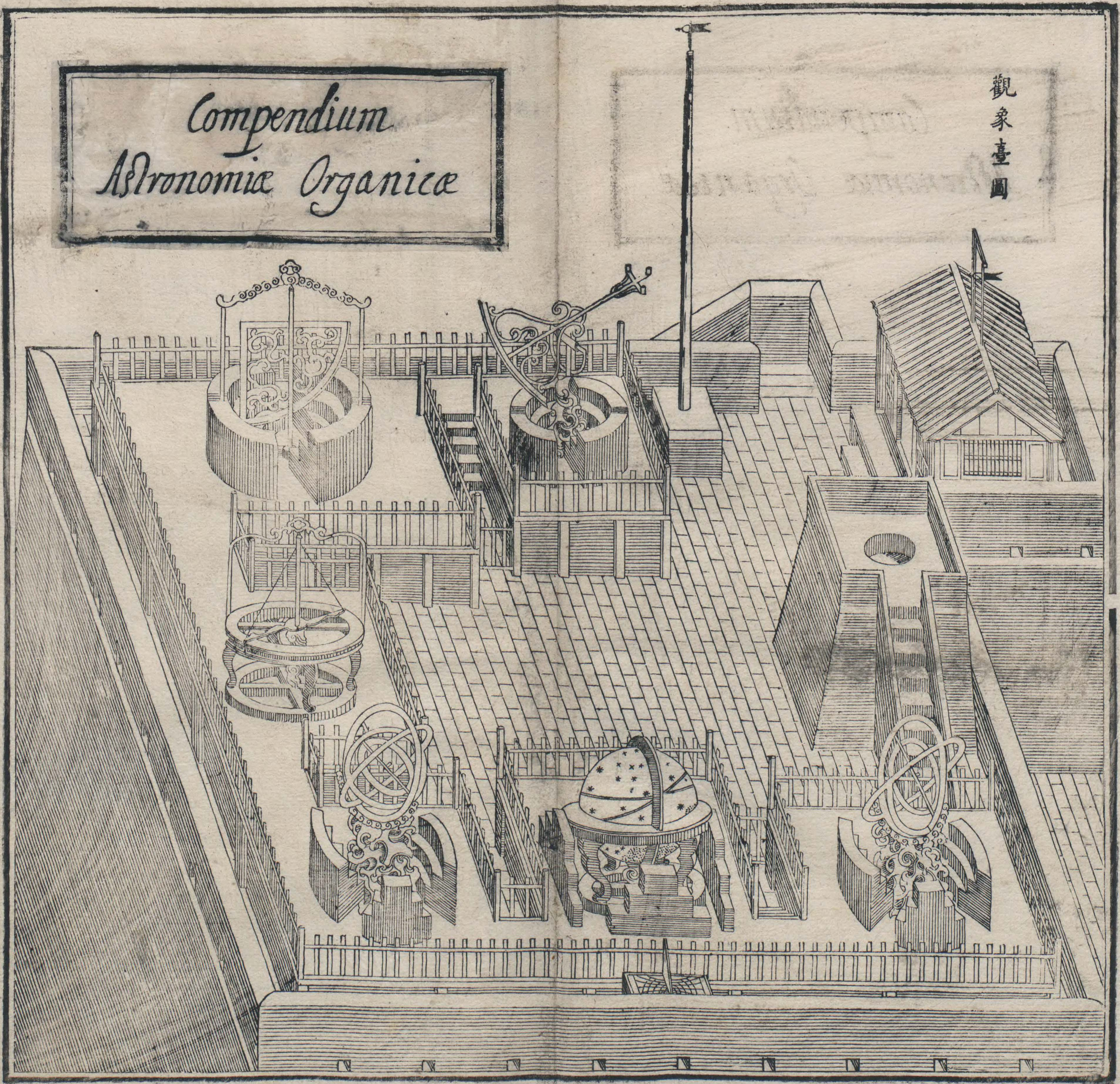
Academiae Astronomicae
In Regia Pekinensi
Praefecto

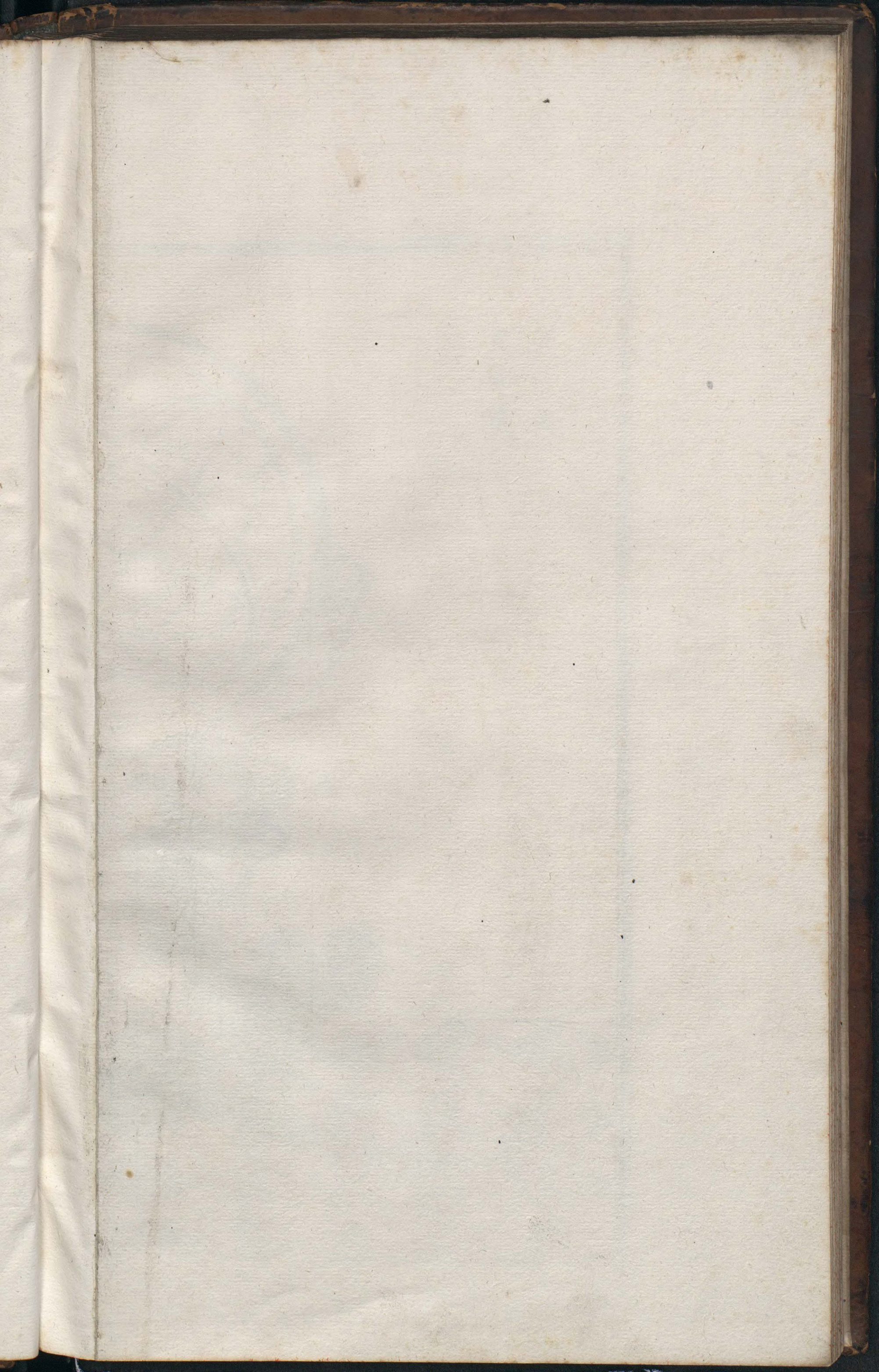
Anno Salutis M.DC. LXVIII

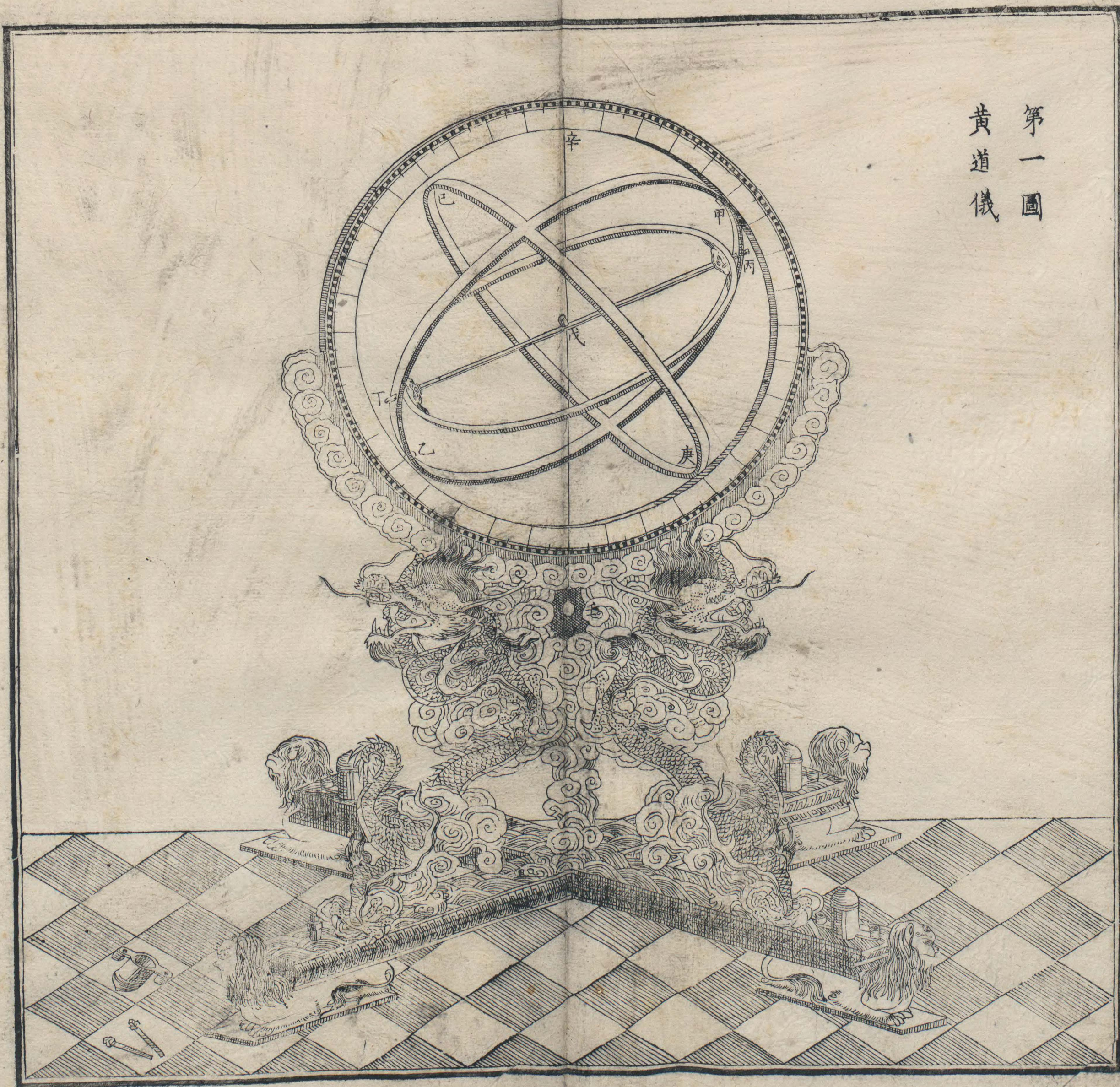
Compendium
Astronomiae Organicae

觀象臺圖

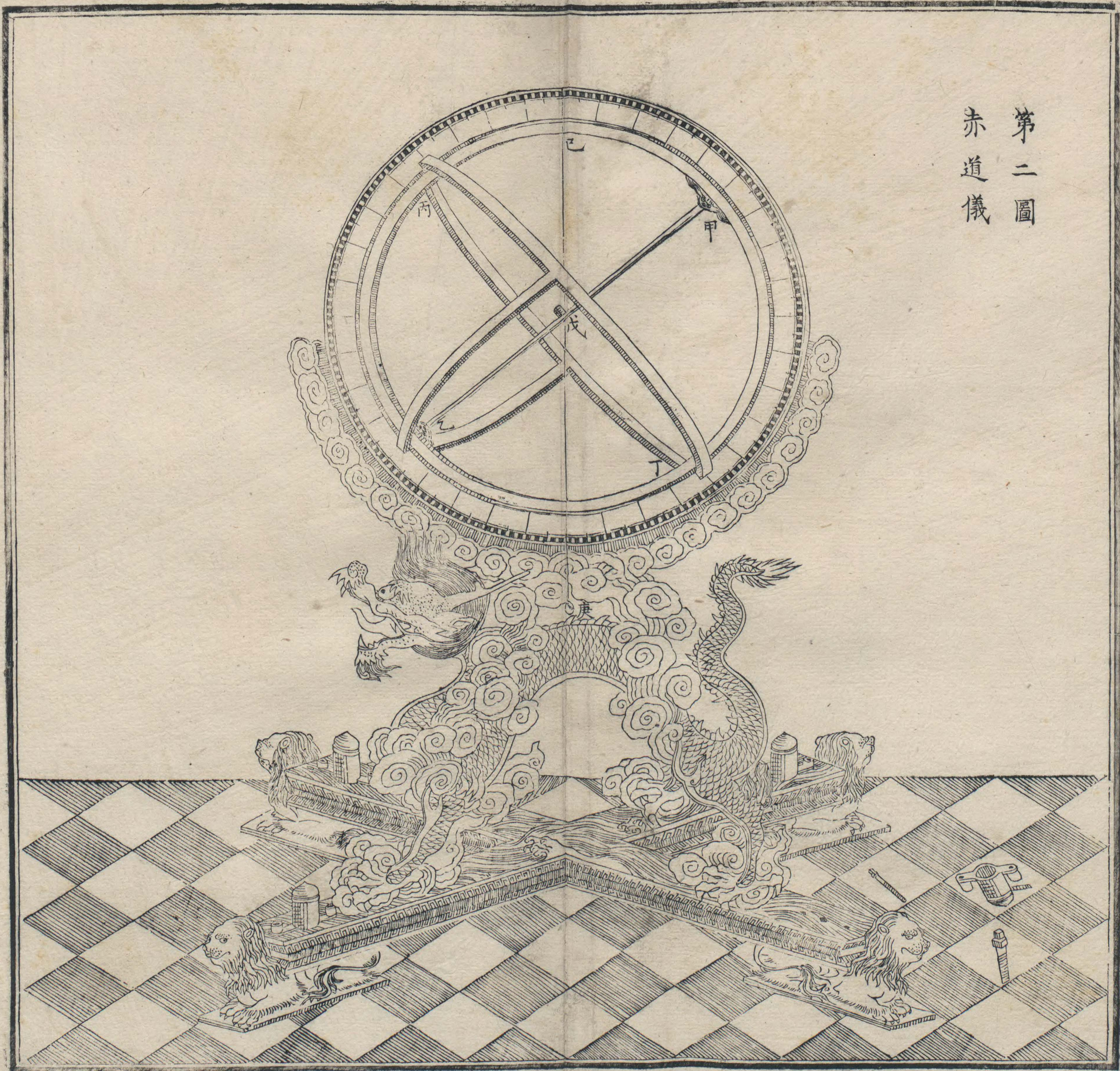

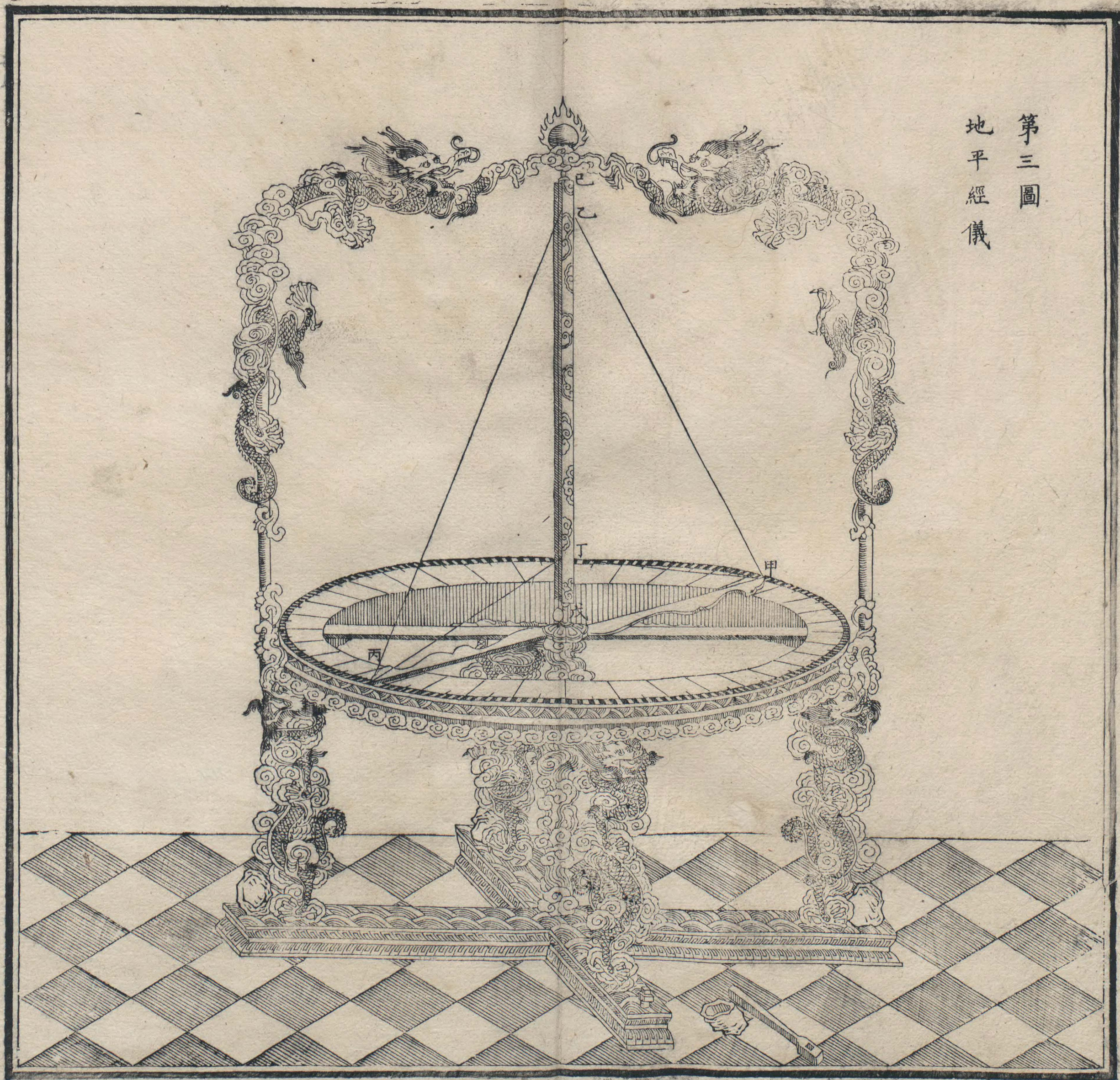
第一圖
黃道儀

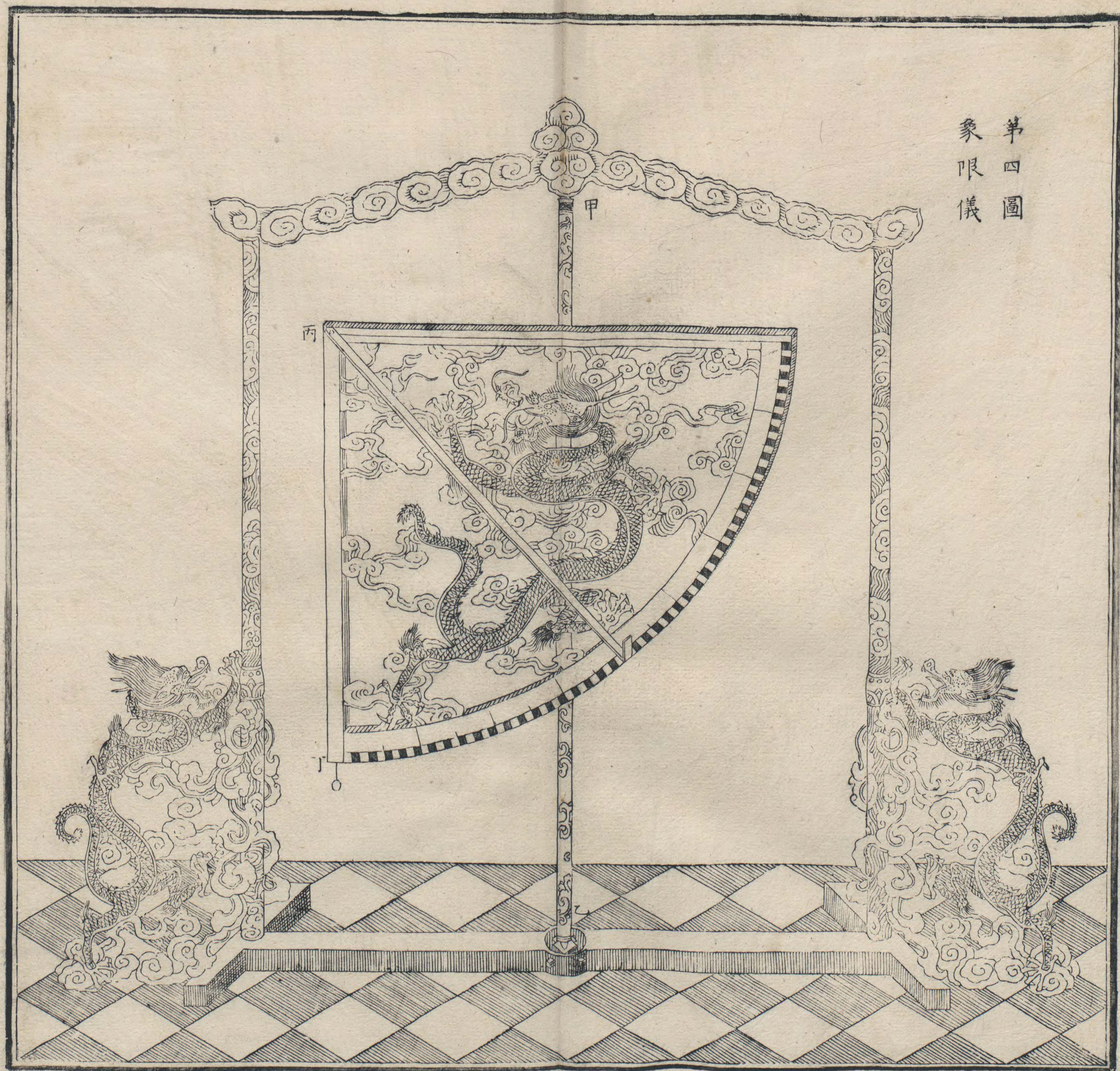
第二圖
赤道儀

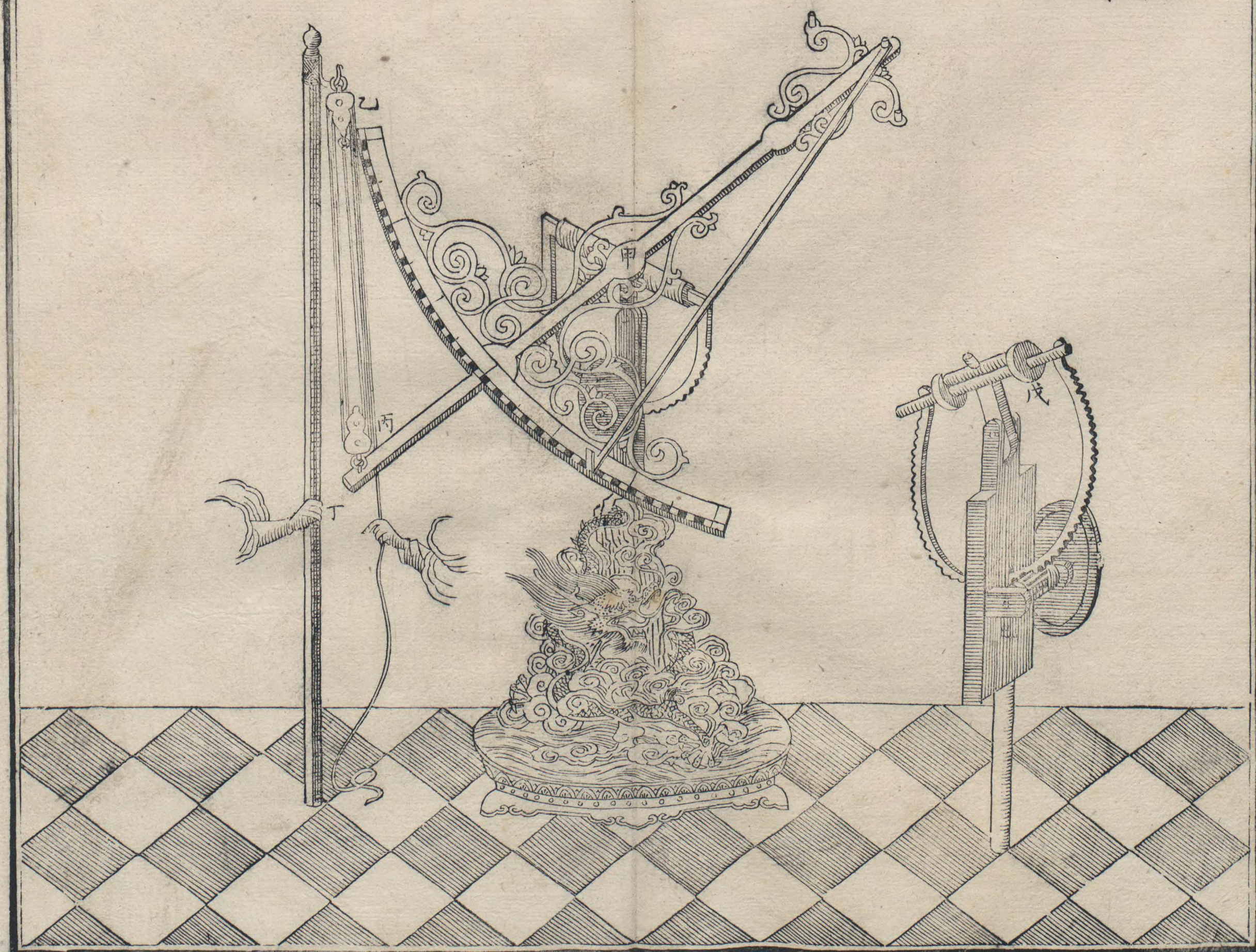
第三圖
地平經儀

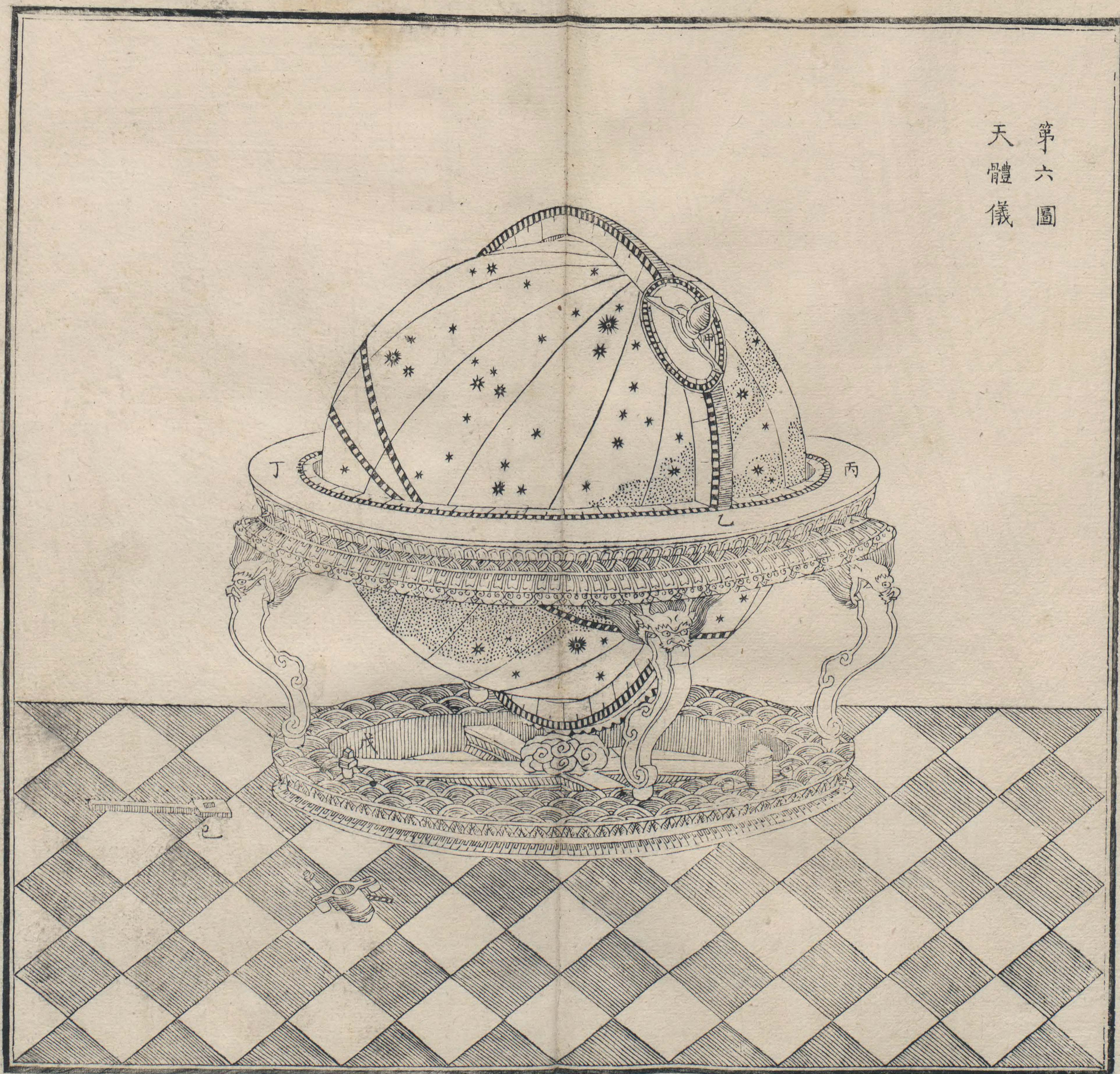
第四圖
象限儀

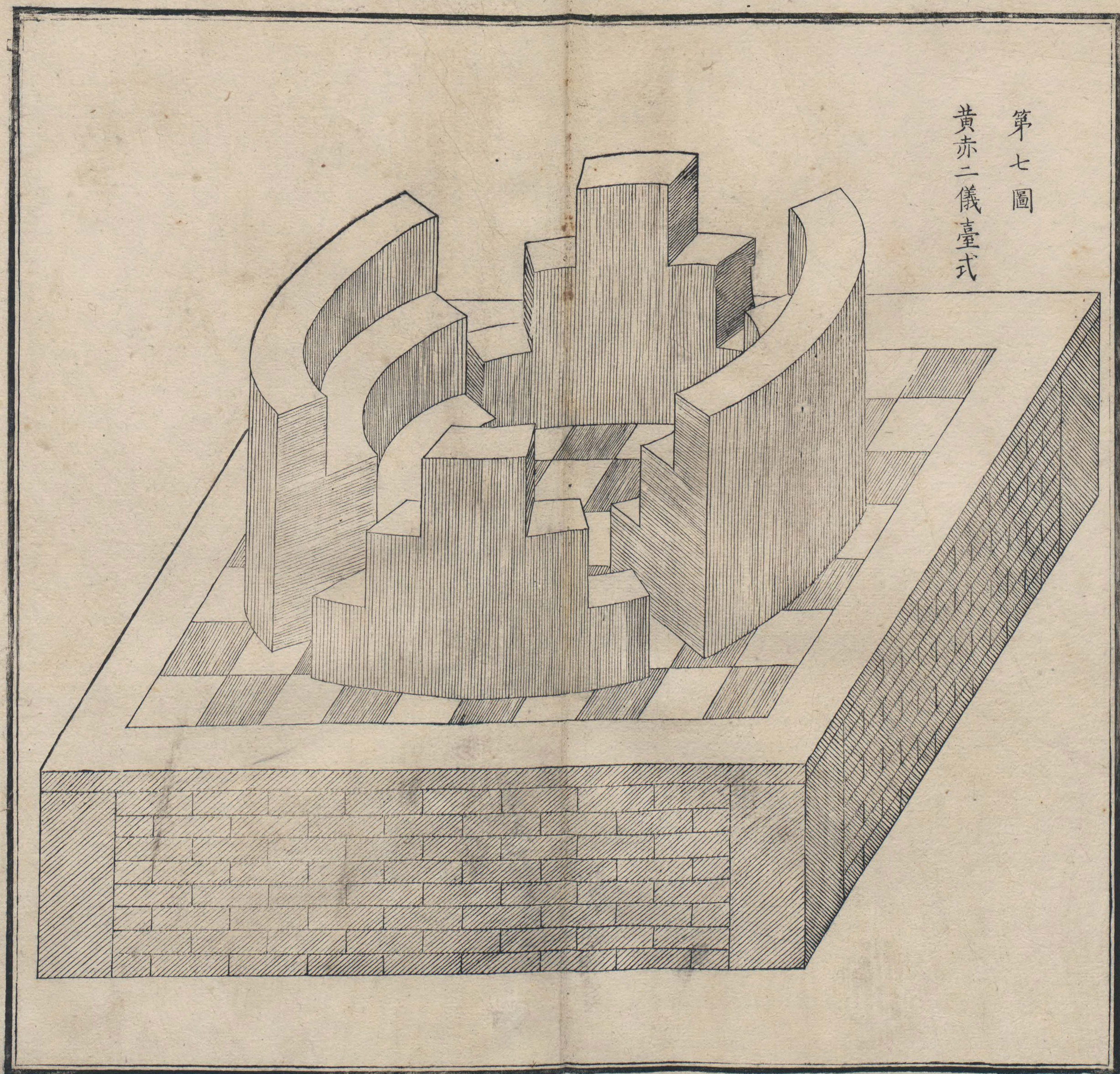
第五圖
紀限儀

第六圖
天體儀

第七圖
黃赤二儀臺式

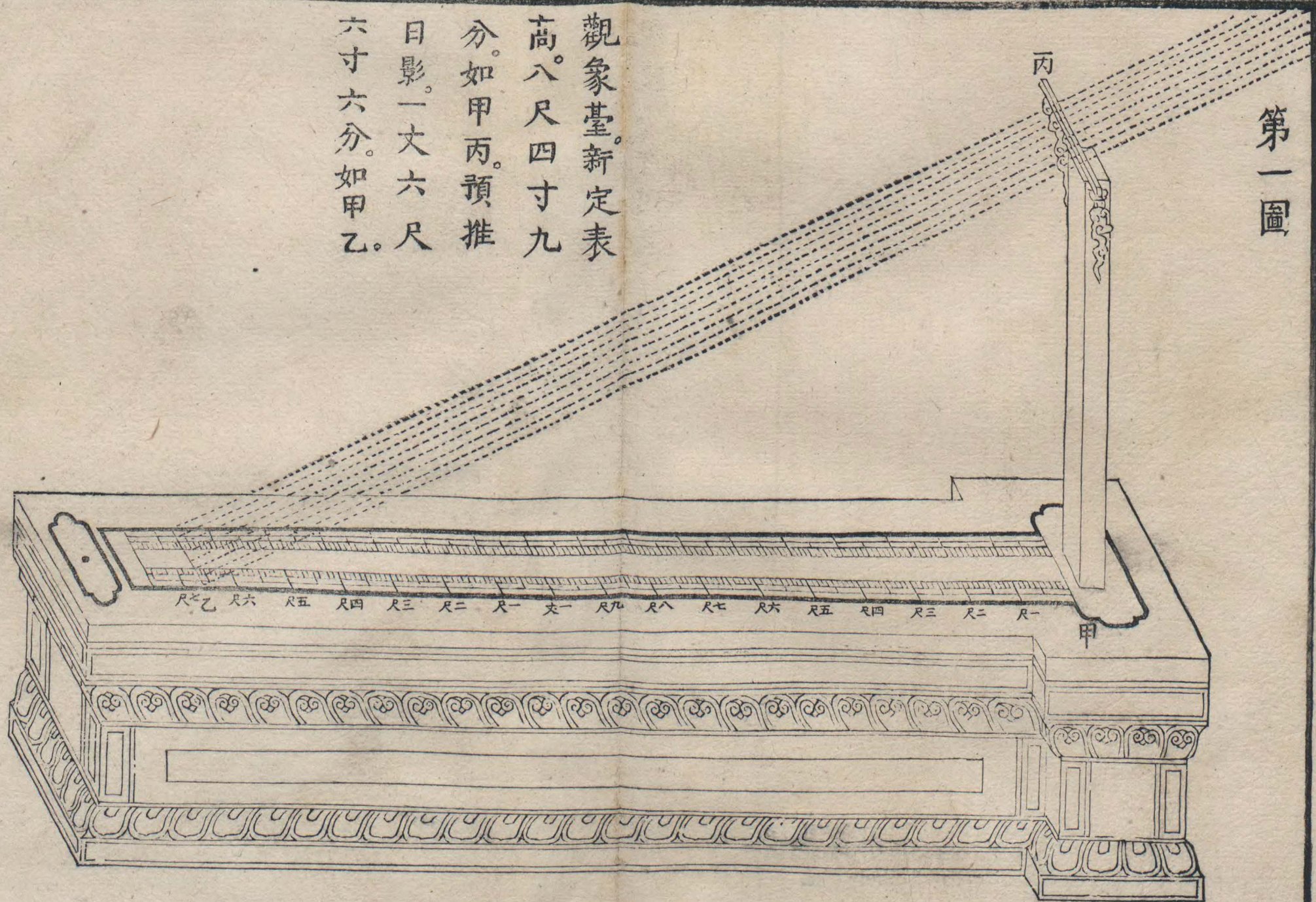

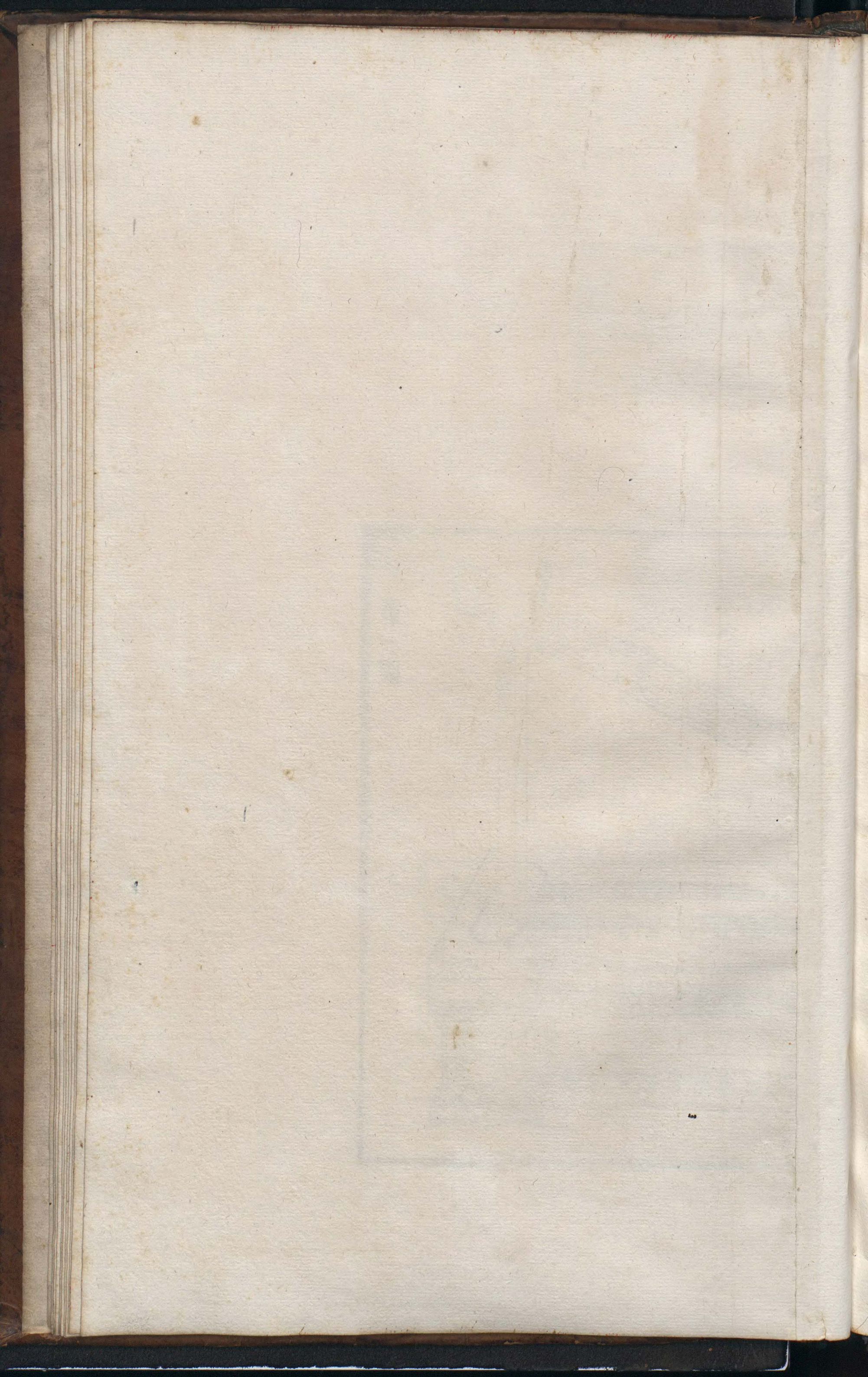
9

observationes Astronomicae

第一圖

觀象臺新定表
高八尺四寸九
分如甲丙預推
日影一丈六尺
六寸六分如甲乙

第二圖

朝內午門

前內院

大臣公

定表高

二尺二

寸如甲

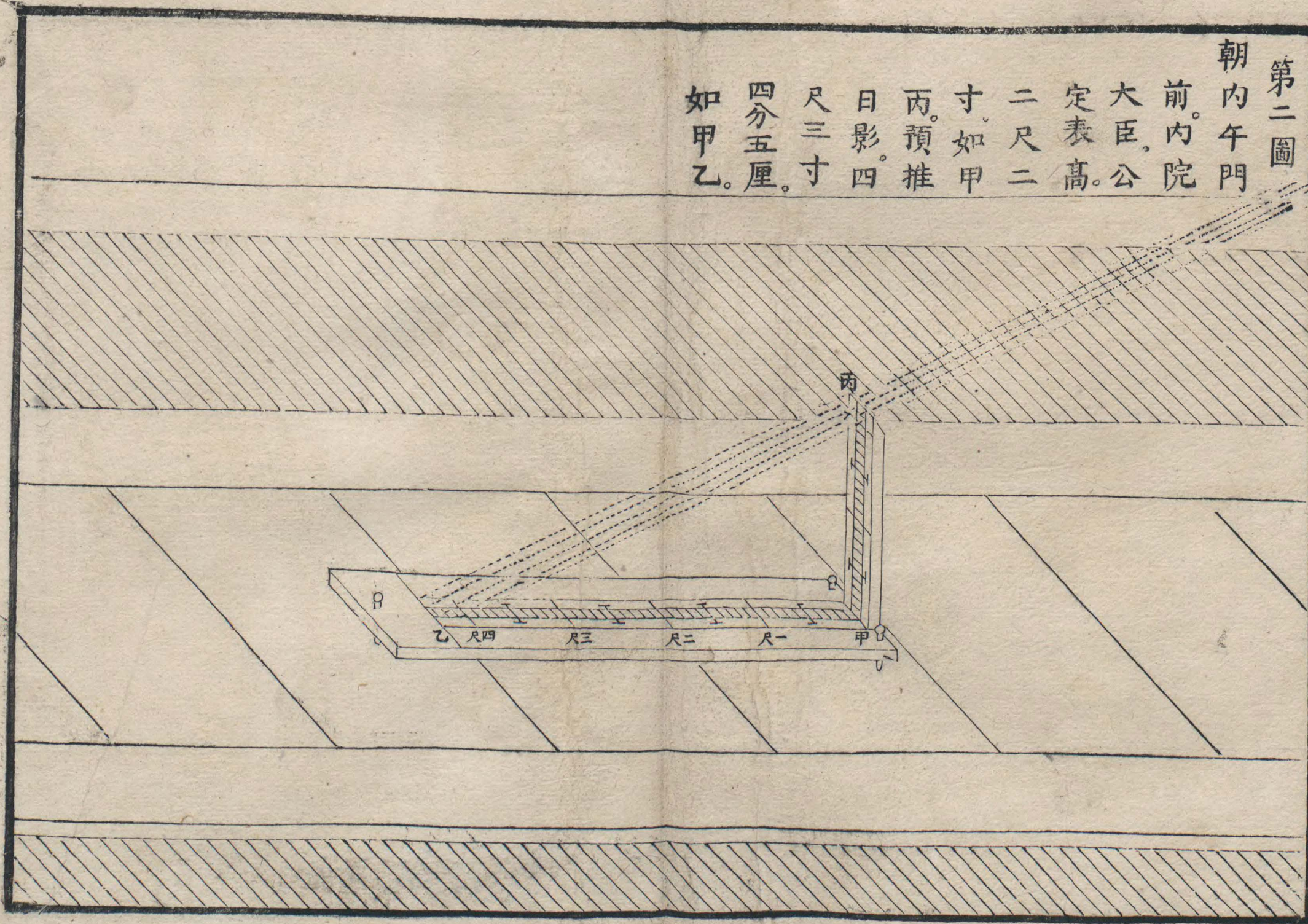
丙預推

日影四

尺三寸

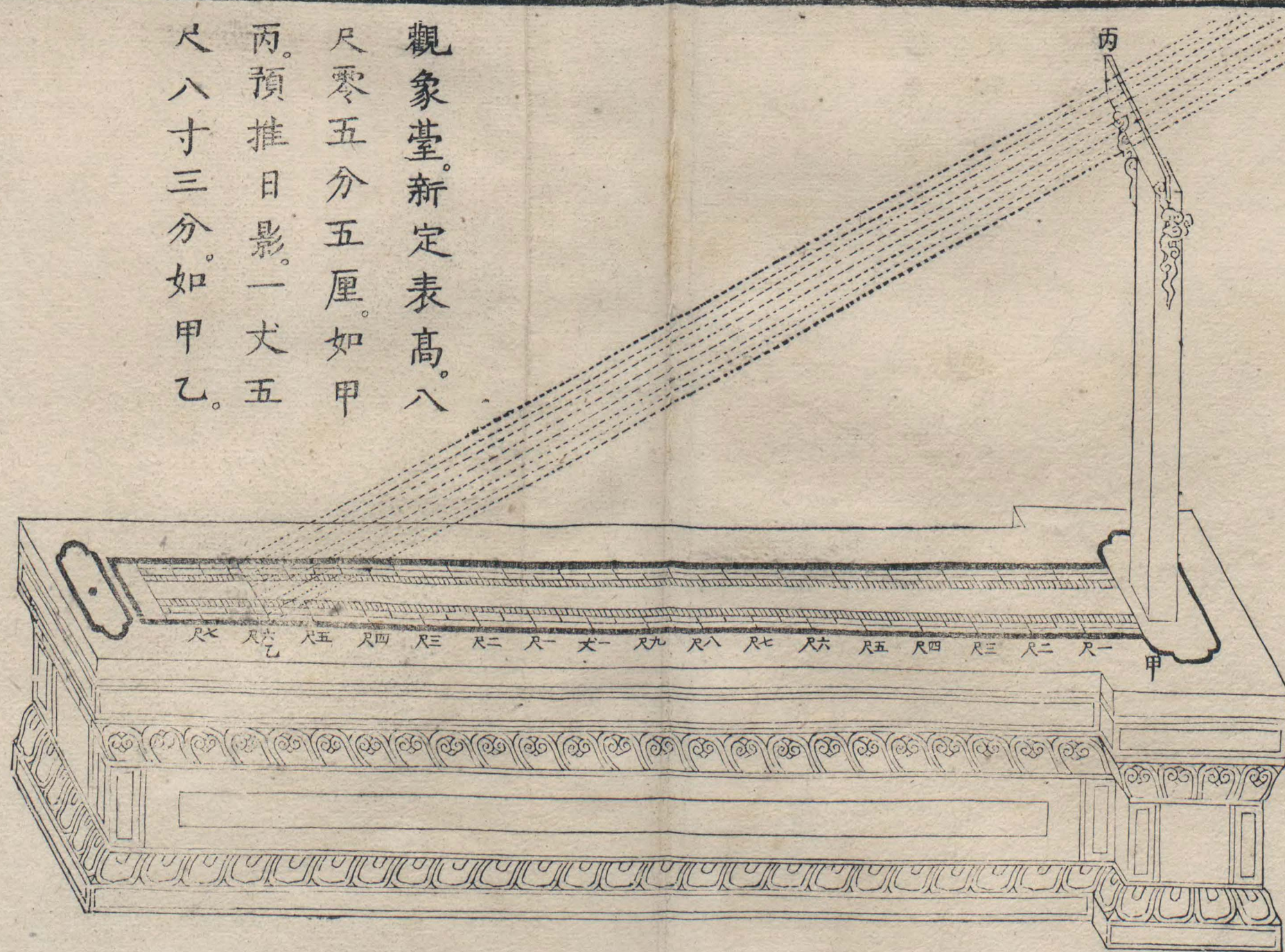
四分五厘

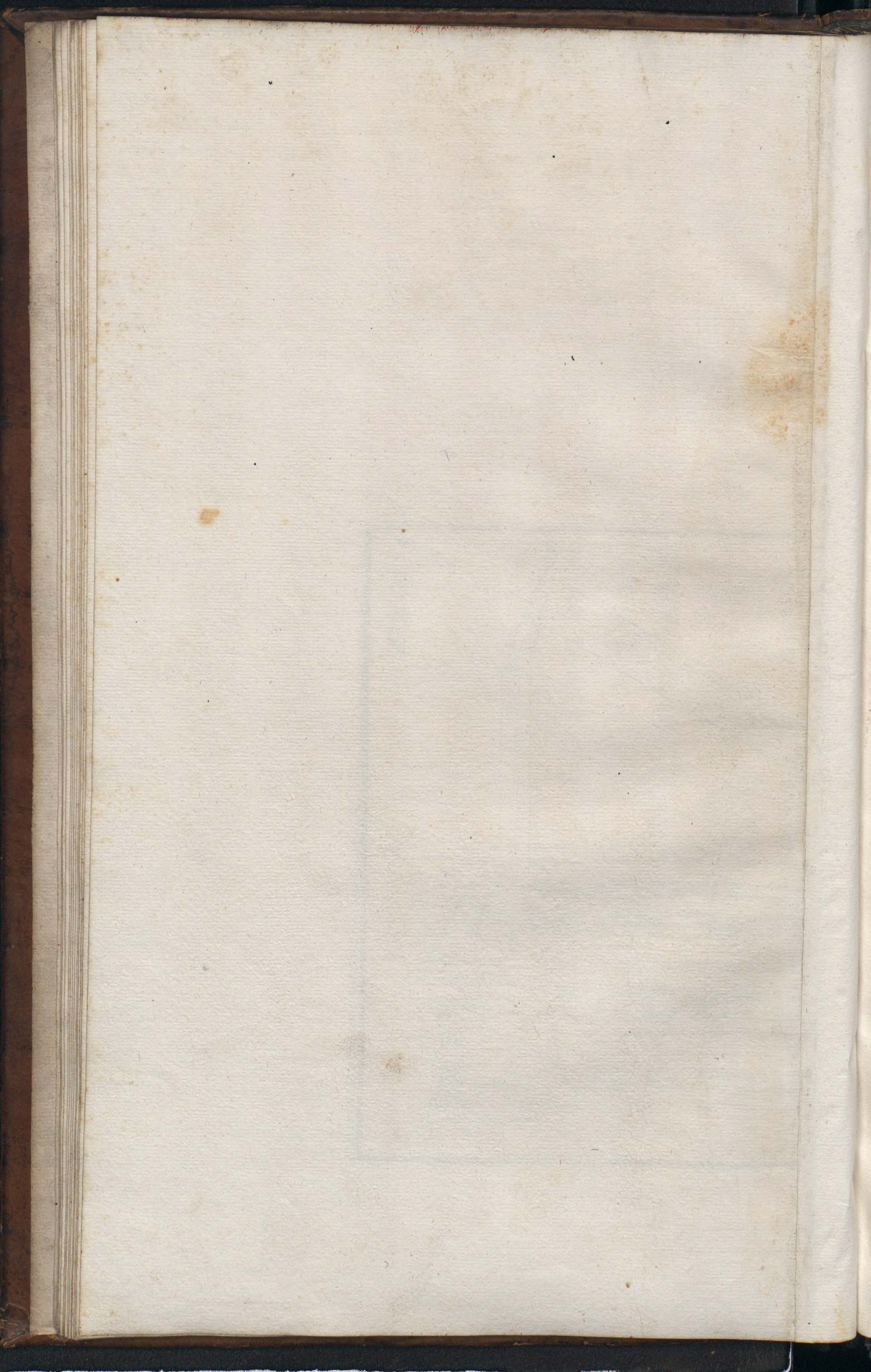
如甲乙

第三圖

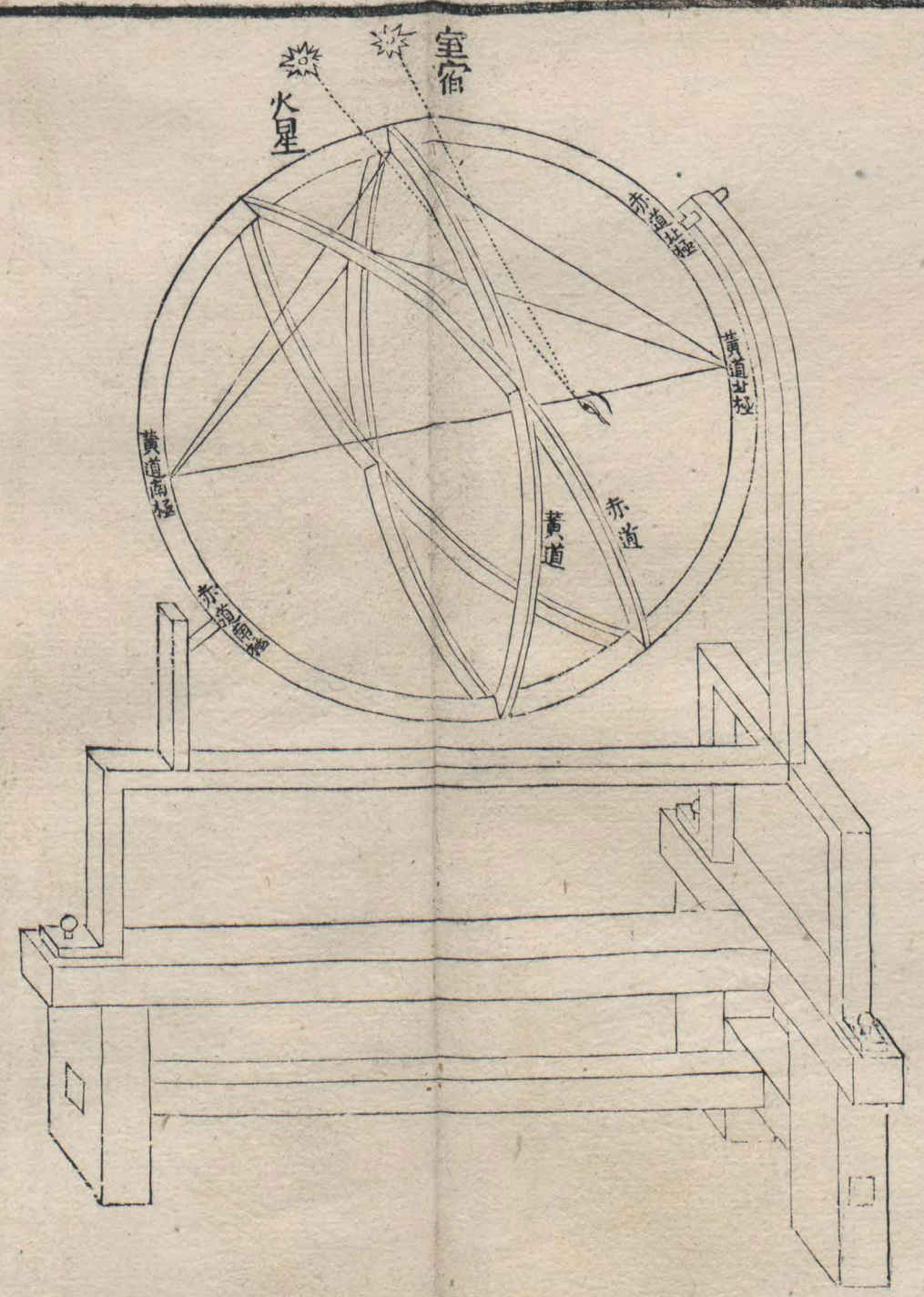
觀象堂新定表高八
尺零五分五厘如甲
丙預推日影一丈五
尺八寸三分如甲乙

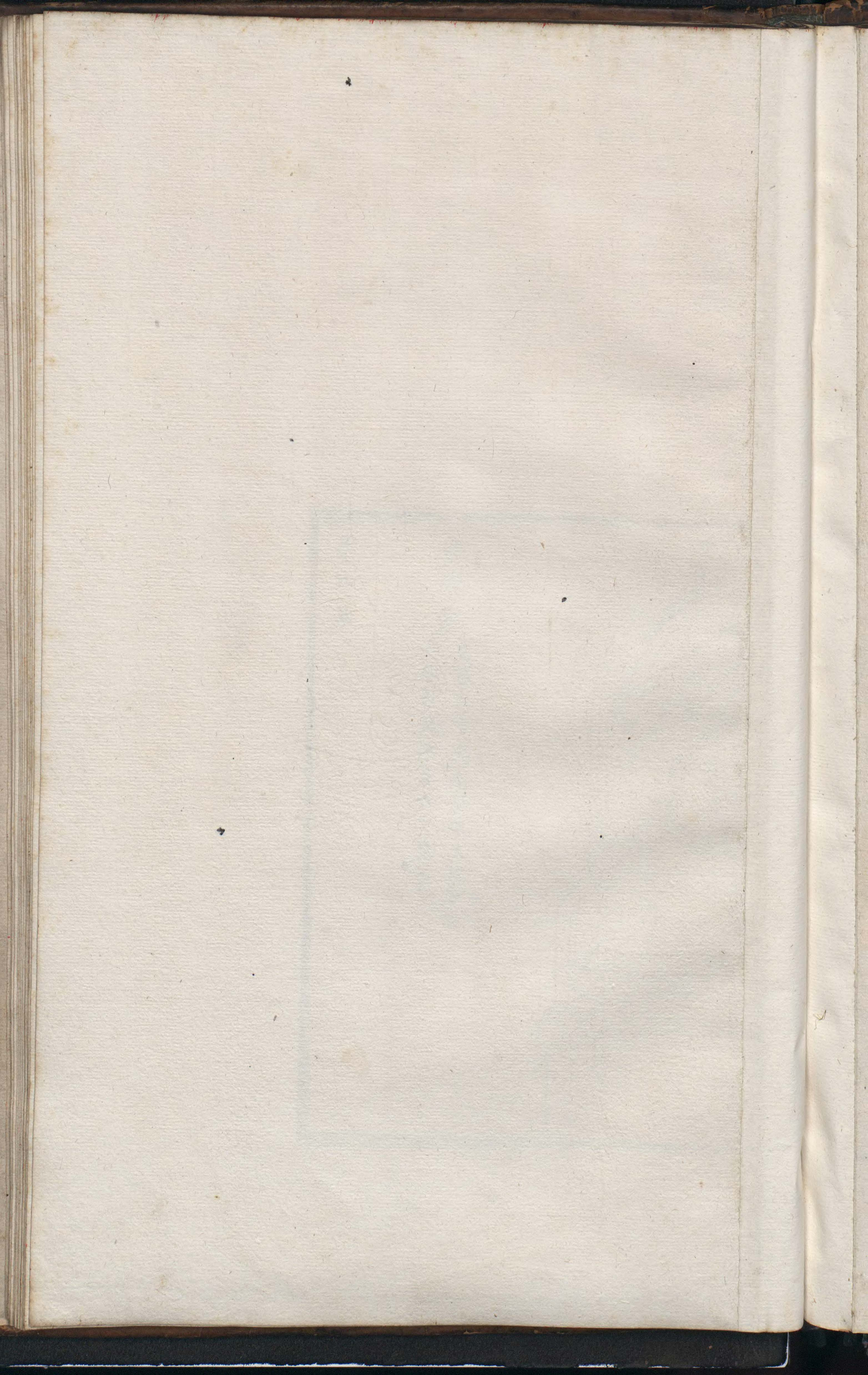

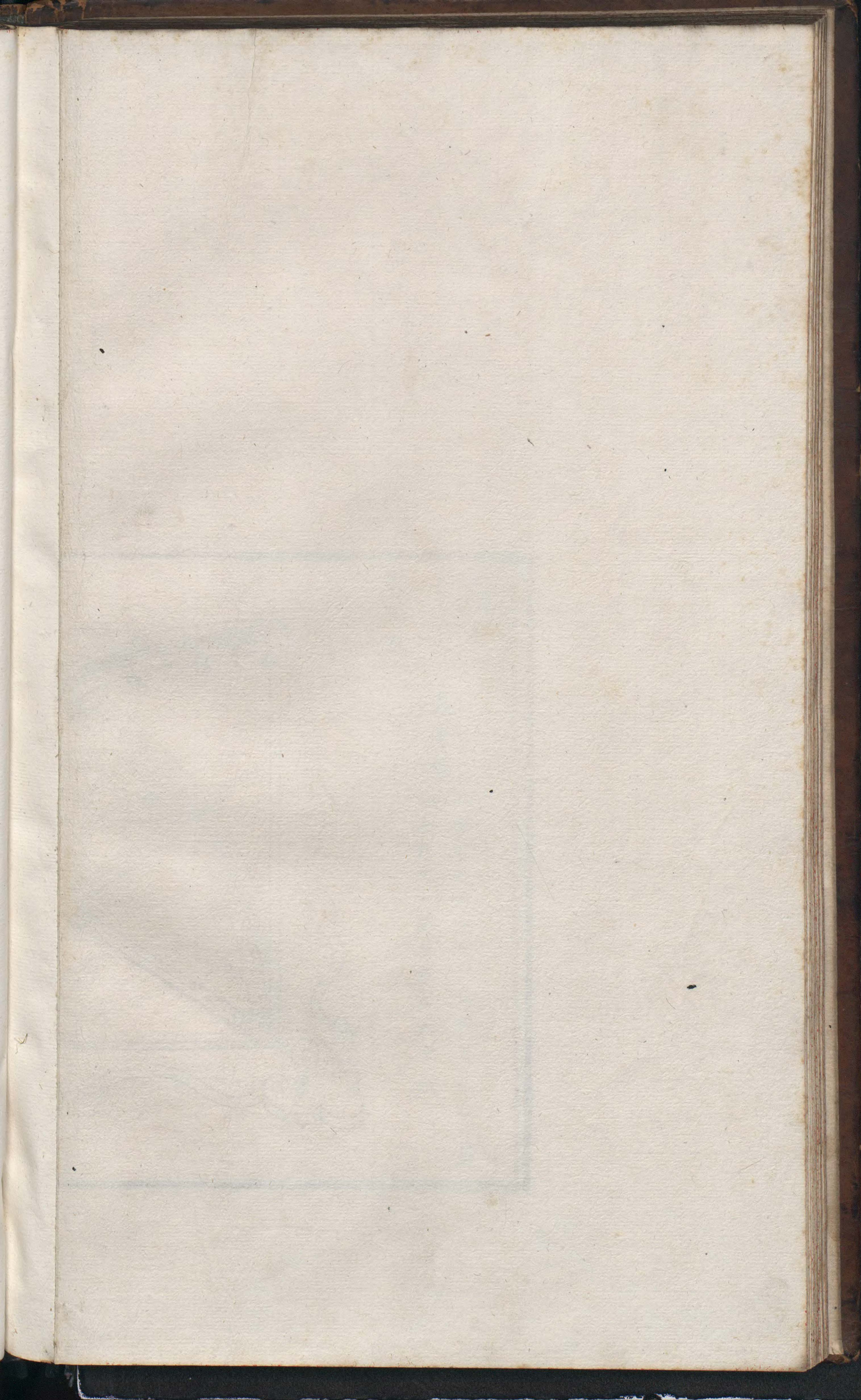

第四圖

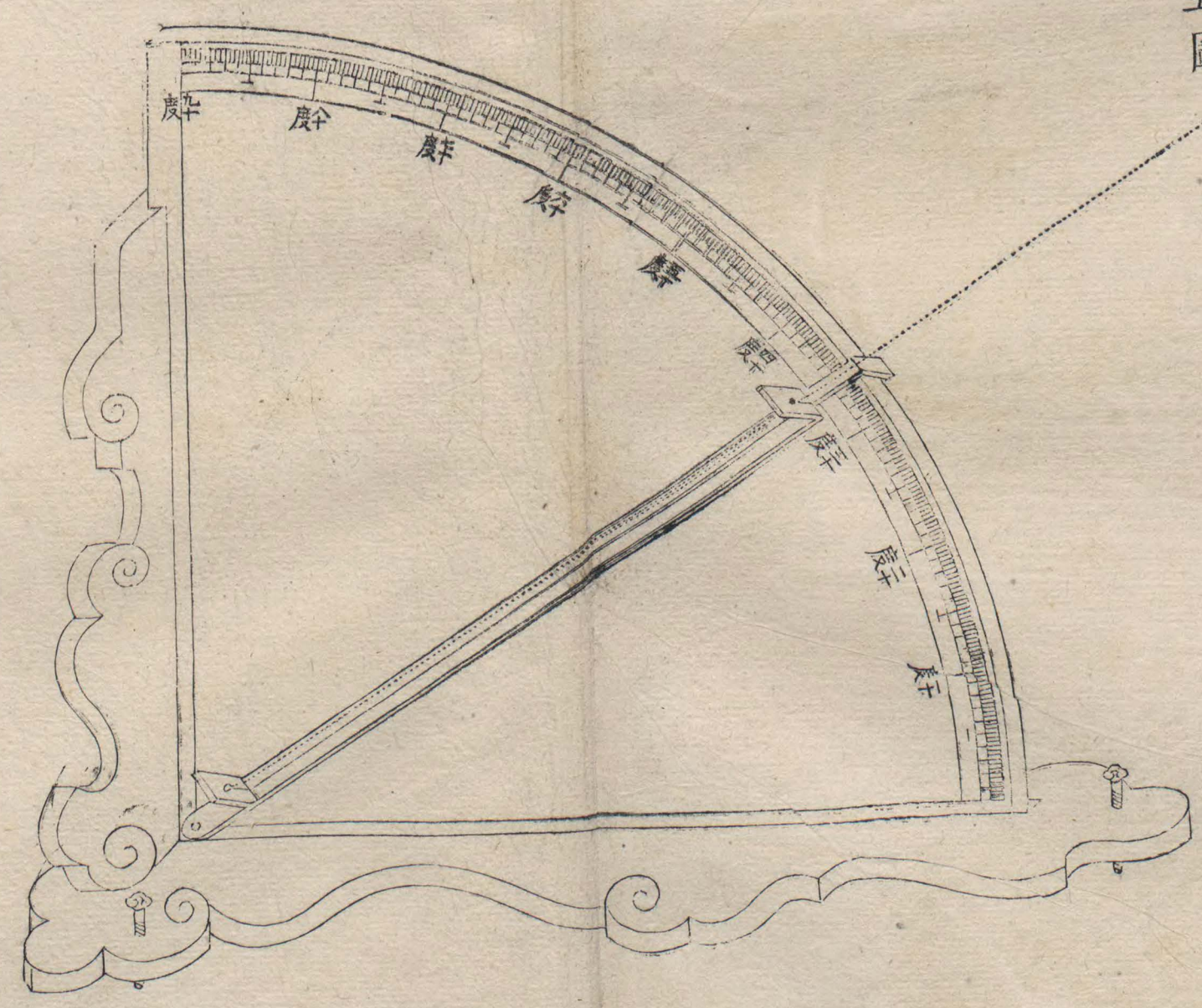
黃赤儀 此係周天三百六十度。每
度有六十分。全徑二尺五寸。

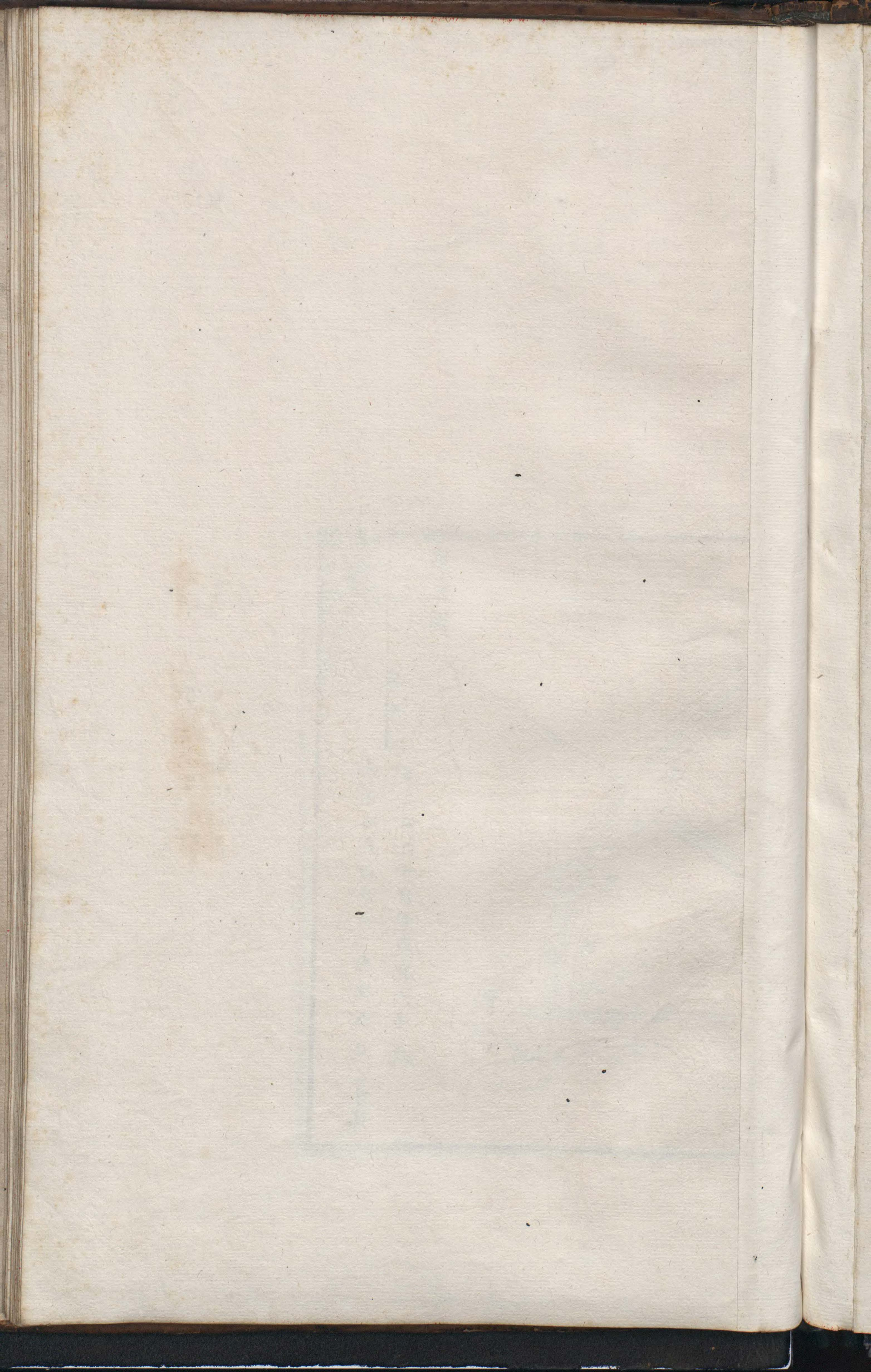

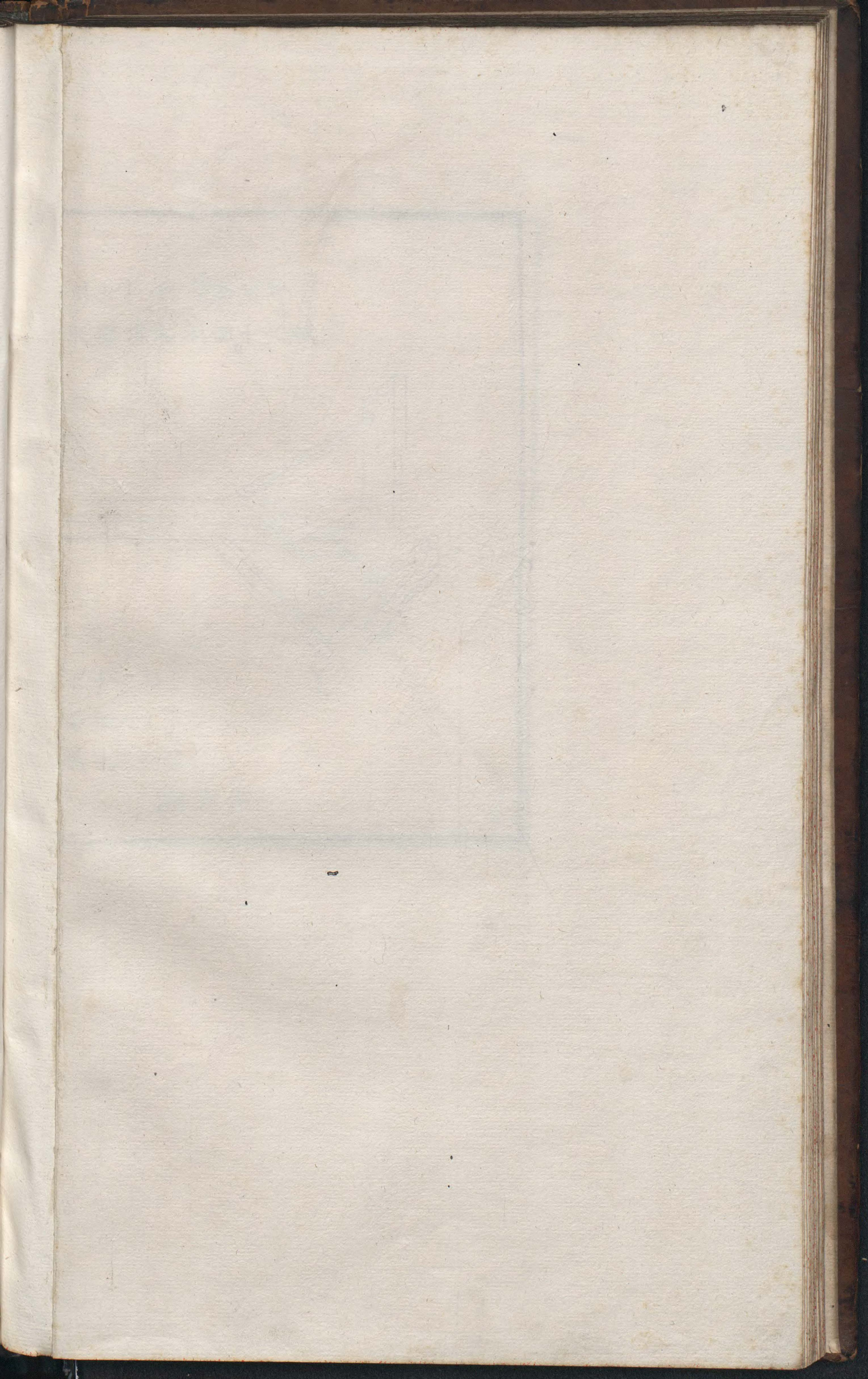
第五圖

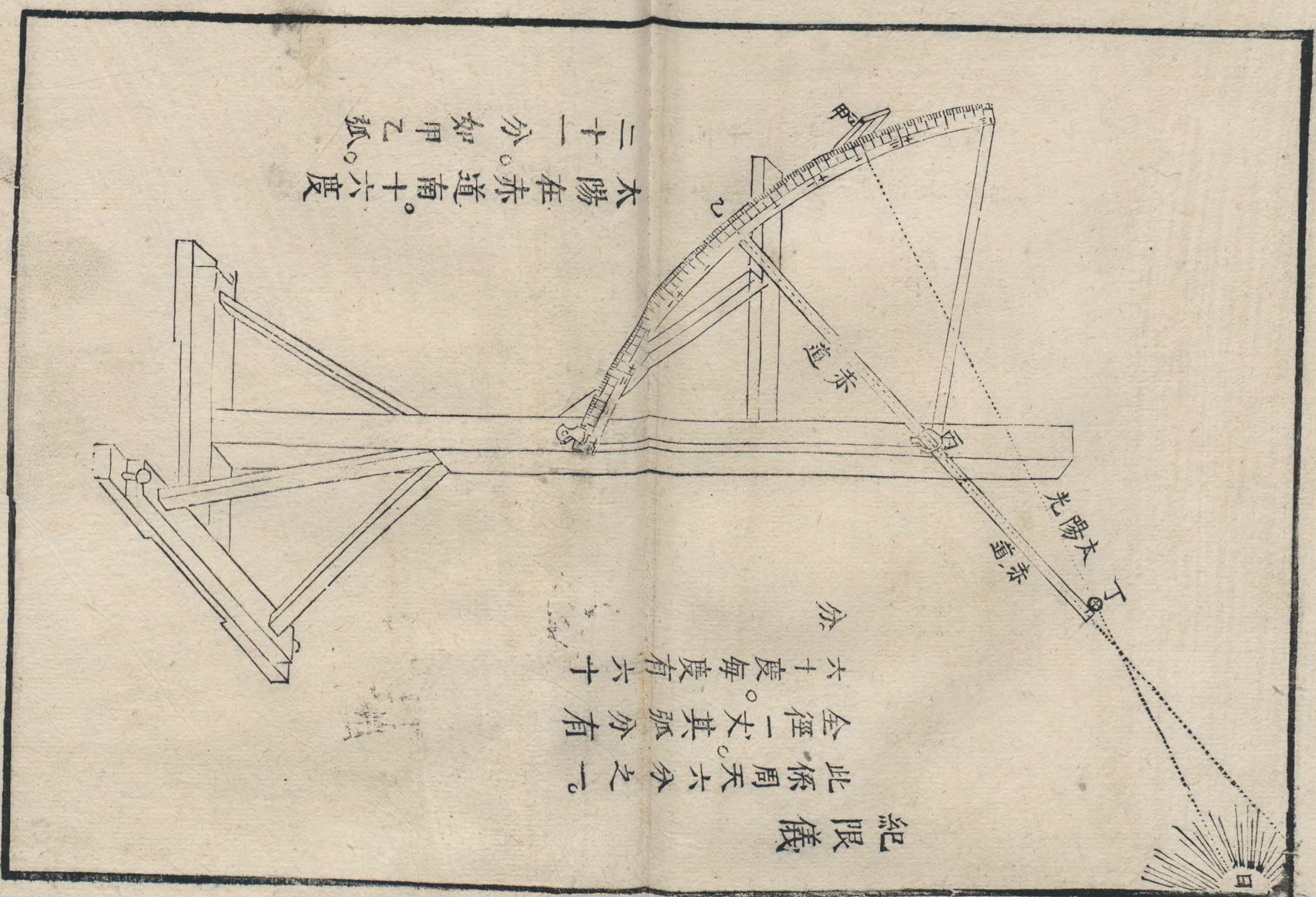

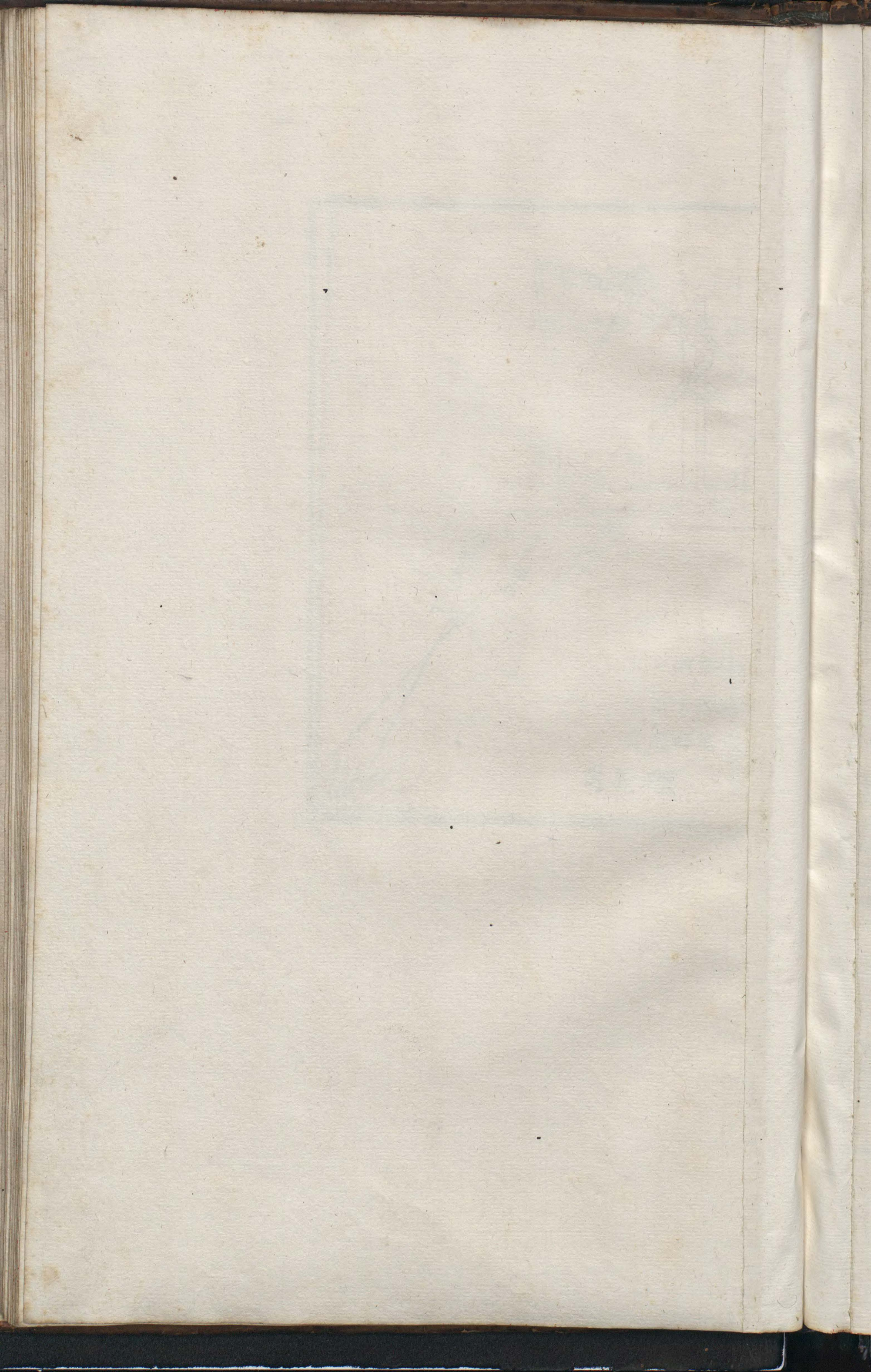
象限儀

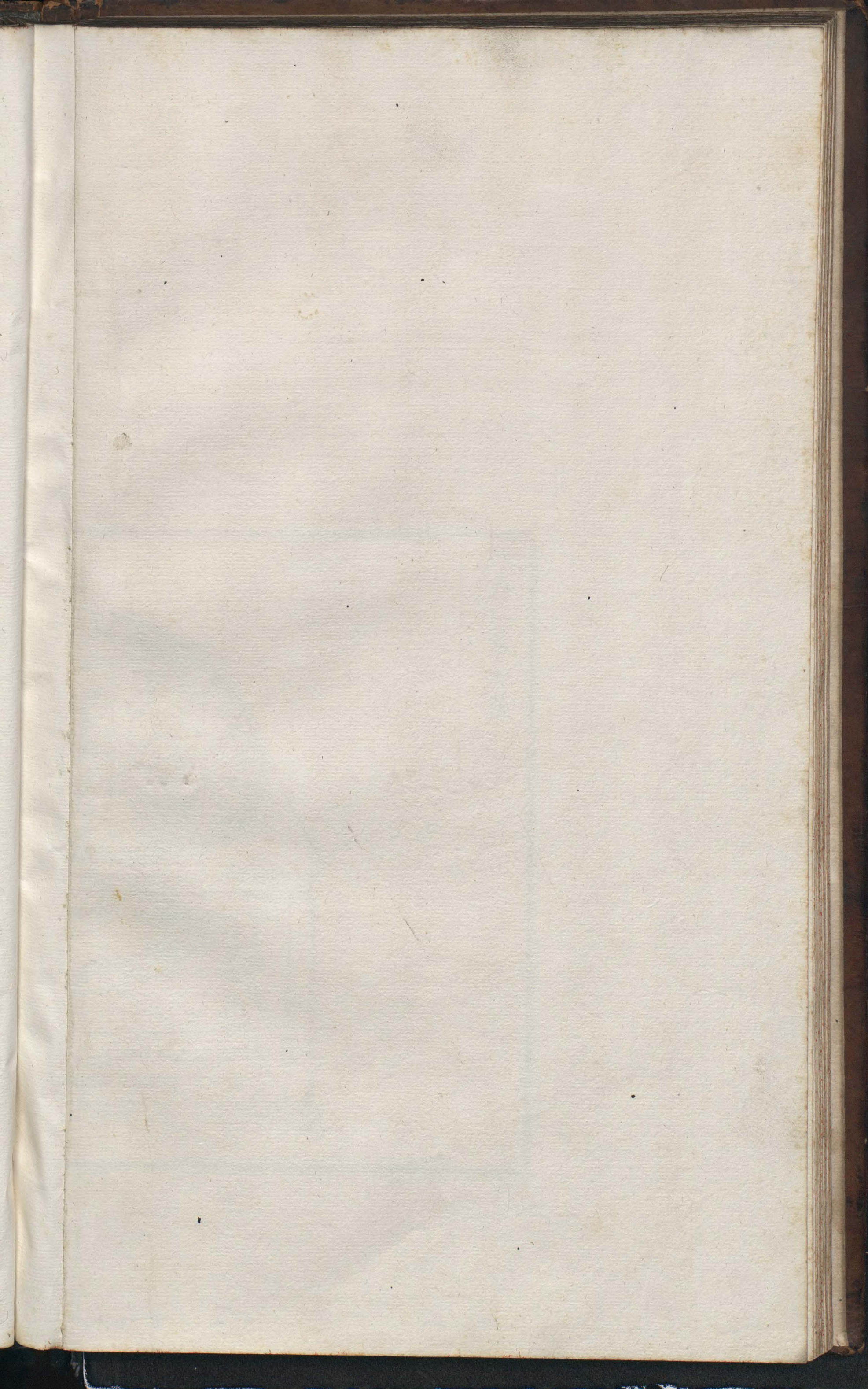
此係周天四分之一。全徑五尺二寸。其
弧分有九十度。每度有六十分。

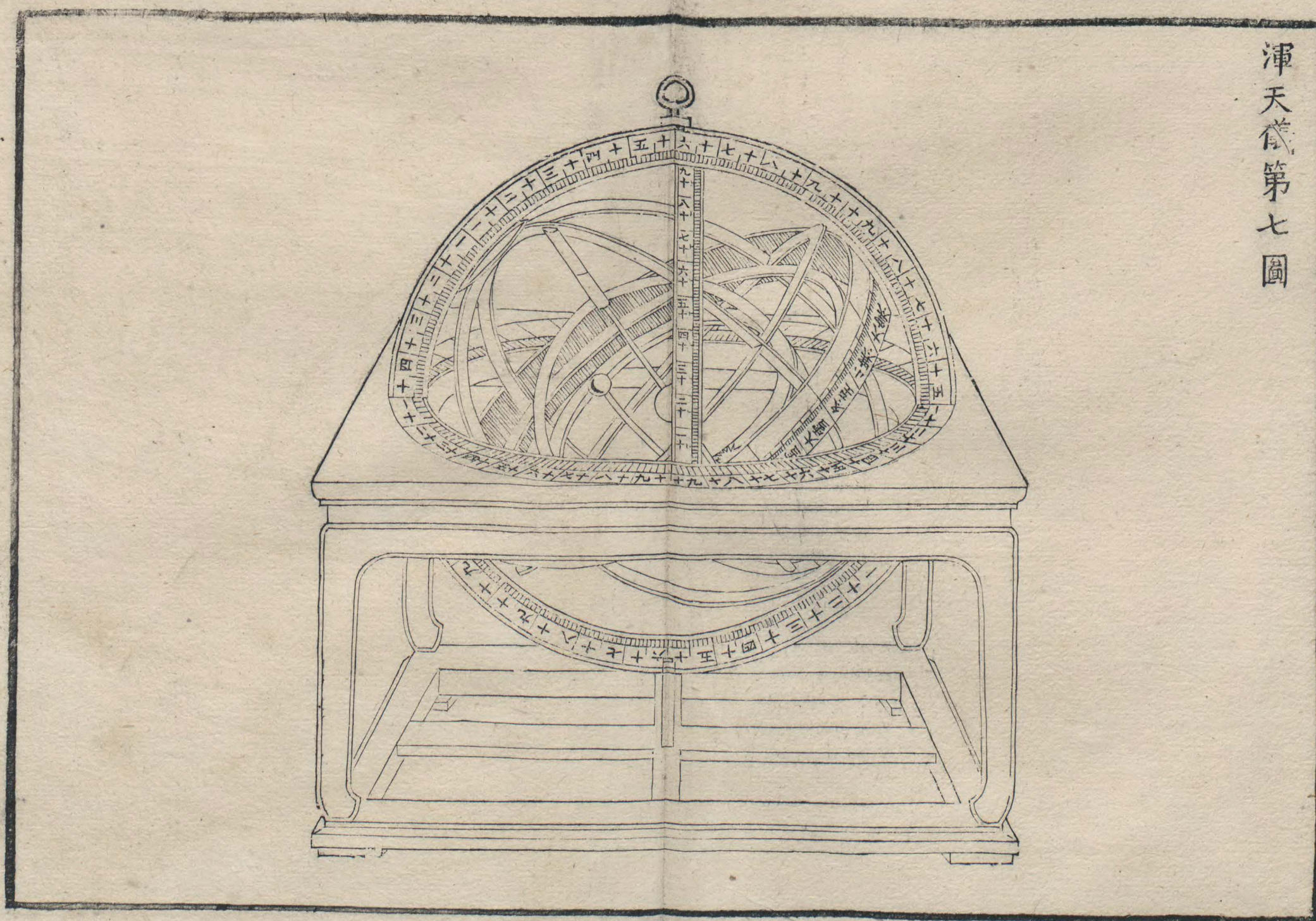

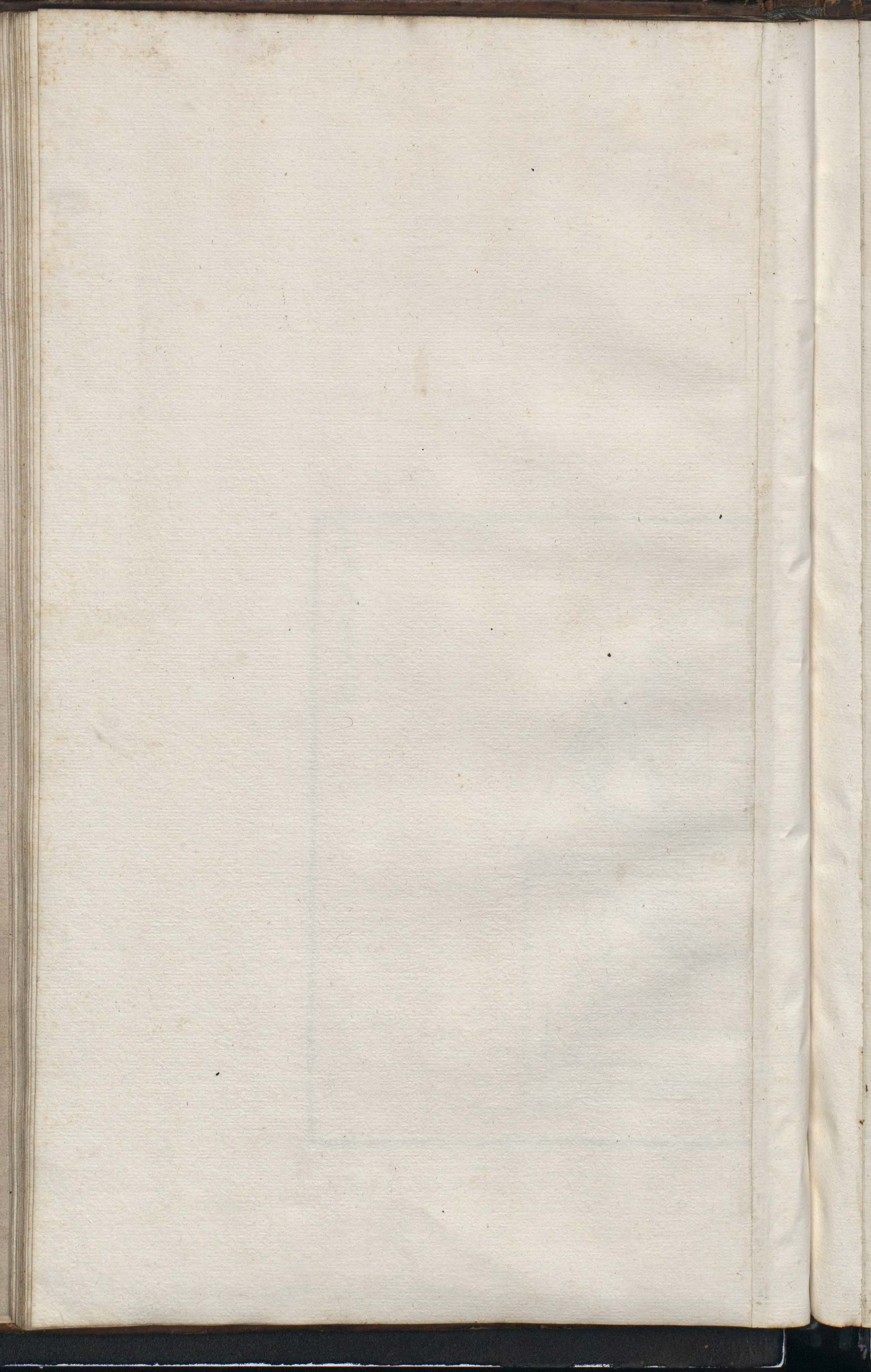

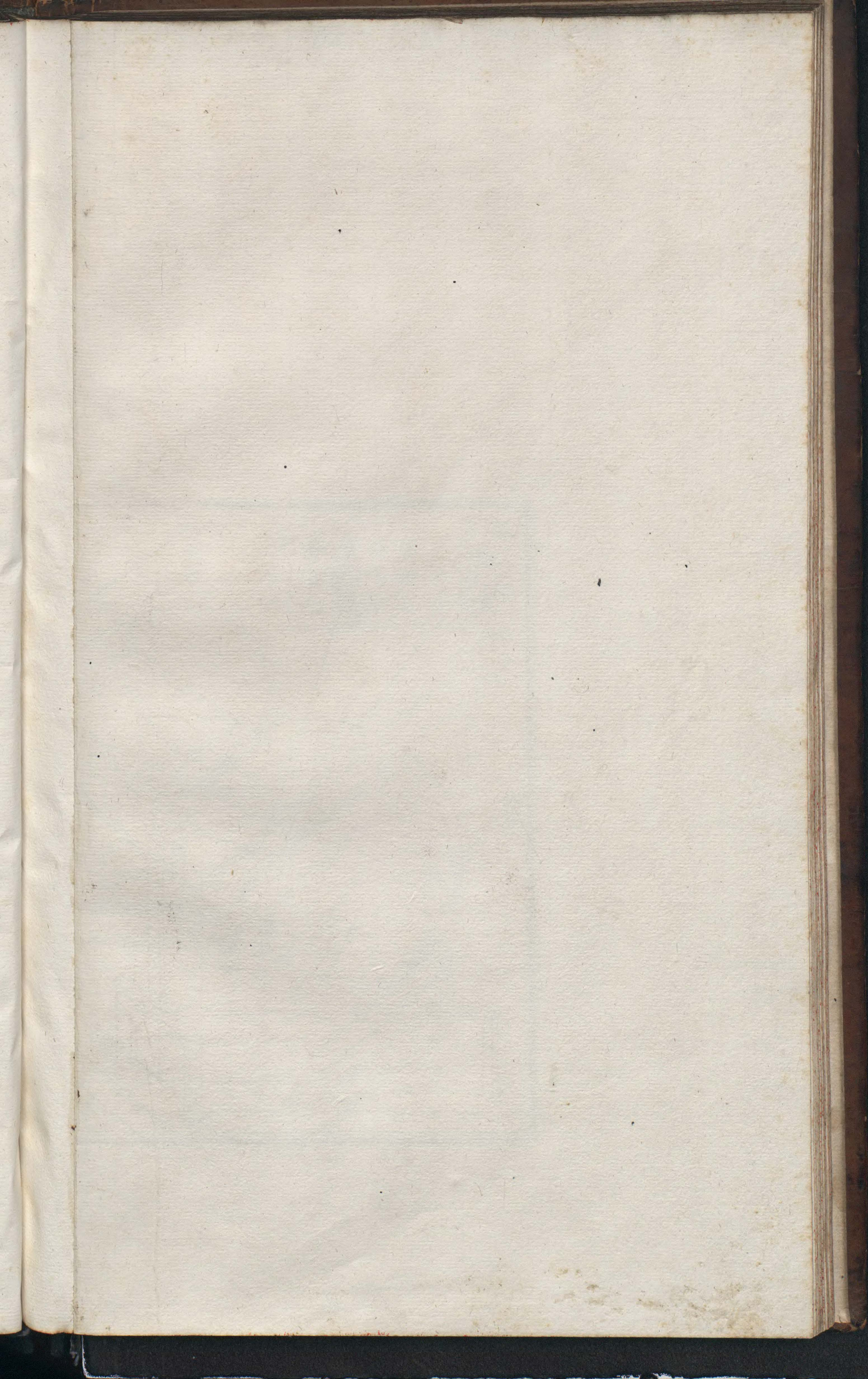

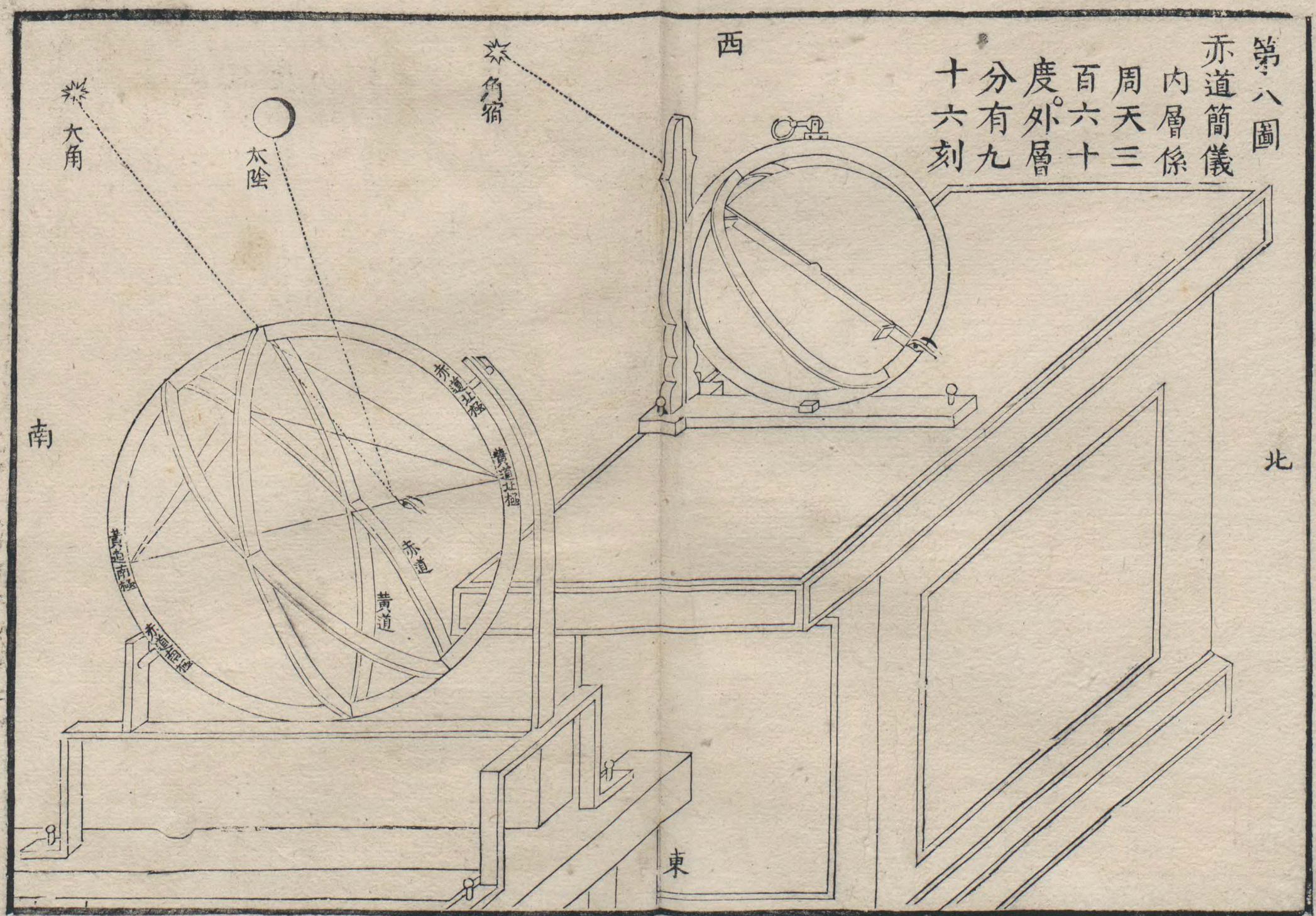

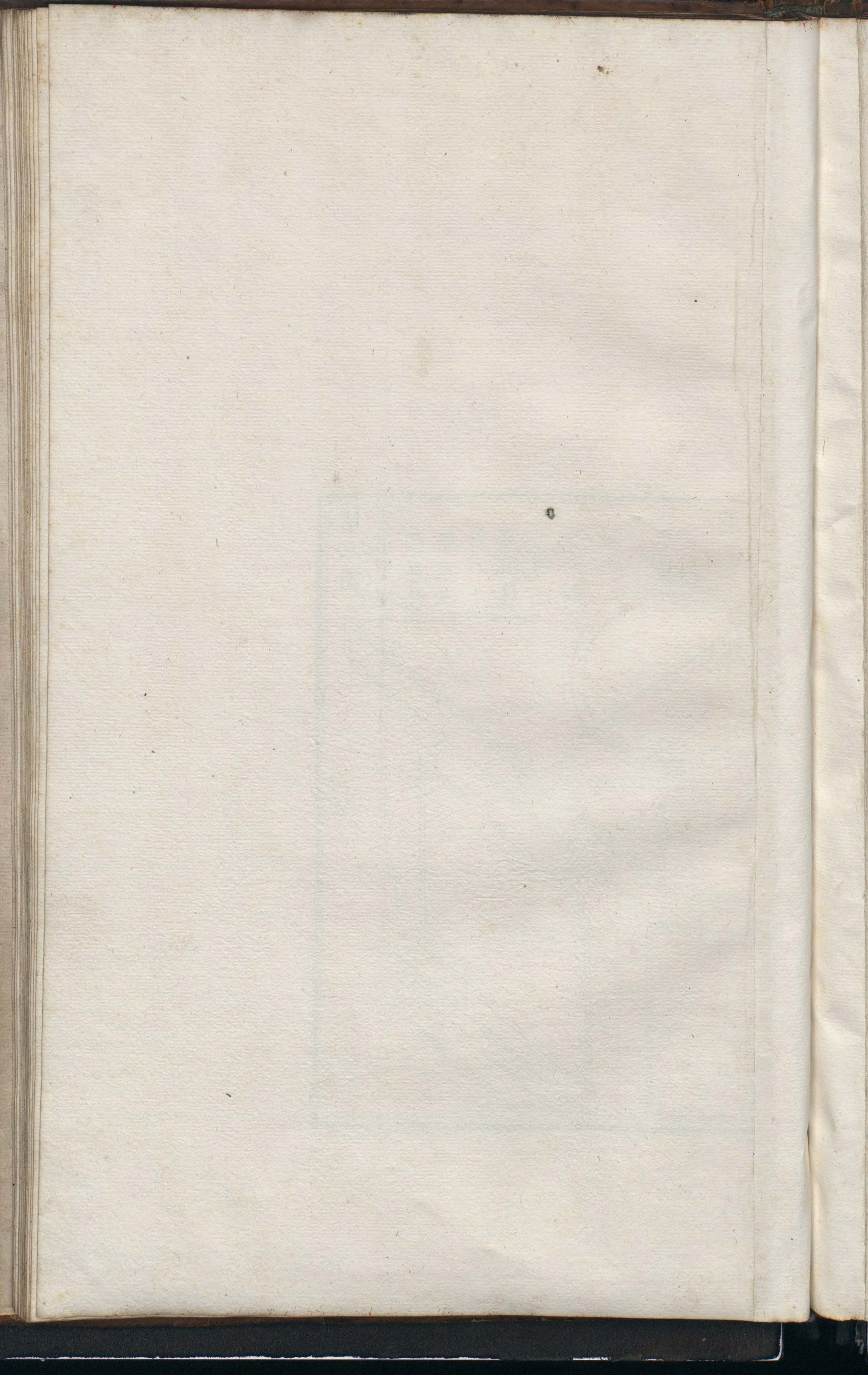
渾天儀第七圖

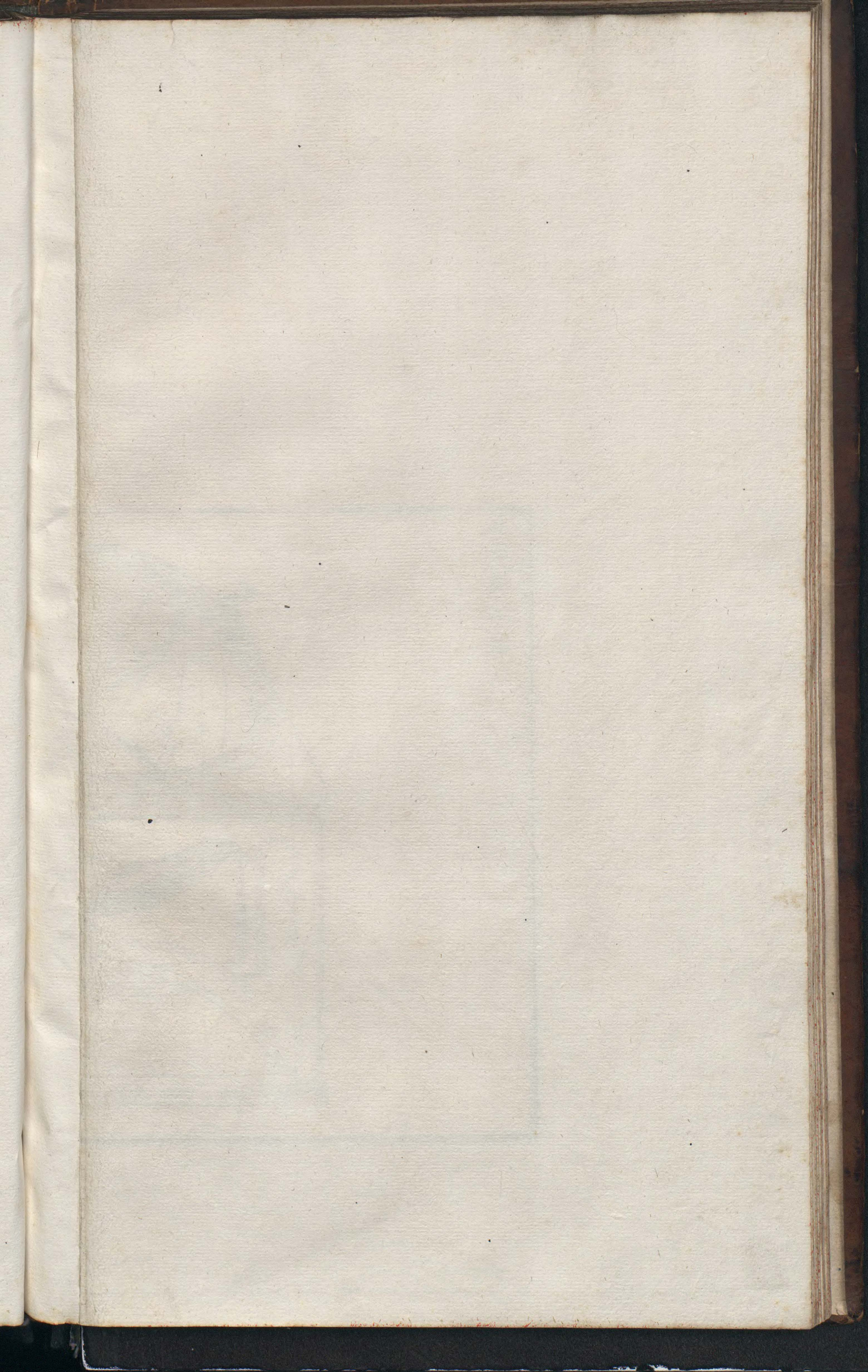

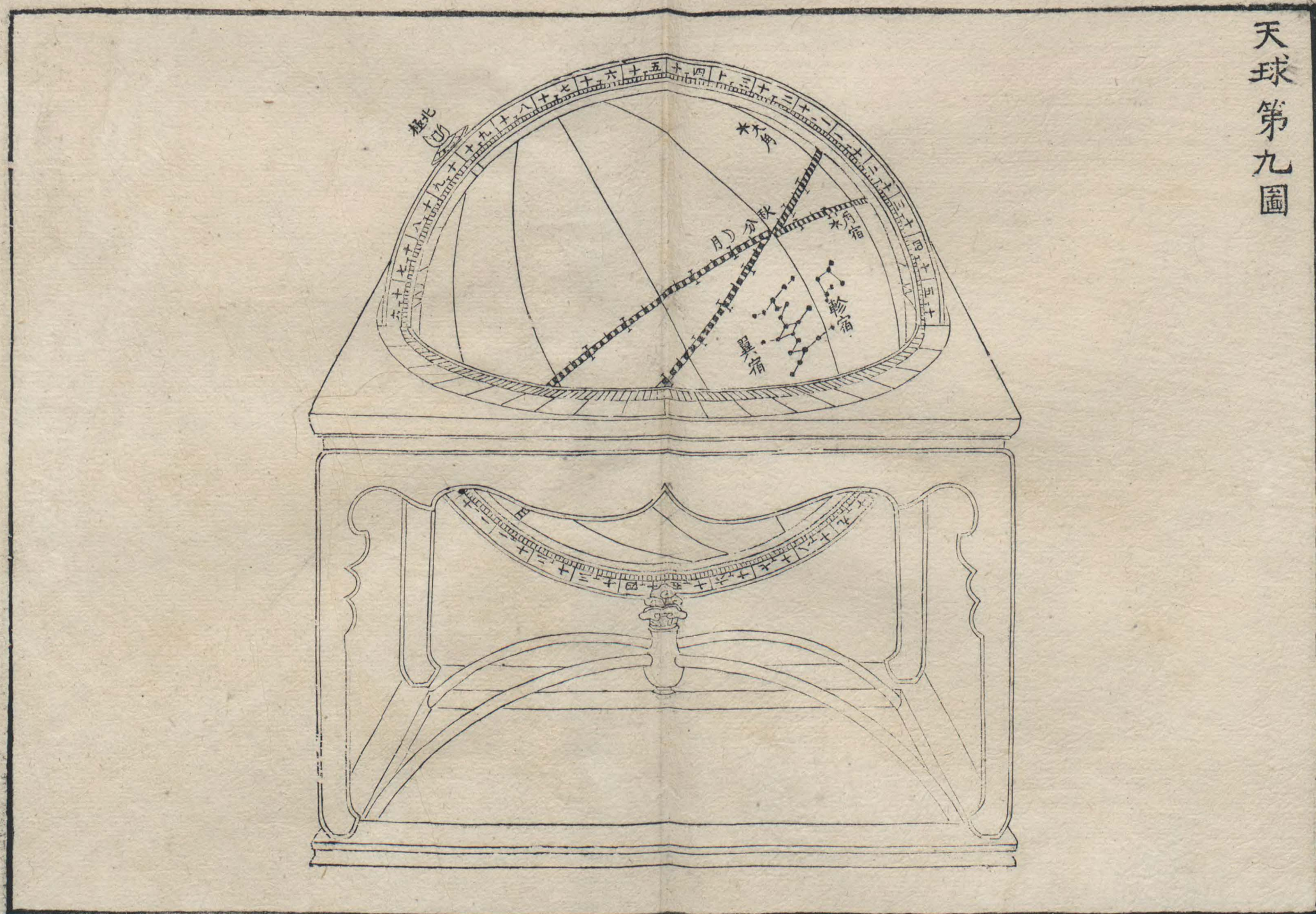

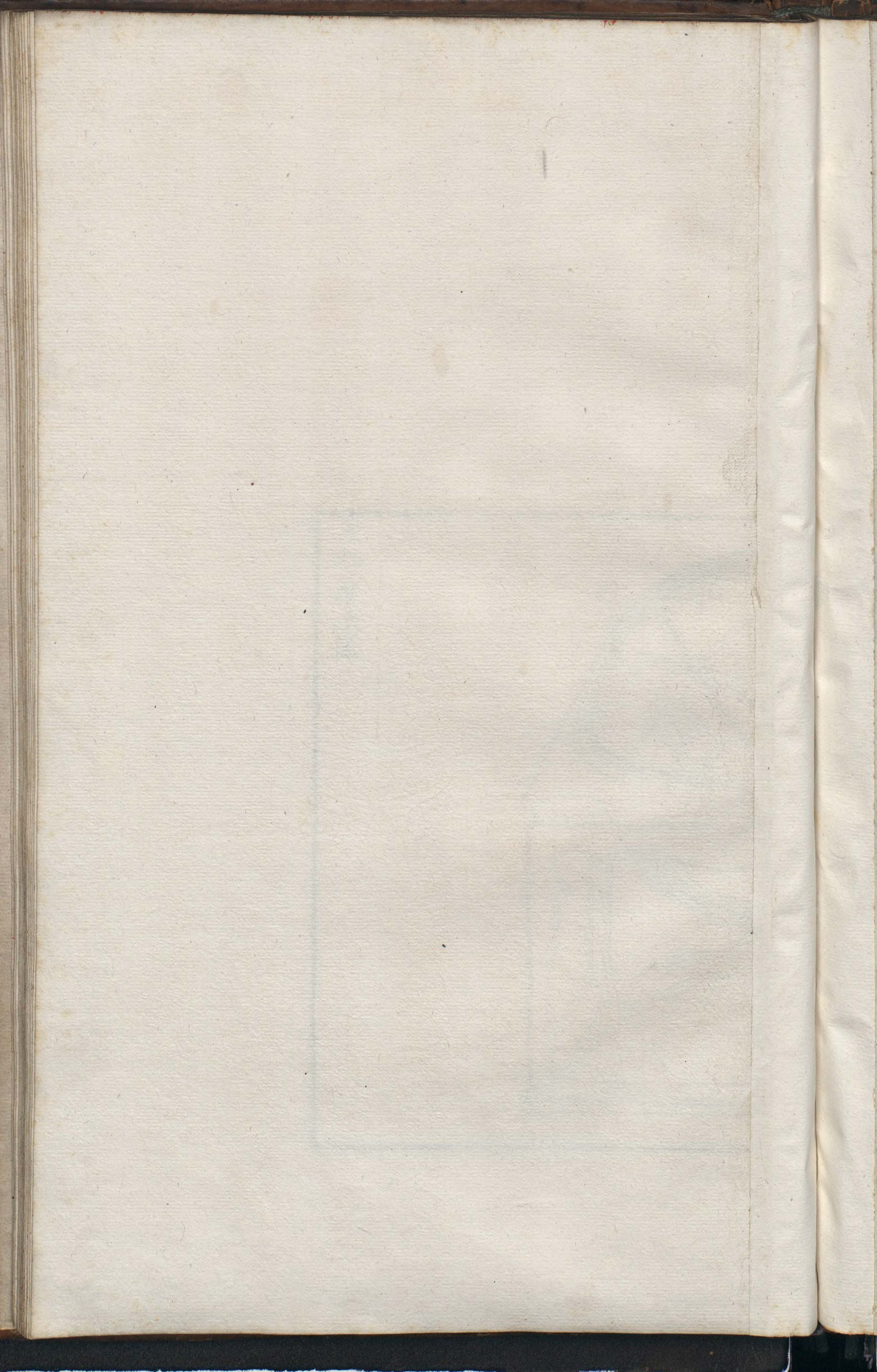

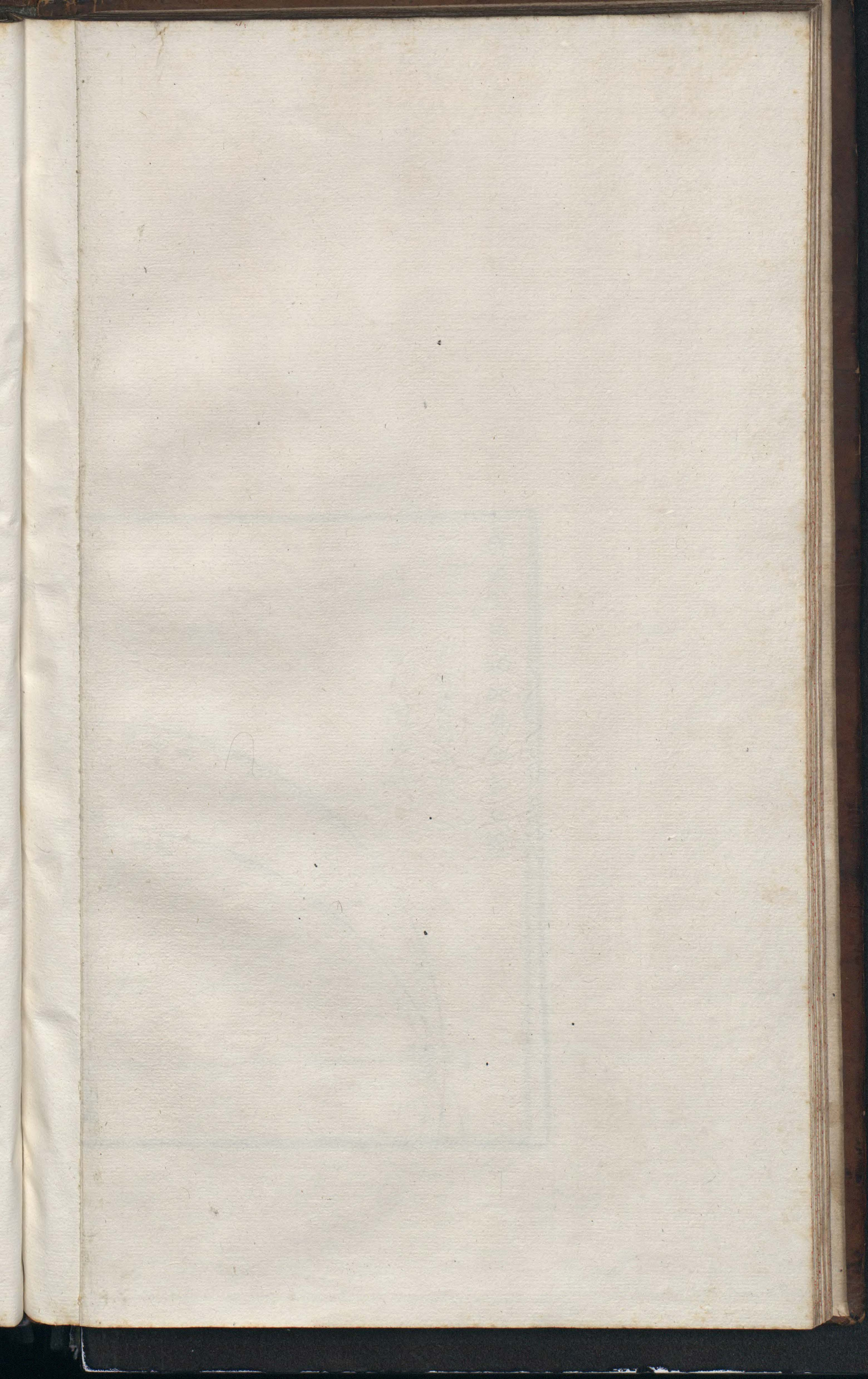

天球第九圖

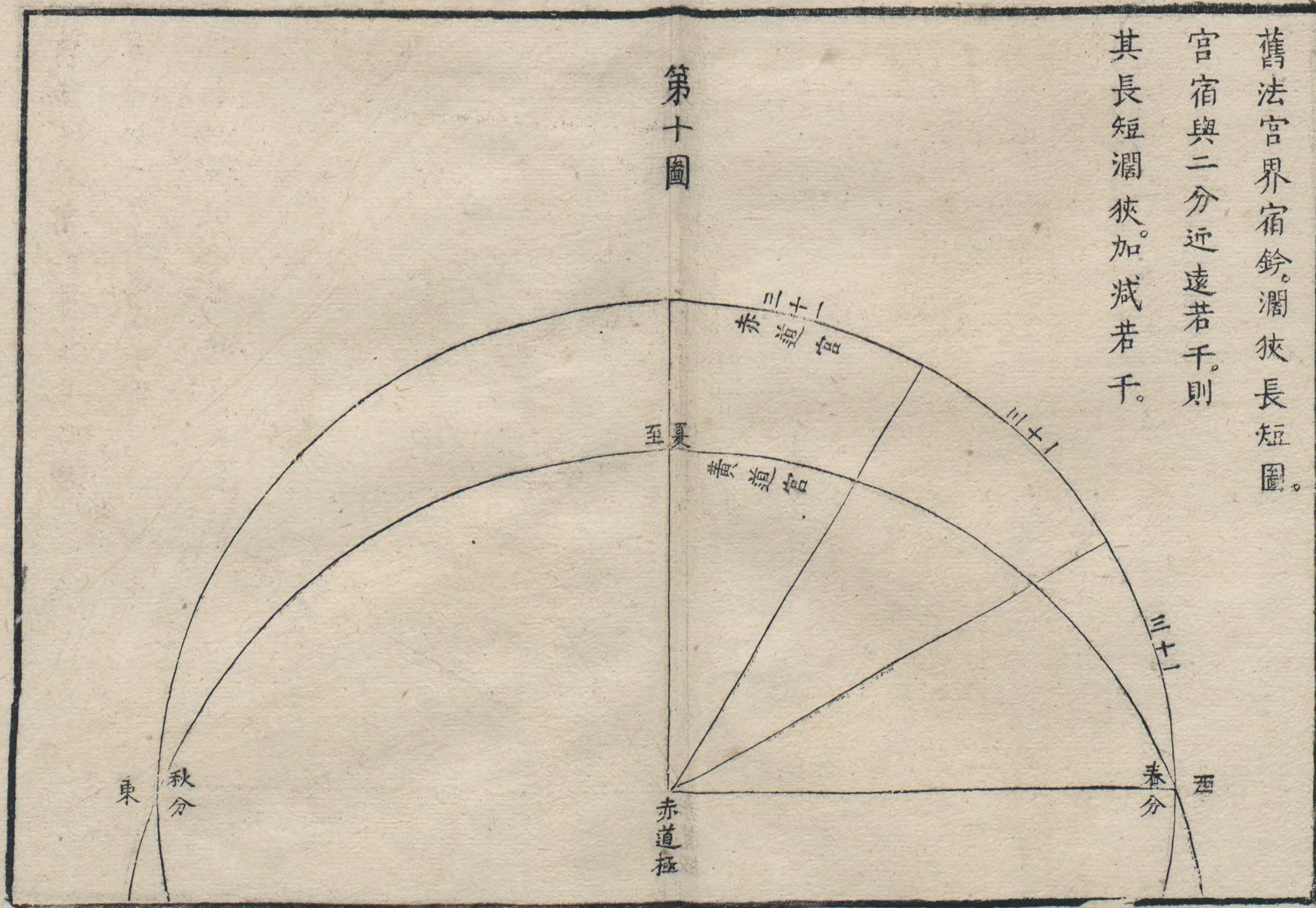

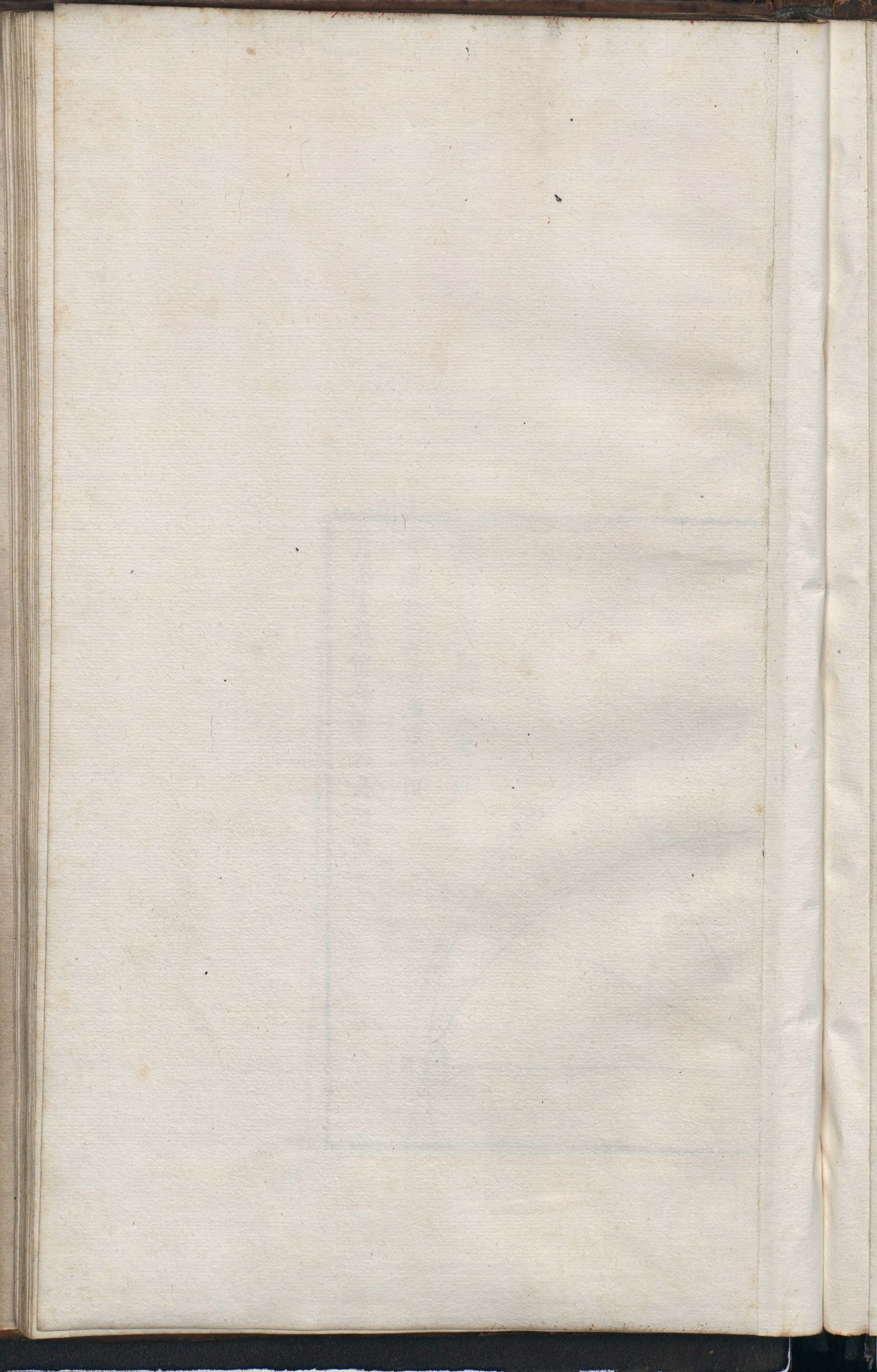

舊法宮界宿鈐。濶狹長短圖。
宮宿與二分近遠若干。則
其長短濶狹。加減若干。

第十圖

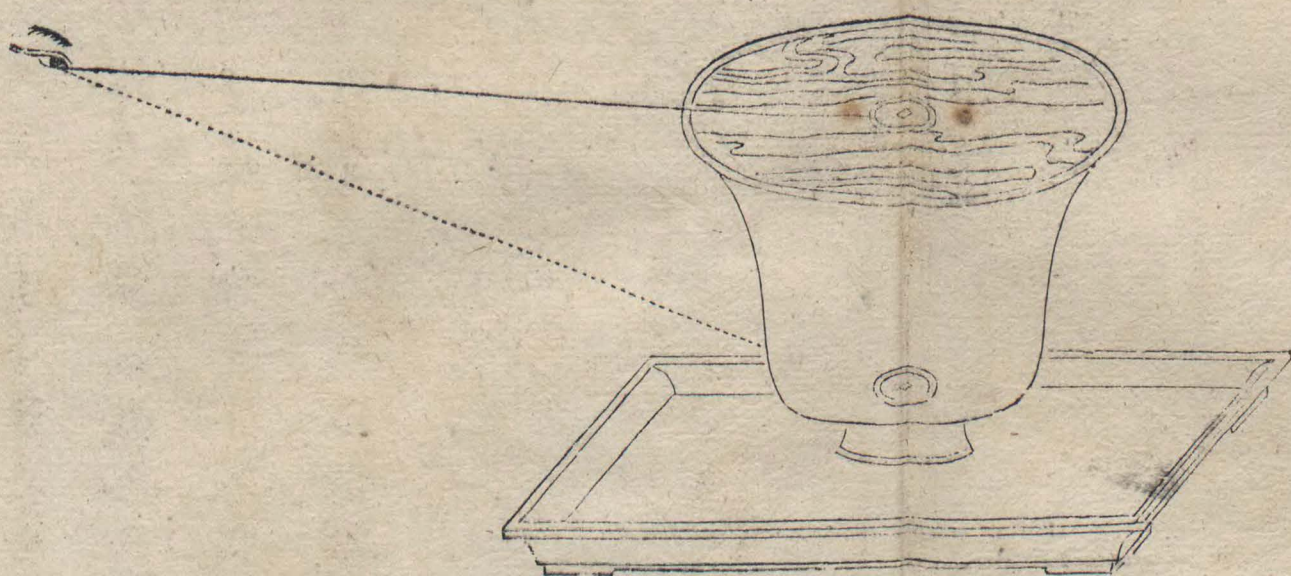

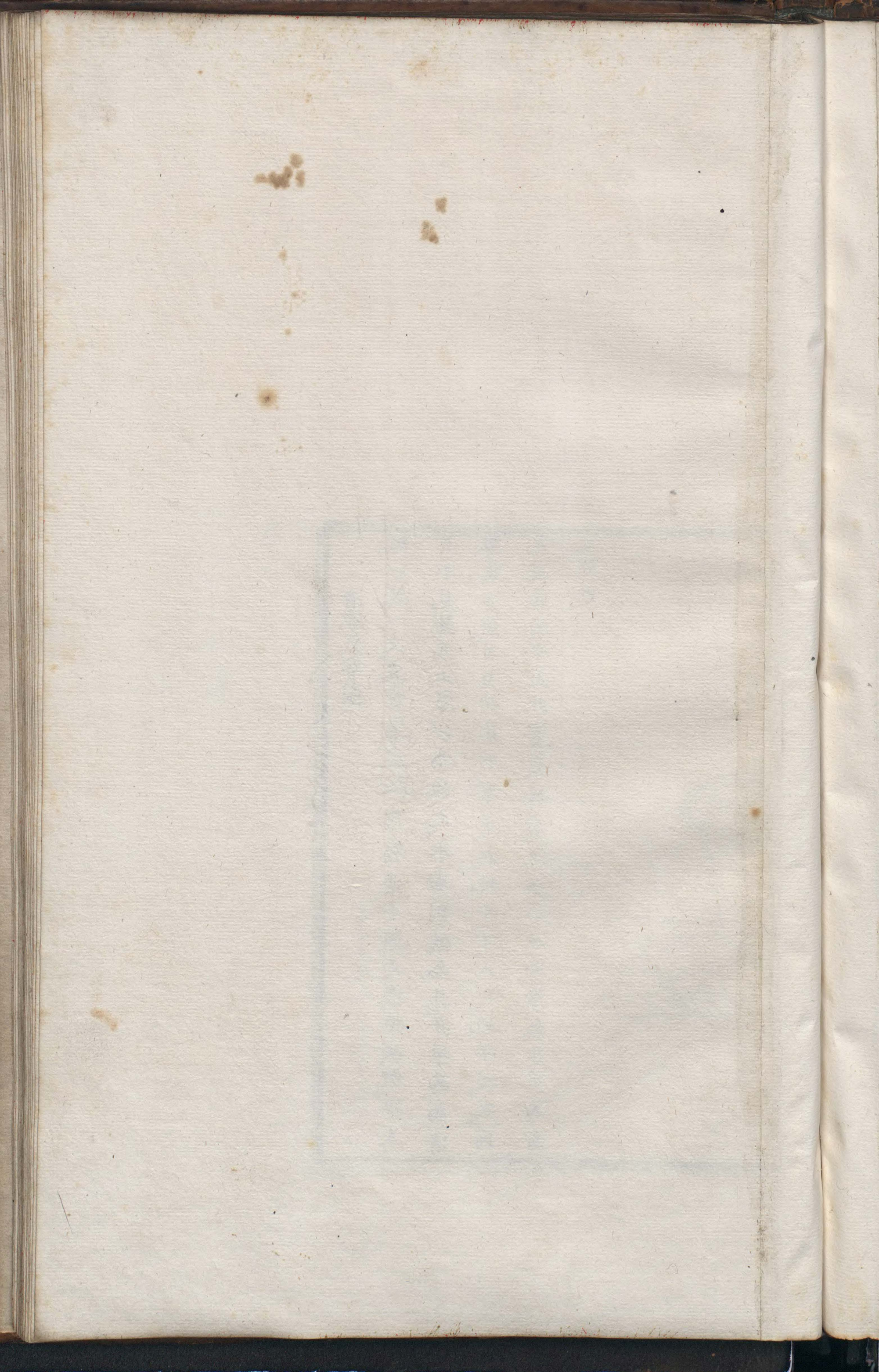

清濛氣譬圖

試以錢一文置空盞底。人立稍遠。令盞之邊掩錢體。以人目不見錢爲止。若以水注之。水滿則錢全見。升卑爲高。清濛氣亦然。日月將出時。實處在地平下。人從地平視之。則見其在地平上。此實處視處之分別。乃清濛氣升卑爲高之故也。

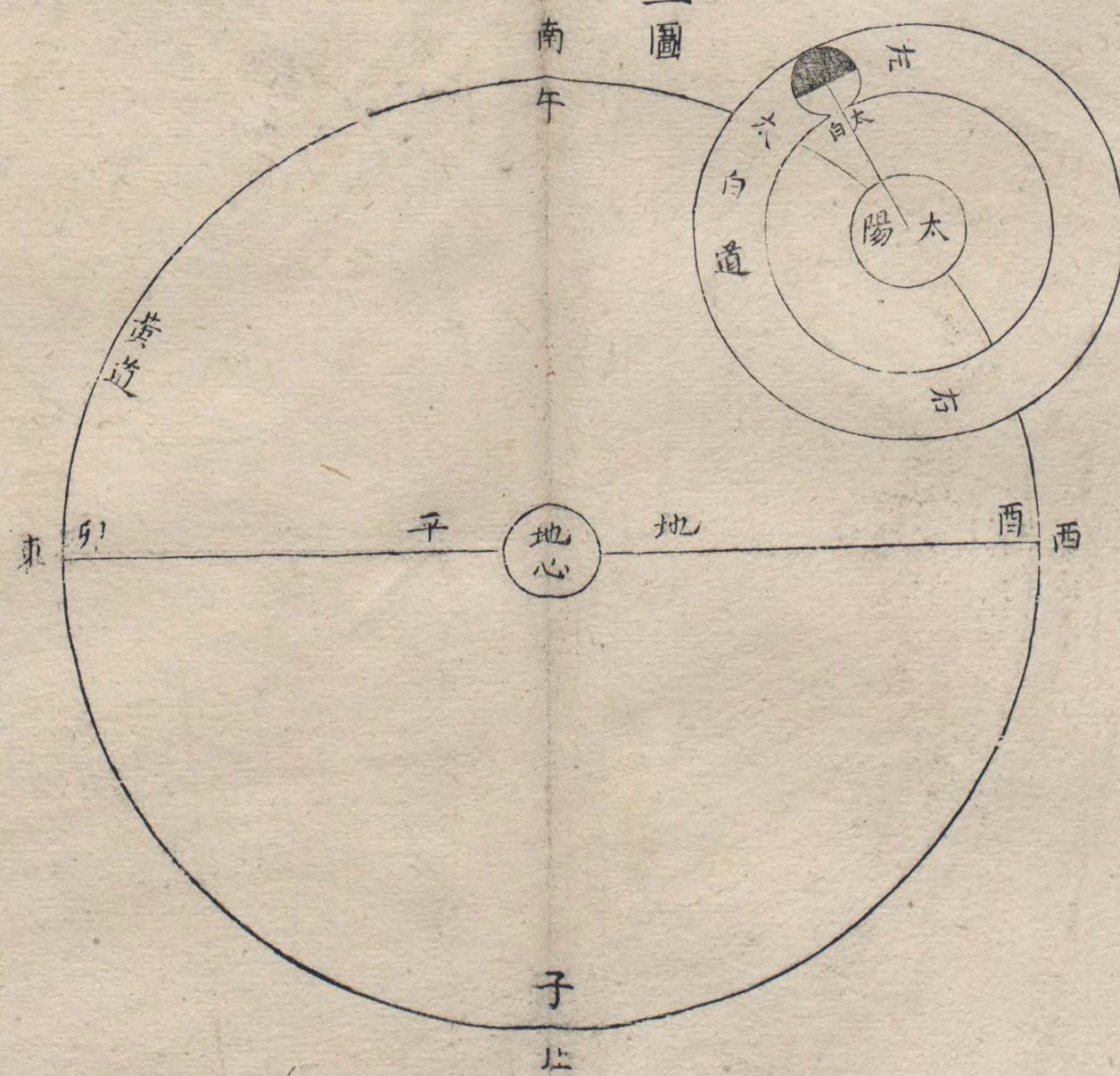
第十一圖

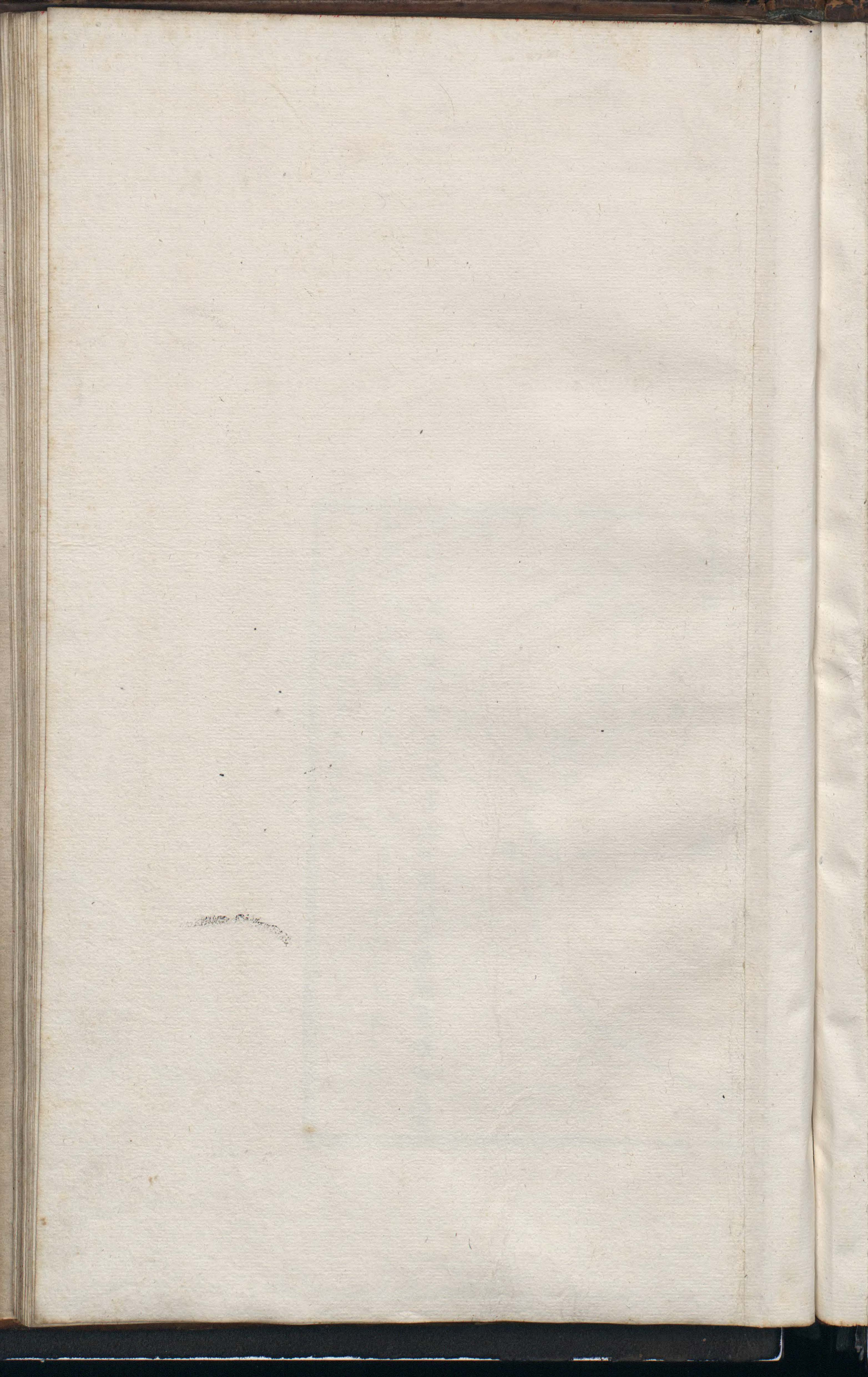

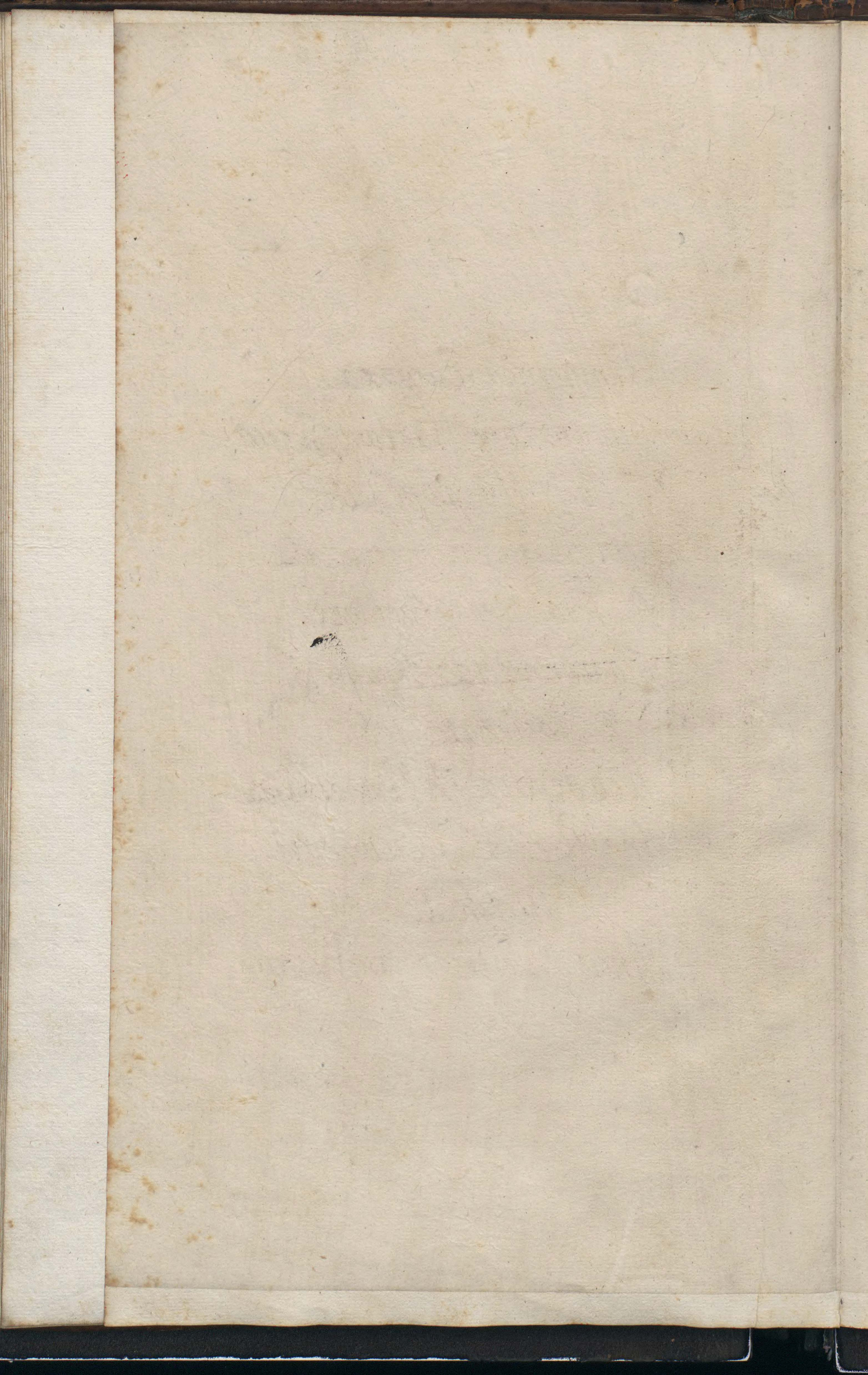

太白伏見之圖其餘四星做此
 太白在伏見輪從東而西。即從右有本行。約一年零七個月。隨
 行太陽左右上下。因有朔望上下弦。如太陰然。其餘四星亦
 然。

第十二圖

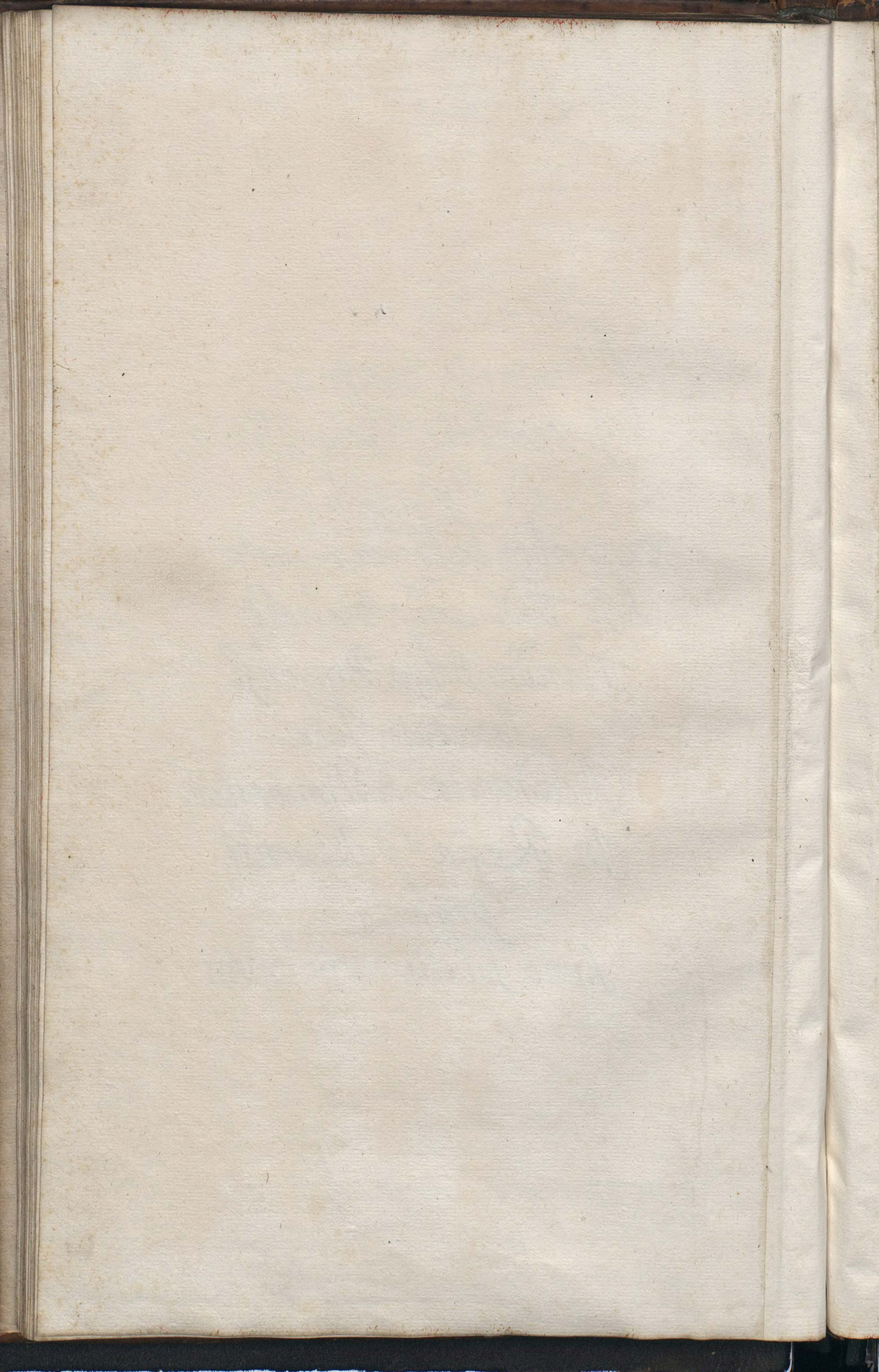

1
Astronomia Europæa
Sub Imperatore Tartaro-Sinico
Cām Hī appellato
Ex umbra in lucem reuocata
A. P. Ferdinando Verbies
Flandro-Belga Brugenfi
E Societate Jesu
Academiae Astronomicae
In Regia Pekinensi
Præfecto
Anno Salutis M. DCLXVIII

11

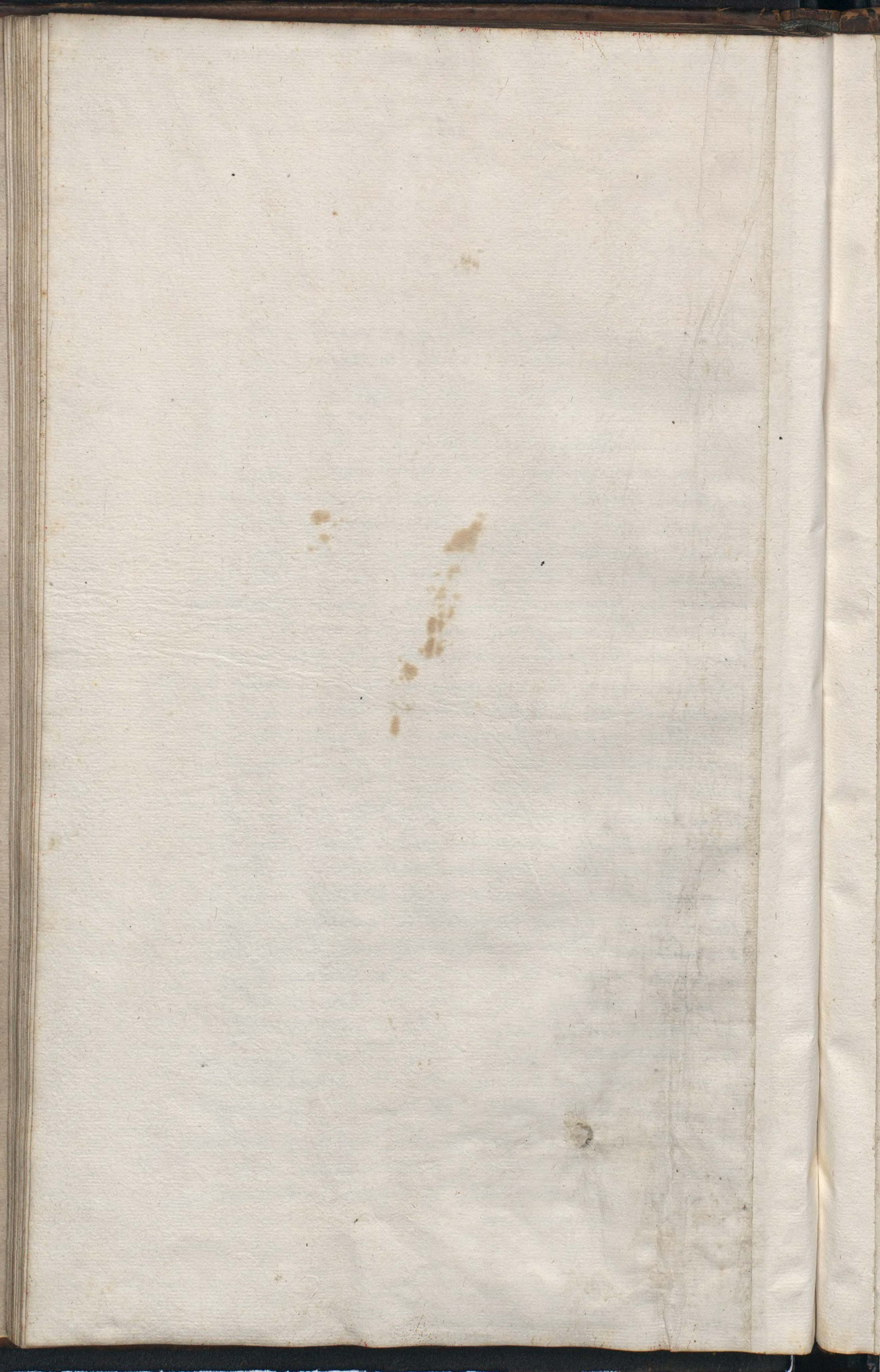

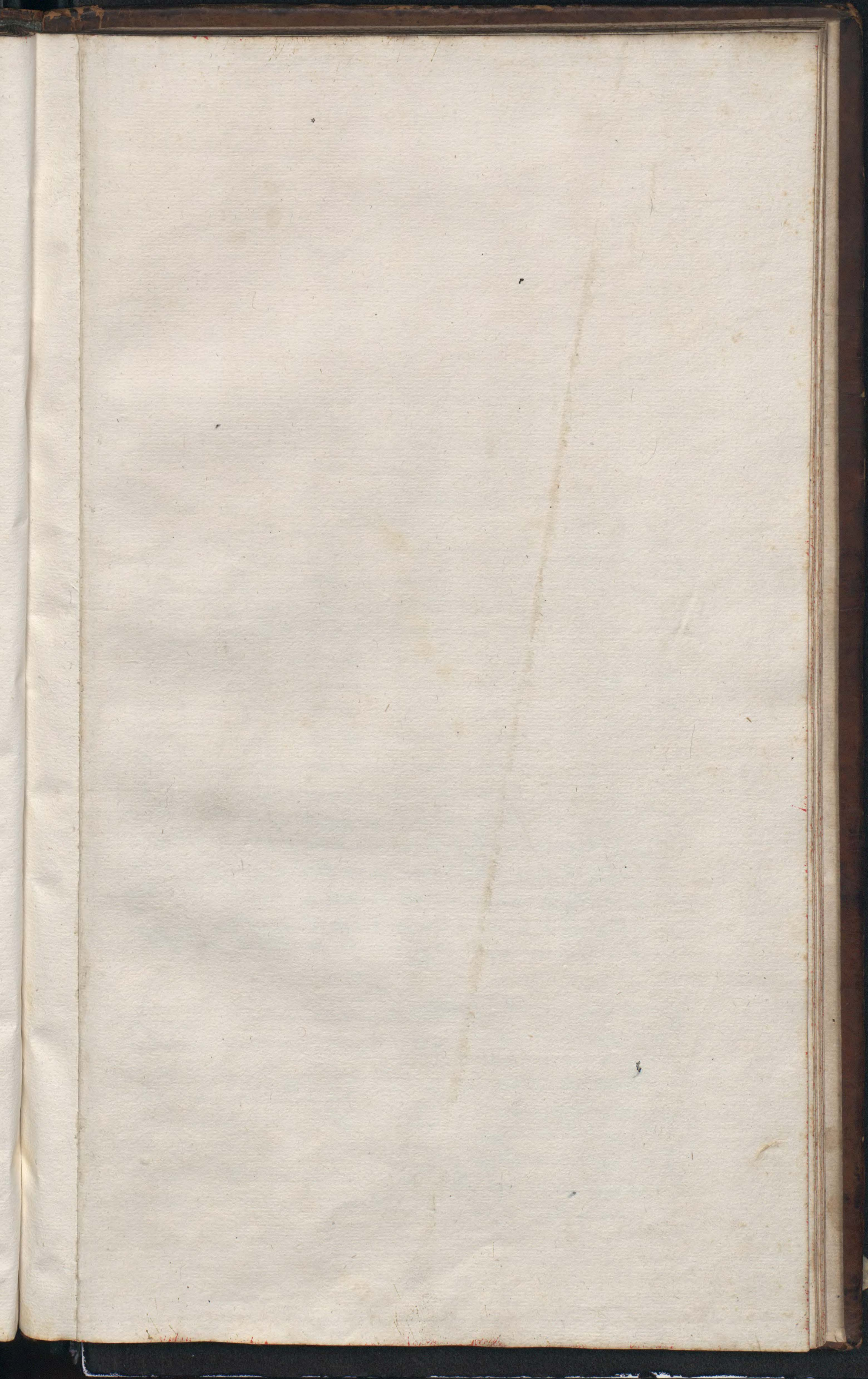
i

*Libro Organicus
Astronomiae Europaeae apud Sinas restituta
Sub Imperatore Sino-Tartarico Cām Hī
auctore P. Ferdinando Verbiest
Flandro-Belga Brūgenſi
E Societate Jeſu
Academiae Astronomicae in Regia Pekinenſi
praefecto.*

Postquam ab Imperatore Cām Hī praefectus sui academiae Astronomicae Sinarum, quae jam a quater mille annis et amplius ortus sui splendorem jactabat, Magnates praecipui, qui in specula Astroptica Pekinenſi, nostris observationibus jussu Imperatoris interfuerant, dato Libello supplicare Imperatori proposuerunt, ut nova instrumenta Astronomica facienda mihi imponeret, quae scilicet more Europaeo affabre facta, et in specula Astroptica Pekinenſi collocata, aeternam Imperij Tartarici memoriam apud posteritatem seruirent, prioribus instrumentis Sinicis rudioris Minervae, quae jam a trecentis proximè annis speculam occupabant, inde amotis. Imperator statim annuit illorum postulatis, et totius rei curam, publico diplomate mihi impoſuit. Ego itaque intra quadriennij spatium sex diversi generis instrumenta confeci, id circiter millibus imperialium (ut utar nomine pecuniae in Europa satis cognitae) consumptis, ac 16 libris Sinico idiomate compositis, omnem illorum fabricam, Theoriam et usum, et praeterea diversos observandi modos explicui; imo et alia in-

i
 instrumenta, quibus tam terrestri, quam maritimo itinere
 uti possumus, etiam addidi. Imperator in variis Reipublicae
 operibus, non raro Mechanica nostra usus est. Ex: grat:
 cum ejus mandato multos ingentis molis lapides ad Regium Ma-
 soleam extruendum, quos 500 equi rotis curvatis egre tuler-
 bant, paucorum hominum manu, adhibitis trochleis per pontem
 longissimum transiit. item cum per longam agrorum planiti-
 em, aperto novo aquae ductu, fontanos aquas ad 8 circiter
 stadiorum finem longitudinem, majori libella saepius exa-
 minatam, feliciter derivavit. Praeterea cum novo Mechanicae
 artificio, 132 tormento bellico ex aere fundenda curui, et sin-
 gula curui suo, novam etiam formam confecto imposui. Propter
 haec et alia Rei publicae opera, intermisit in Libris meis, pro-
 positiones aliquas fundamentales, ex Mechanica Universa de-
 sumptas, quibus tum in fabrica instrumentorum, tum in alijs
 Reipublicae operibus usus fueram. Eorum autem omnium fi-
 guras, duobus Libris, quos Organicos appello, complexus sum,
 additis novam formam mappis cosmographicis et celestibus.
 Totum hoc opus Imperatori obtuli, qui illo confecto pluri-
 mum recreatus, statim me. praecipui Tribunalis, quod Tai-
 cham sui appellant, praesidem constituit, id est, supremi
 ejus praesidis titulo donavit; cuiusmodi tituli tantum dari
 solent ijs, qui magnis in Republica meritis sunt insignes.
 Nec multo post, addito novo dignitatis gradu, hos ipsos titulos
 ad parentes et avos meos, more summo, extendi voluit; quos da-
 to publico libello supplicis frustra recipere conatus sum.
 Hoc autem anno absolvi tabulas Astronomicas expansas sep-
 tem planetarum, nec non eclipsium solis et lunae, quos iussu
 Imperatoris ad bis mille annos venturos et ultra extendi, Libris 32
 impressis, quorum n. titulus: Astronomia perpetua Imperatoris Cam-
 Hi. Num vero habeo pro manibus Dialecticam et Philoso-
 phiam nostram, sub patio summo introducendam, pretextu di-
 quam, Astronomiae, revera autem ad Religionis nostrae evidenti-
 am clarius demonstrandam.

Astronomia Europæa
Sub Imperatore Câm Hÿ
ex umbra in lucem
reuocata -

Sequuntur observationes Astronomica anno 1668. et
anno 1669 habite a P. Ferdinando Verbiec Flandro-belga
Doct^r JESU, in specula Astronomica Pequinenſi, coram Celsis
et plurimis iſſque principibus totius Aula Magnatibus, ab ipſo
Imperatore Sino-Tartarico, Câm Hÿ appellato, eo conſilio
miſſis, ut testes oculares observationibus inreſſent, quas
ubi exactiſſimè cum calculo ſuo conuenire demonſtratum eſt,
Astronomia Europæa ab inuidia et columna Astronomorum
Sinenſium et Maurorum ſine Aralium triumphauit, conſtituto
P. Ferdinando ſupremo Academiae Astronomicae apud Sines Pre-
ſecto, in conſilio Regalium, Magnatum, et totius Curia Pequ-
nenſis Mandarinorum, quater hanc vnam ab rem conuocato, ac
tandem Religio Chriſtiana, quinto perſecutionis ſue anno
in publicum iterum prodijt, templis in omnibus ſere vſ-
ſiſſimi hujus Imperij prouincijs, ubi prius apertis.
Nunc breuiter explicabo figuras in ſine libri impreſſas.

Figura 1.^a

Columna per litteras A.B designata, eſt aenea quadrila-
tera, alta 8 pedibus geometrijs et ampliùs, erecta in
turre ſive ſpecula Astronomica Pequinenſi, ad quam tam-
quam Altum, umbra meridiana obſeruant in menſa hori-
zontali aenea, longa ped: 18 lata 2, digito uno craſſa. Haec
menſa ſtrata eſt ſuper aliam menſam marmoream, 4 ped-
altum, ſicut Figura eam exhibet.

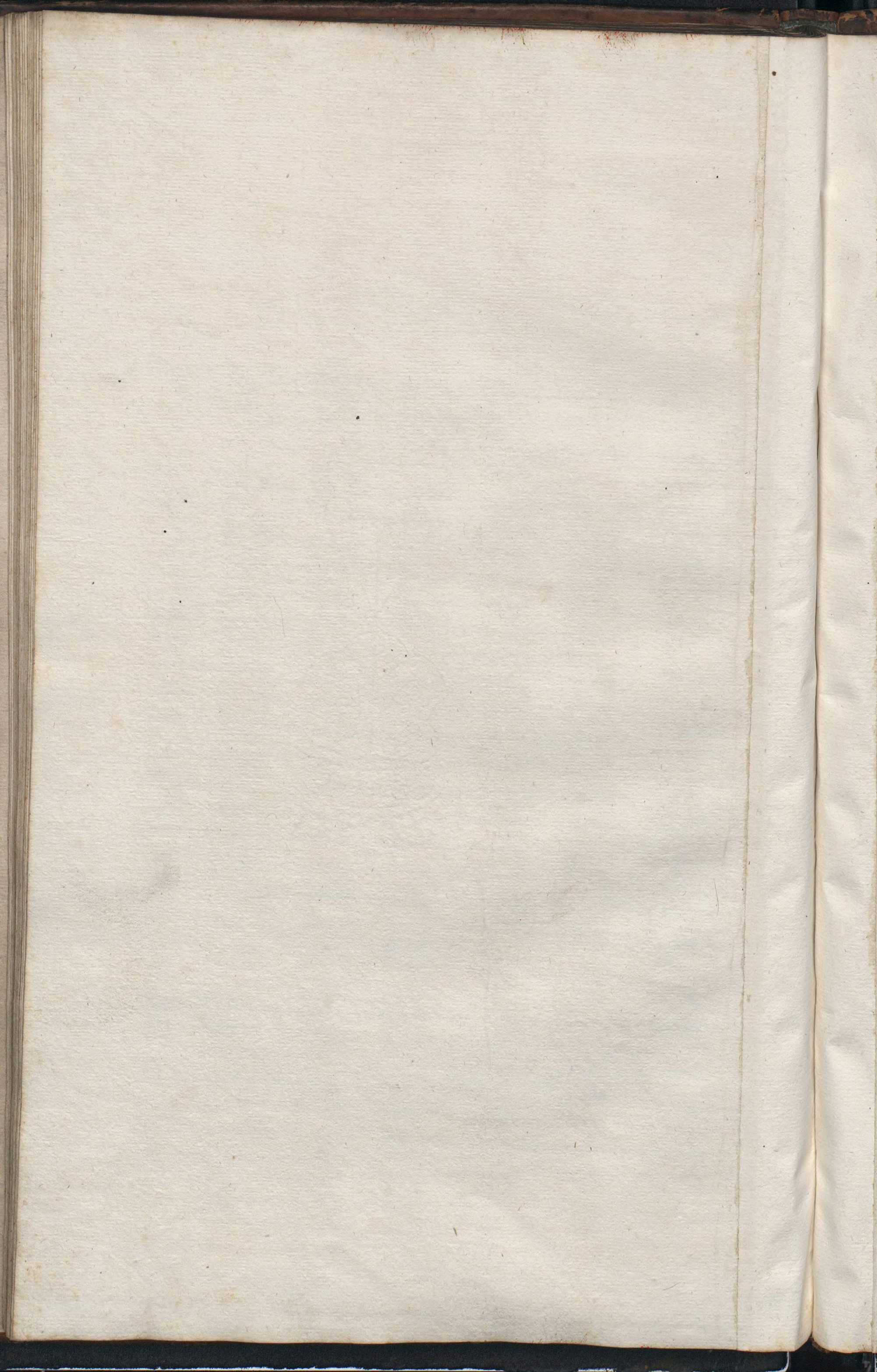
5

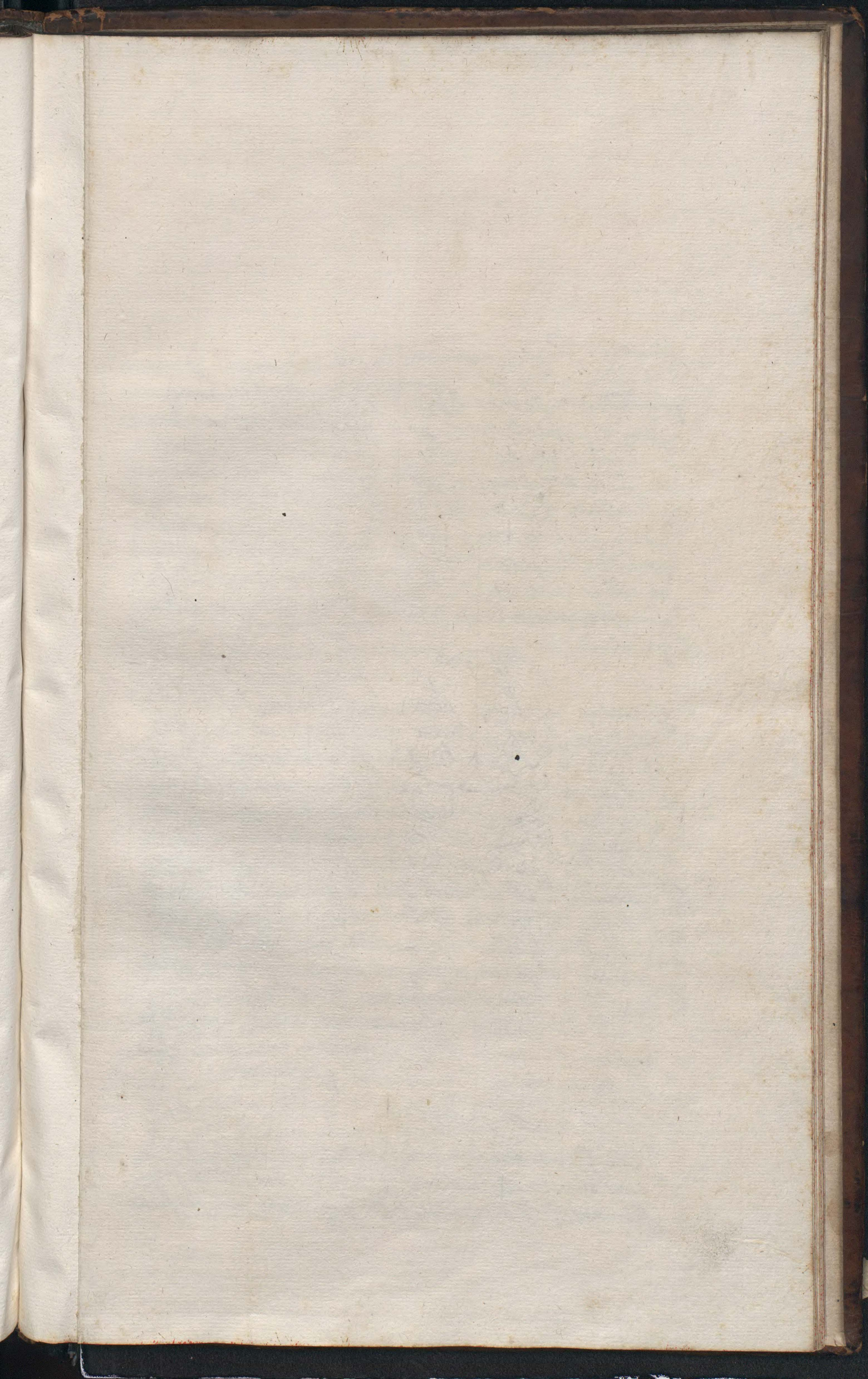
Mensa aenea per medium diuisa est in 17 pedes, quos canalis
semidigito latus et profundus circumambit, aqua plenus, ad deter=
minandum suum mensae horizonti parallelum.

Anno 1668, 27 Decembris mane, Colui et alij Magnates, iussu
Imperatoris, repente vocati P. Ferdinandum, et seruum duxerunt
ad speculum Astronomicum, ut ad determinatam stili altitudi=
nem, umbram ejus meridiana calculo praediceret. Itaque ad
columnam A.B. adiecto tumultuarie affere (instabat enim hora
decima matutina) determinata est stili altitudo 8 pedum, 4 digito=
rum, et 9 primarum (pes stilius proxime aequalis est Romano an=
tigro: dividitur in 10 digitos, et singuli digiti in 10 primas parti=
culos, atque haec singulae in 10 secundas) Determinata huc stili
altitudine P. Ferdinandus mane circa horam 10 facto calculo praedi=
xit umbram ejus in meridie prociendam esse ad longitudinem
16 pedum, 6 digitorum et praeterea 6 primarum (nam sol tunc circa
solstitium hybernum longissimus umbra prociabat) designauitq;
in mensa horizontali lineam transversam E, tanquam terminum
umbrae, et non plus ultra. ubi vero sol peruenit ad meridiem,
Ecce praefatus stilius proiecit umbram exactissime usq; ad lineam E,
plane sicut calculos praedixerat.

Figura 2da

Anno 1668, 27 Decembris post meridiem, Colui et alij Magna=
tes postquam Imperatorem de meridiana observatione successu
certiorem fecerant, mox P. Ferdinando indicarunt, mandatum
Imperatoris esse, ut die sequenti in ipso palatio Imperatoris ad
determinandam noui stili altitudinem, umbram meridiana longi=
tudinem praediceret, calculo ut supra facto: Determinauit au=
tem noui stili altitudinem 2 pedum et 2 digitorum. Itaque P.
Ferdinandus statim calculum praedixit, quod umbram

proiciendam in meridie, usque ad 4 pedes, 3 digitos, 4 pri-
mas, ac 5 secundos. Quare juxta altitudinem stili et um-
bra longitudinem jam notam, in tabula horizontali, affere
perpendiculariter erecto (quod instrumentum tota nocte
intermedia preparauerat) die 28 Decembris ingreditur Pa-
latium, atque in medio ejus coram Colais et magnatibus
praefatis, stilo perpendiculariter erecto, ubi sol meridi-
em attingit, ecce umbra stili exactissime pervenit ad li-
neam DE, prout calculus praedixerat, ita ut omnes obstu-
pescerent.

Figura 3^a

Imperator intellecto observationis intra Aulam habi-
tae felici successu, iterum die sequenti, ad novi stili
altitudinem in specula Astropica determinandam,
umbrae ejus meridiana longitudinem calculo praedice-
dam, et a Colais ac magnatibus praefatis observandam
mandavit. Itaque in specula Astropica ad columnam
aeneam (de qua supra in figura 1^a) adjecto novo asere,
determinata est altitudo stili 8 pedum, 5 digitorum et
5 primarum, ex qua P. Ferdinandus calculo praedixit
umbrae longitudinem in meridie diei sequentis pro-
jiciendam usque ad 15 pedes, 5 primas et praeterea 5 secun-
das, umbrae termino, per lineam transversam O, in
mensa horizontali designato. Die autem sequenti in
meridie sol iterum projecit umbram exactissime usque
ad terminum O, sicut calculus praedixerat.

Figura 4^a

Haec figura exhibet armillam Zodiaco-aequinoctialem,
cujus diameter est 2 pedum et dimidij. Anno 1669 1° die
februarii, P. Ferdinandus, jussu Imperatoris, cum praefatis

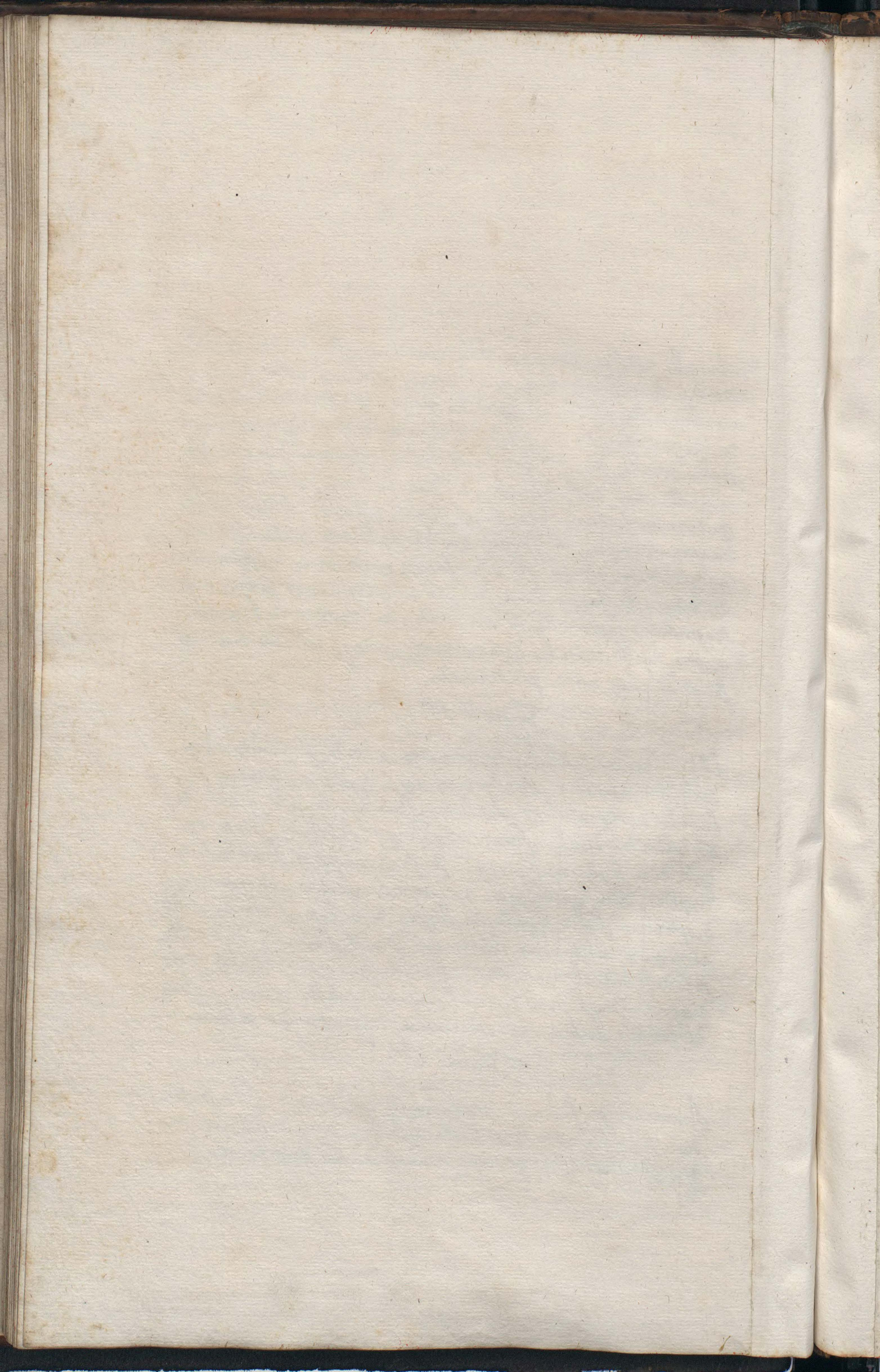
Tribunalis rituum, Speculum Astronomicum ascendit, ut instru-
menta ad observandum praepravaret, ubi collocavit hanc
armillam suam, direxitque ad polos et circulos caelestes,
et dioptras fixit in gradu ac minuto illo Zodiaci, in quo
Stella Martis die 3^{ia} Februarij juxta calculum debebat esse
in distantia determinata a Marchab Pegasi: Et dioptras
quidem in Zodiaco jam fixas, sigillo munivit, Beat. Virgi-
nomine superscripto. Itaque die 3^{ia} Februarij noctu, observa-
tus est Mars, etiam ab adversariis (qui omnibus observati-
onibus jussu Imperatoris semper intererant) et Colais ac
Magnatibus supradictis, in illa distantia a Marchab, quam
dioptra sigillo munita demonstrabat, quamque calculus uno mē-
se et amplius ante praedixerat.

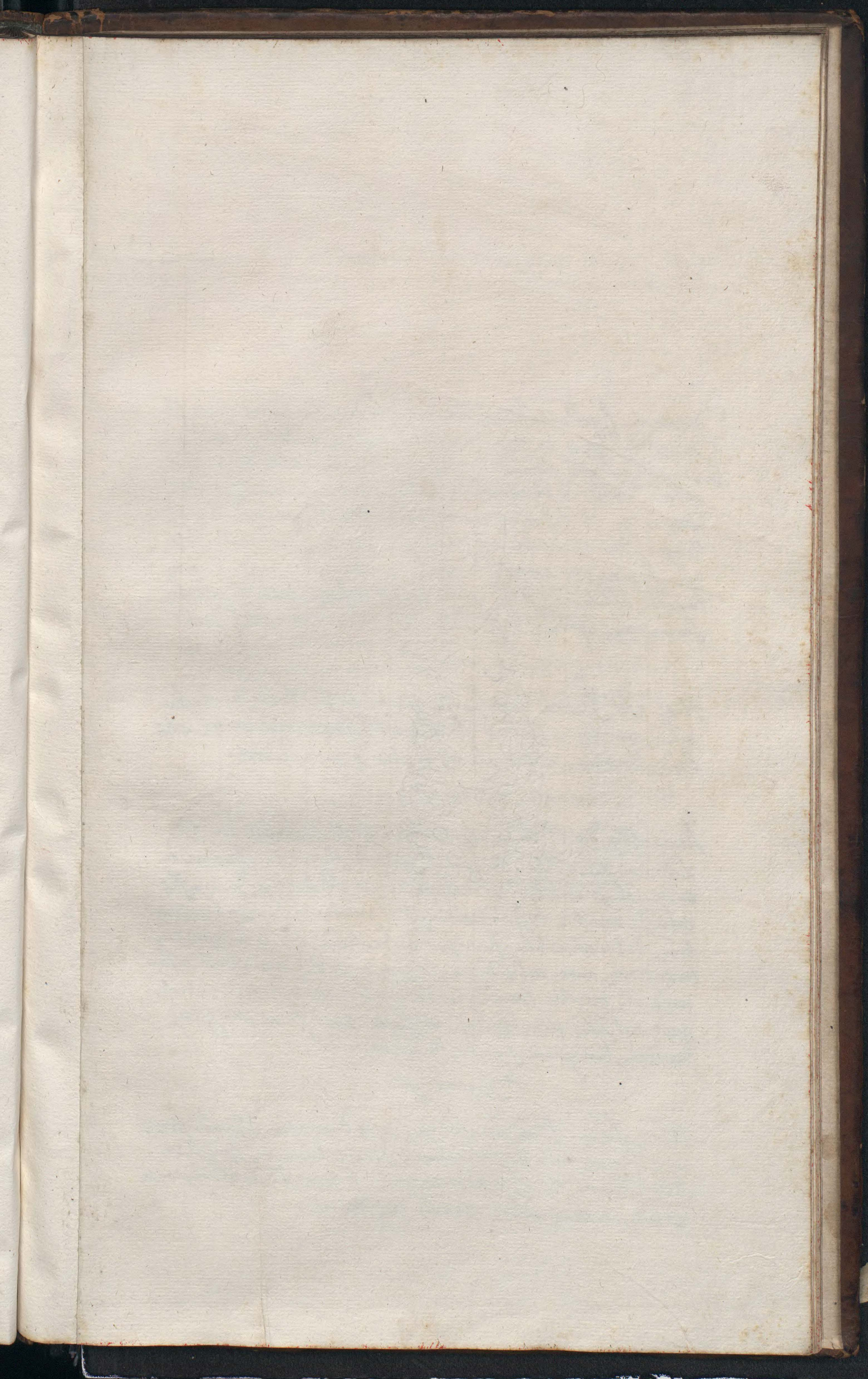
Figura 5^a

Hae figura exhibet quadrantem aeneum P. Ferdinandi,
cujus semidiameter est 2 pedum et 8 digitorum, erectum in
tabula horizontali, 3 cochleis instructa: singuli gradus in
60 minuta divisi. Anno 1669, die 1^a Februarij, juxta ea
quae dixi supra ad figur. 4^{am}, P. Ferdinandus in specula As-
tropica hunc quadrantem direxit ad meridiem, et regulam
dioptralem sacro sigillo, ut supra, munitam, fixit in gradu
et minuto altitudinis Solis, quem die 3^{ia} Februarij in meridie
Sol debebat obtinere Pekini, juxta ea, quae calculus praedi-
xerat. Itaque dato die et hora observatio eorum Colais
et ceteris habita, exacte iterum respondit cum calculo.

Figura 6^a

Anno 1669 10to Februarij, ut supra, P. Ferdinandus hunc sextan-
tem suum ferreum aeneo limbo vestitum direxit ad caelum.
ejus semidiameter est 5 pedum; gradus in 60 minuta divisi.

Dioptram sigillo munitam, in minuto declinationis quam sol
 die 3^a february in meridie Pekinensi exigebat, fixit jux-
 ta id, quod calculis promittebat, cui observatio eodem die atheni-
 corum Colais et magnatibus habita exactissime respondit.
 Die autem 18 february in meridie, iterum eorum Colais et
 magnatibus observata est altitudo Solis in quadrante, de
 quo figura 5^a, regula dioptrali multis diebus ante fixa in
 minuto altitudinis Solis, quam calculis promittebat, quae ob-
 servationi optime respondit.

Figura 7^a

Hæc est Sphæra armillaris, quam P. Ferdinandus secum
 tulit, ut eorum Colais et magnatibus rationem motuum cæ-
 lestis, secundum observationes factas demonstraret.

Figura 8^a

Anno 1669, die 18 february, vespere P. Ferdinandus armilla
 Zodiaco-aquatoria, de qua supra ad figuram 4^{am} observavit
 eorum Colais et alijs distantiam Lunæ ab Arcturo, premittis
 calculis exactè respondentem. Observationis hora et minu-
 tum determinatum fuit, per distantiam Spicæ Virginis a
 meridiano ante calculatam, et jam armilla æquatoria obser-
 vandam, dioptris multis ante diebus in distantia minuto,
 quod calculis promittebat, et sacro Beatissimæ Virginis
 nomine, tamquam sigillo, munitis.

Figura 9^a

Hunc globum solum astriferum, cujus diameter duorum prox-
 ime pedum est, P. Ferdinandus secum tulit in speculam
 Astropticam, ut observationes, quas figura 8^a exhibet, eorum
 Colais et magnatibus clariùs explicaret.

Figura 10^a

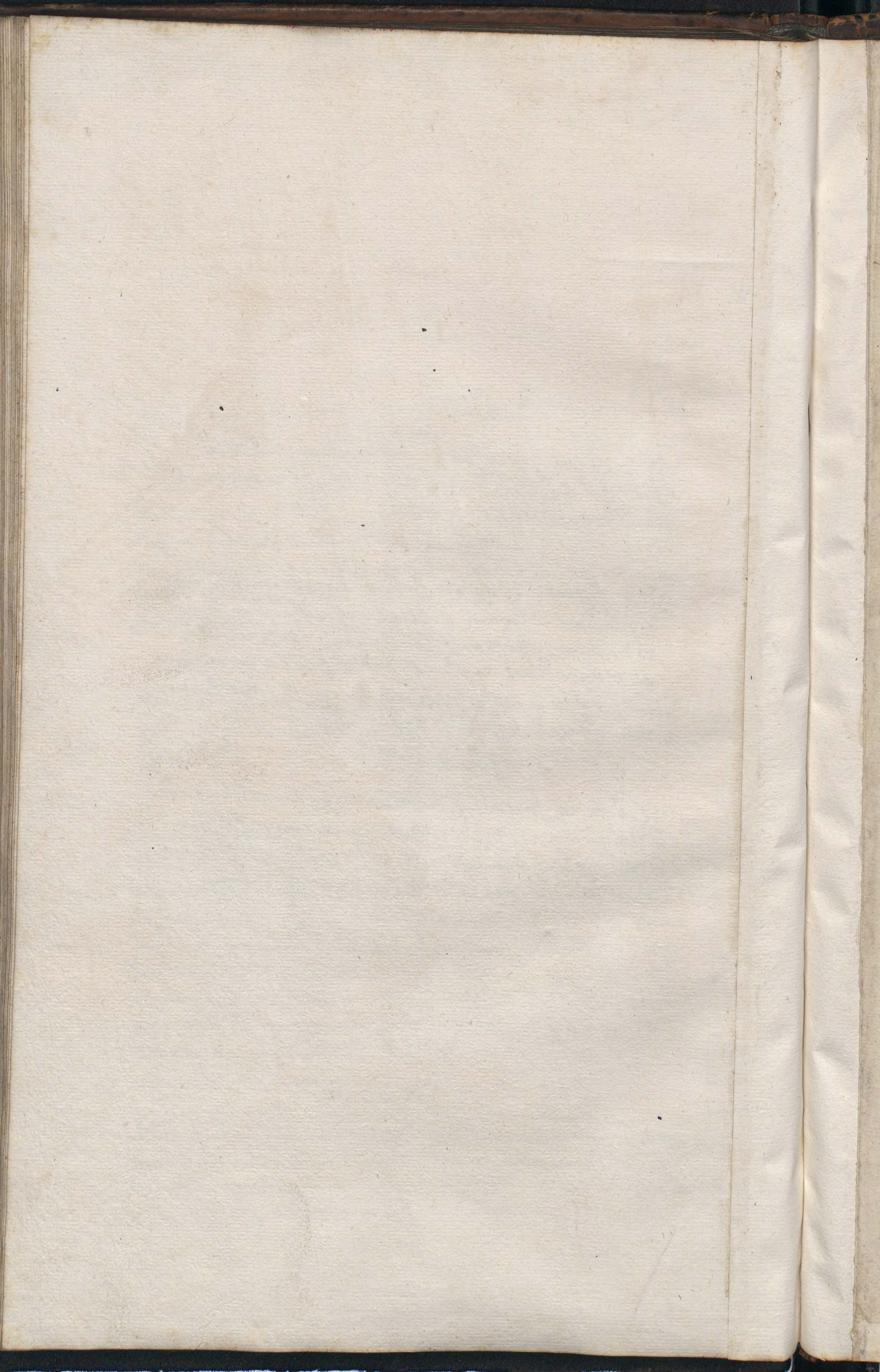
Hæc figura explicat differentiam inter observationes secundum Eclipticam, et inter alias secundum æquatorem factas.

Figura 11^a

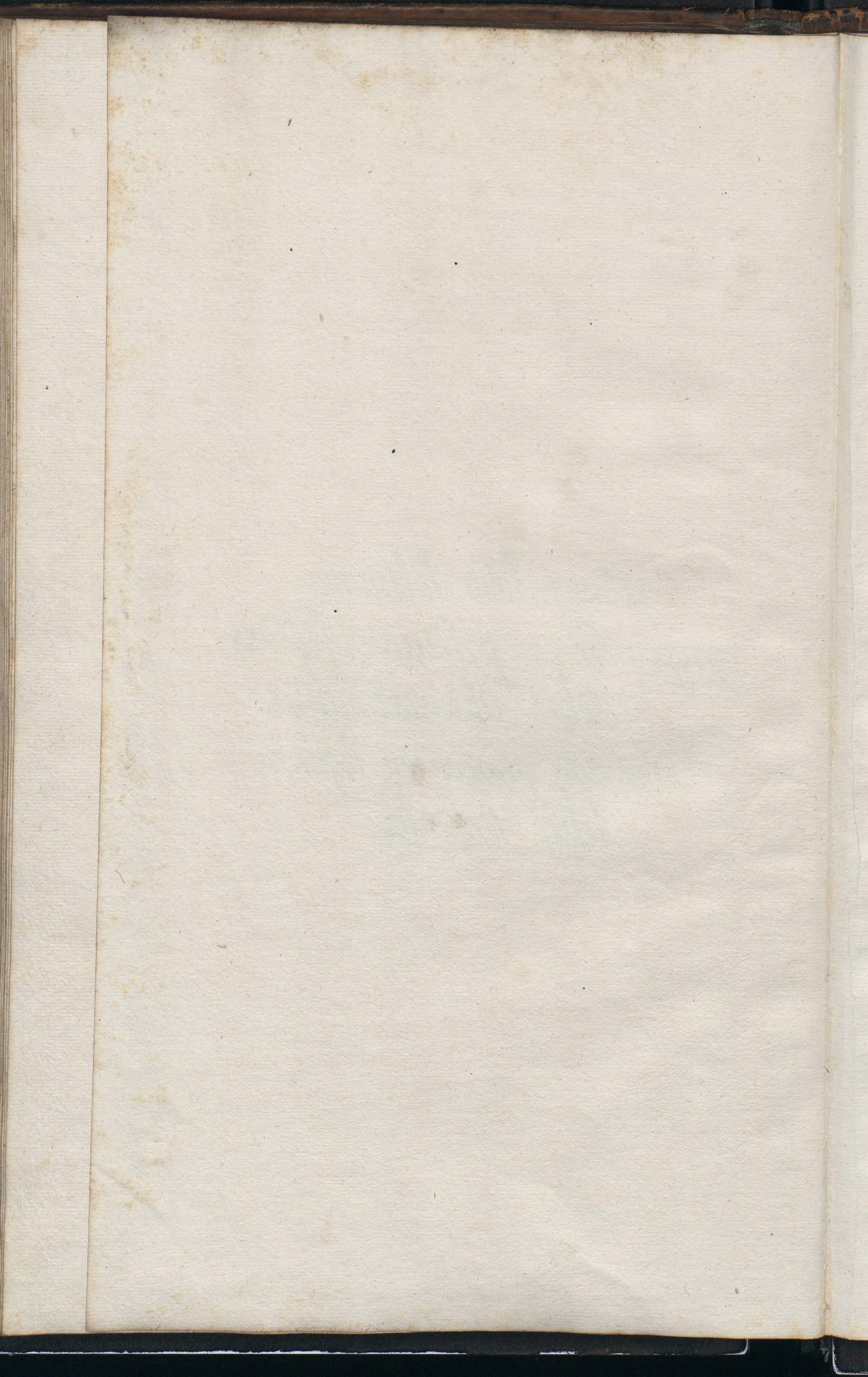
Hæc figura ostendit, stellas Horizonti vicinas, difficulter observari posse; ob refractionem vaporum; cuius rationem P. Ferdinandus coram Colais et Magnatibus explicat, per refractionem numeri in fundo vasis positi, et in aquæ superficie, cum oblique appiuntur, apparentis.

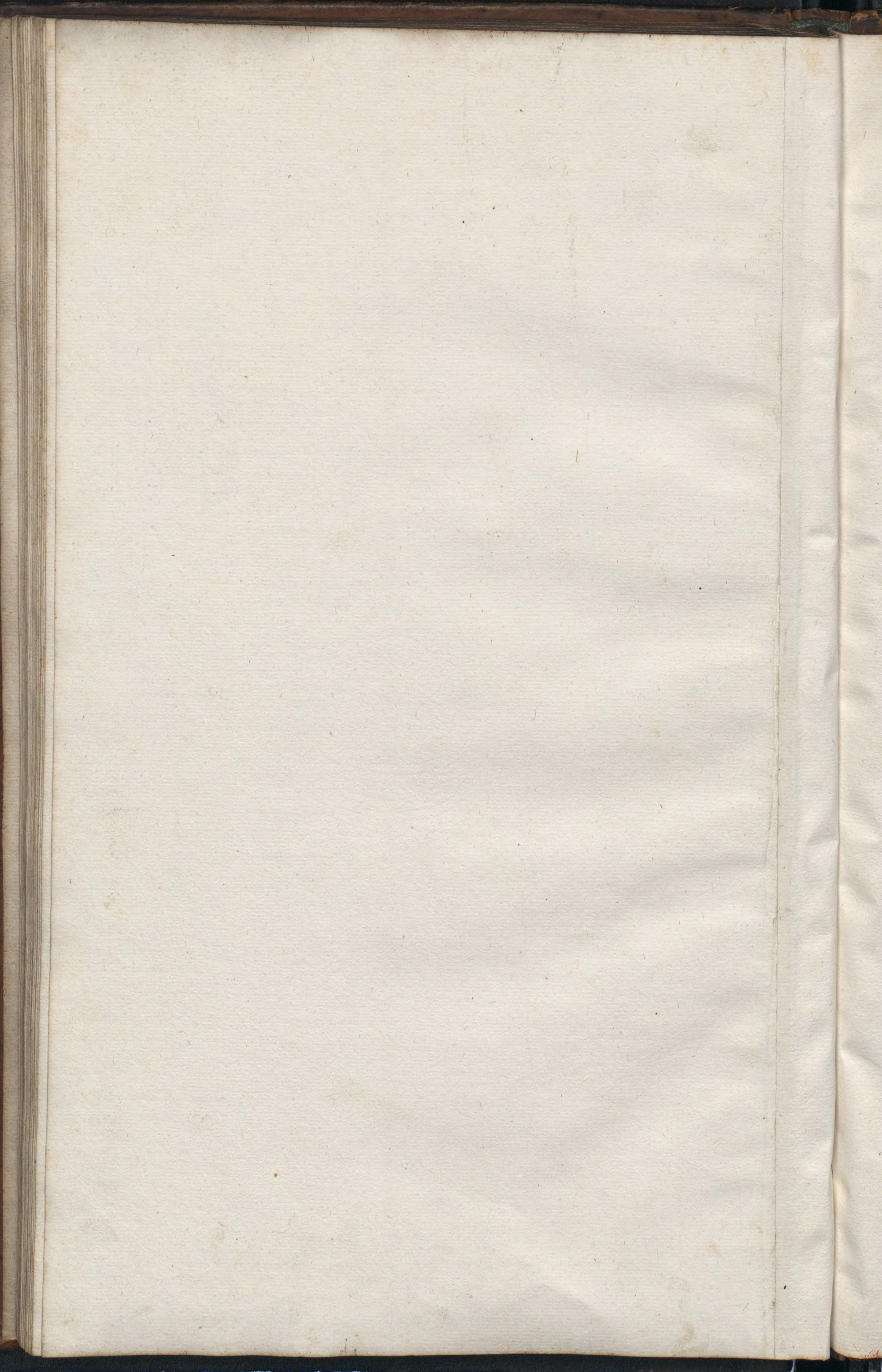
Figura 12^a

Colais in speculâ Astropticiâ interrogantibus, cur stella Veneris modo vesperi, modo mane, subinde etiam claro die apparere observaretur; P. Ferdinandus hac figura rationem eorum explicabat.

18
Compendium latinum
proponens xii posteriores figuras
Libri Observationum
Nec non priores vii figuras
Libri Organici

Libri Organici

Figura 1a

Hæc figura exhibet speculam Astropica Pekinensem, quæ ad orientalem Urbis plagam sita, formâ quadratâ supra muros Urbis alte eminet, et horizontem longè latèque circumspicit. In hac speculâ, nova instrumenta Astronomica ita ordine sunt disposita, ut in latere turris australi, globus celi astriferi, medium locum obtineat, utrimque vero binæ armillæ, Aquatoria, inquam, angulum orientalem, Zodiacalis autem occidentalem occupet. In medio lateris occidentalis horizon cum triangulo azimuthali collocatus, ad cuius dexteram quadrans volubilis, angulum borealem occupat. In medio lateris borealis, sextans in omnem celi partem versatilis eminet, ad cuius dexteram, anemodistichum in altissimâ arbove erectum est: In medio denique lateris orientalis, turris quadrata, supra planitiem majoris speculæ erecta est, in cuius quatuor angulis, singuli mandarini sunt dispositi, qui distributis inter se horis, die nocteque vigilant oculis in cælum sunt intenti, et quæcumque spectant ad vicis aut celi vicissitudinem, ad meteos, ac celi phenomena, diligenter observant, nec non in libri determinatis annis, ac singulis diebus mane, ad Praefatum Astronomiam, partem scripto de ferunt, nomine et chirographo eorum, quæ dictis horis observaverint, adiungunt. In medio illius turriculæ, focus figurâ rotundâ excavatus, ad carbonem tempore hyberno accendendum, ac frigus arcendum. Ad sinistram ejusdem turris supra communem totius turris planitiem, est domus erecta, in quam mandarini vigilantes se recipiunt, ut contra pluviam vel similes celi injurias se defendant.

Praefata hæc instrumenta Astropica habent gradus marmoreos, in formam amphitheatri circum erectos, ut scilicet cum io pedum altitudinem facile addequant, oculis astropicis, ad omnem eorum partem se possit applicare. Ad radices hujus speculæ amplum tri-

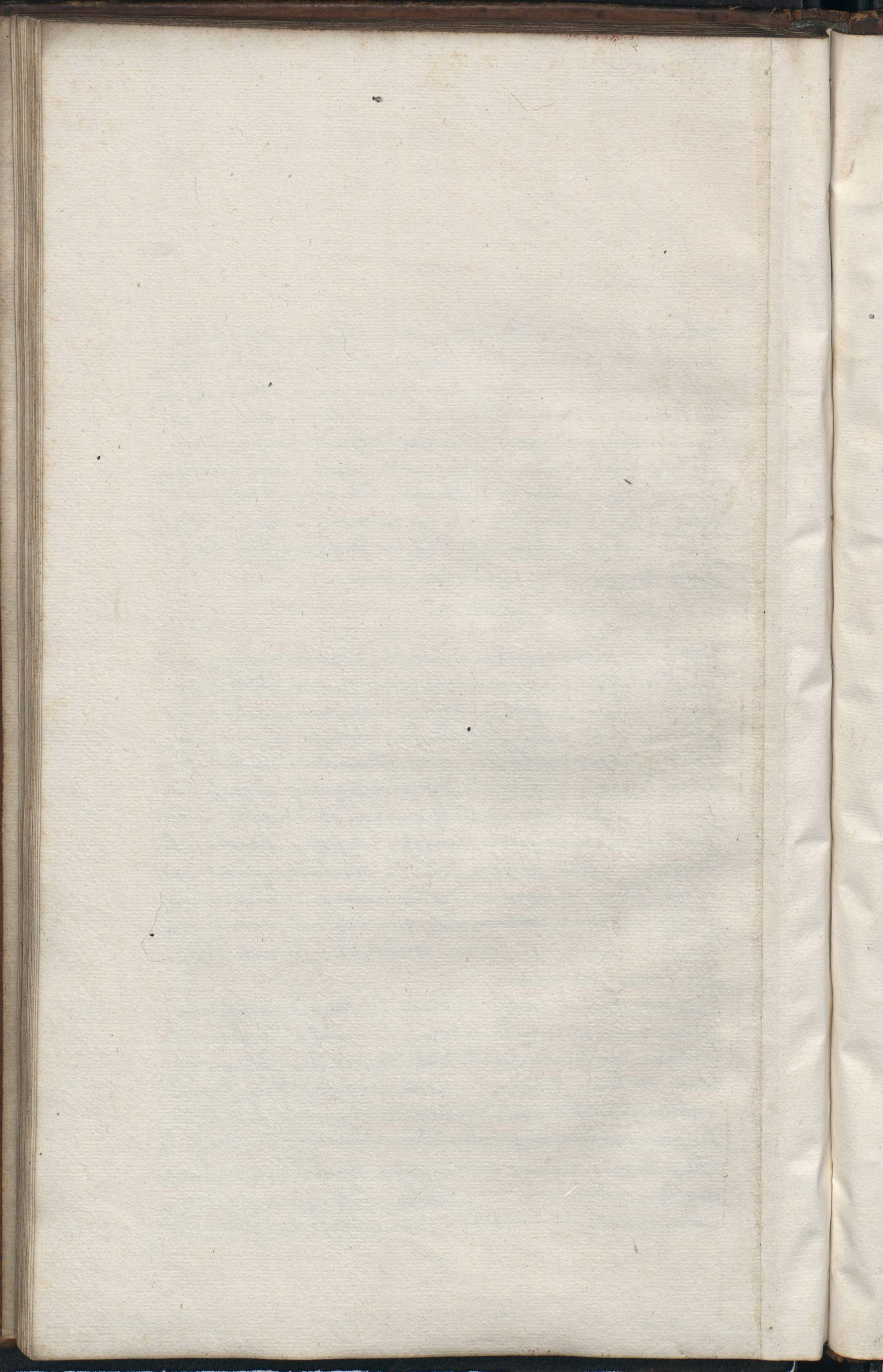
2

Tribunal est erectum, multis adificijs, atrium oblongum cingentibus, in quibus et clepsidra antiqua, et praeterea stilus aeneus ad sextam plius pedum altitudinem erectus, supra mensam pariter aeneam, id pedestris longam, et digito uno crassam, in hac quotidie solis umbram meridianam distinguunt. Vide Libellum meum observationum figurarum. Ad hoc tribunal, et ad hanc speculam quotidie mittuntur 20 et amplius mandarini vigiles, ex minori totius Astronomiae tribunali, quod non procul distat a Palatio Imperatoris, et in quo 160 modo sunt mandarini, et subinde 200, diversae ordinis et gradus, qui Praefectum suum statim diebus Astronomicae cu. explicantem audiunt.

Figura 2.da

Hae figura proponit armillam zodiacalem draconibus immixtam, qui et ipsi pedestali (ut termino architectis usitato utar) multibus aeneis in crucem obliquam decussatis immittuntur. Dracones, prout sinas illos depingunt, toto corpore nubium globis sine spiris intorti, et effuso circa cornua capillitio, mento barbato, atque ore flammivomo terribiles. Hanc autem draconum et pedestalis, sine trabium oblique decussarum formam, eo consilio ceteris praestati, quia, cum dracones sint corpore gracili et in omnem partem flexibili, haec forma ad dexteram levamque non multum excurrit, sicut alia pedestalia quadrata aut rotunda solent excurrere, et ideo ad omnes instrumenti circulos facilem observatori aperit accessum. Praeterea cum dracones antiqua sint insignia Regis sinorum, decebat, ut instrumenta Regia suos dracones ostentarent.

Diameter maximi circuli totius armillae sex pedes geometricos adequat, adeo ut armilla pedestali suo imposita, 10 pedum altitudinem excedat. Quatuor leuonuli ex aere item fuso confecti, totam machinam sustinent, in quorum tergo singulorum singulae cochleae sine vitis aeneae maiores extant, quarum subsidio trabes aeneae decussatae, atque adeo totum instrumentum facile attolli et deprimi, atque in omnem partem potest librari, ut facilius circuli armillares circulis caelestibus possint respondere. Vites autem maiores singulae habent suum, quo tegantur pileum, tra-

3

trobi decussata vitibus minoribus affixum: Omnis jam aperti formam
 videre licet ad sinistram figuram. Omnes autem armillae circuli
 ita sunt inter se connexi, atque axes eorum polis suis inserti,
 ut cochleis suis facile solui, atque iterum conjungi possint: Atque
 hi quidem circuli, tam in convexa, quam in concava sua curvaturā,
 in 360 gradus, et hi in 60 minuta prima, per lineas tran-
 versales, ac denique minuta prima in quinquena secunda, per
 pinnarum diaphora dividuntur; quae etiam de reliquis in-
 strumentis divisim intelligenda sunt.

Figura 3^a

Haec figura draconem unum, sub armilla aequatoria, licenti
 ore, quasi fatiscentem exhibet. Ceterum haec armilla, quoad al-
 titudinem, circulorum diametrum, pedestalis formam, et cetera
 omnia, plane similis est priori. tantum adiecto, destinationis cir-
 culum, ex incuria pictoris, non satis distinctum exhiberi, sed
 sub meridiano circulo quasi abscondi.

Figura 4^a

Figura 4^a azimuthalem horizontem exhibet, quem 4
 dracones, nubium spiris toto corpore intorti sustinent, et ipsos draco-
 nes quidem traves aeneas, ad angulum rectum decussatas, aeneas
 autem traves 4 cubi item aenei (quos pictor hic non expressit) susti-
 nent cochleis in extremo trochium exstantibus, quibus totum instu-
 mentum, ad milium libratum, plane sicut supra de armilla zodia-
 calis pedestali dictum est. Circuli horizontalis diameter sex
 pedum longitudinem adequat, et plana limbi ejus superficies in
 gradus, minuta 1^a et 2^a divisa est, sicut supra de armillis dictum.
 Axem verticalem tenue filum, intra tubum aeneum stringit, apertum
 exhibet. Quod filum verticale, cum duobus alijs in extremo alba-
 dae convergentibus, binum exhibet triangulum filare, quod ad ipsum
 albidam affixum, una cum albidam in omnem caeli plagam facile
 possit circumvigi, duobus demitaxat draconibus, hinc inde polum ho-
 rizontis, flammivento globo inter nubes aeneas fixum continentibus

3

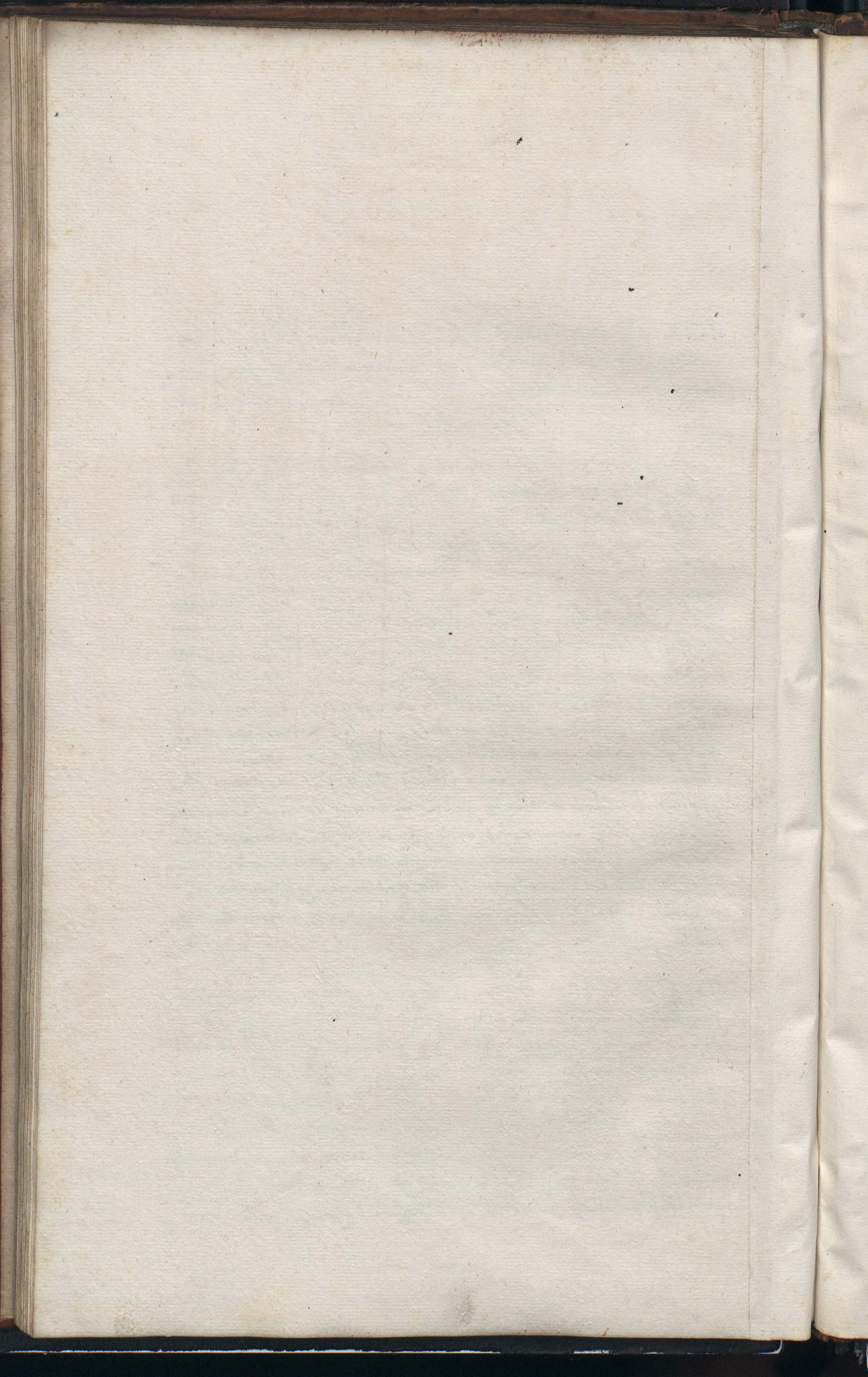
Quodvis aliud ornamentum de industria omise, ne scilicet quid appo-
neretur, quod liberum accessum, aut in omnem caeli plagam specu-
lantem oculum impediret.

Figura 5^a

Sequitur figura 5^a, id est quadrans magnus volubilis, cujus radi-
us sex item pedes geometricos aequat, plana autem limbi ^{superficia}
usque ad decem minuta secunda divisa est. Medium quadrantis
arcum, Draco sinuosi corporis flexa ita occupat, ut instrumento
quidem non multum ponderis addat, mihibus vero aeneis toto cor-
pore circumsparsis amplexibus, ita latera ^{quadrantis} bina cum curvatura
limbi continet, ut non sinat aberrare a plano ejusdem vertica-
lis. Axis columnae aeneae chalybeo capite in polo item chalybeo ita circum-
vertitur, ut cochleis suis facile constringi, laxarique possit; Et ad radium
quidem tres vires ita dispositae, ut in omnem partem axis quadrantis
nullo negotio possit impelli, donec exactissime axis horizontalis respon-
deat, quod quidem ex perpendiculari axis parallelo (quod aeneo tubo in-
clusum est, ne aeri fluctuante collidat) manifeste arguitur. Hoc
perpendicularium, sicut et aliorum instrumentorum est tenue filum aene-
um, ejusque globus item aeneis, cujus pondus est unius et amplius li-
brae. Totum quadrantem binae columnae aeneae superne ac inferne
inter se connexae ita continent ut ille quidem non possit tremere,
in omnem autem caeli plagam, oblique impedimento, liberum undique
habeat prospectum.

Figura 6^a

Hoc figura exhibet sextantem aeneum, cujus quidem radius 6 pedes
geometricos excedit, singulis autem gradibus limbi usque ad 10 minuta
secunda dividitur. Innititur autem hoc instrumentum fulcro in om-
nem partem versatili, adeo ut a situ horizontali usque ad vertica-
lem sursum ac deorsum, recte et oblique possit attolli, et in om-
nem caeli circulum possit dirigere cochlea firmari; in omne latius in-
clinando, et reclinando, ad libitum. Hoc fulcrum axe suo verticali
ac tereti, in tubo cylindrico columnae aeneae circumvertitur, quod colum-
nae turbinatum in pedestalis conitabasi definit, quam totam

Draco multiplex sinuosi corporis spirā circumcingit. Et vero facilius 4
in omni situ sustineatur, unus ex observatoribus (qui quotidie satis
multi sunt) trochileis adhibitis adjuvat, ut in figura exprimitur.
Hinc inde a centrali dioptrarum cylindro, eriguntur laterales cy-
lindri, pro exiguis stellarum distantijs censendis, per pinnasidia
rimosa nunc Tycho-mica.

Figura 7a

Figura 7a globum Stelliferum, tamquam omnium instrumentorum
compendium exhibet: Eius diameter sex pedes geometricos adaequat: eius
meridianum binae traves aerea ad angulum rectum decussata susti-
nent, quae quidem traves inferne cum pedestali circulari horizontis
minime sunt connexae: Nam totus horizon cum suo pedestali per
traves magnas vites potest attolli ac deprimi, ut scilicet totus
horizon sphaeram in bina haemisphaeria ex arte diuidat, quae
vites inmittuntur cubo aereo intra sectum pavimenti lapi-
dem inserto, et habent suum pileolum minoribus vitibus clau-
dendum aperiendumque, ut patet in figura numero 2 et 3.

Ut vero praefatus globus ad omnem eleuati poli gradum facile attol-
latur, meridiani inferioris quadrantis, qui a polo sphaerae antarctico
incipit, affixus est alius quadrans ferreus, sine quadrantis arcibus mul-
tiplici dente excavatus, et opere rotabili facillime mobilis, adeo
ut vel puer nullo negotio totum globum, cuius pondus 2000 libras
superat, possit attollere ad omnem altitudinis gradum. Insuper magis
ae formae magis distincta potest infra, in figura 77 num. 4

Figura 8

Hae figurae exhibent gradus marmoreos, qui amphitheatrici for-
mam imitantur, in quorum medio instrumenta praefata
 collocata sunt; nam quolibet instrumenta habent suos gradus
 circumpositos, quos exhibent figurae p. 9. 10. 11.

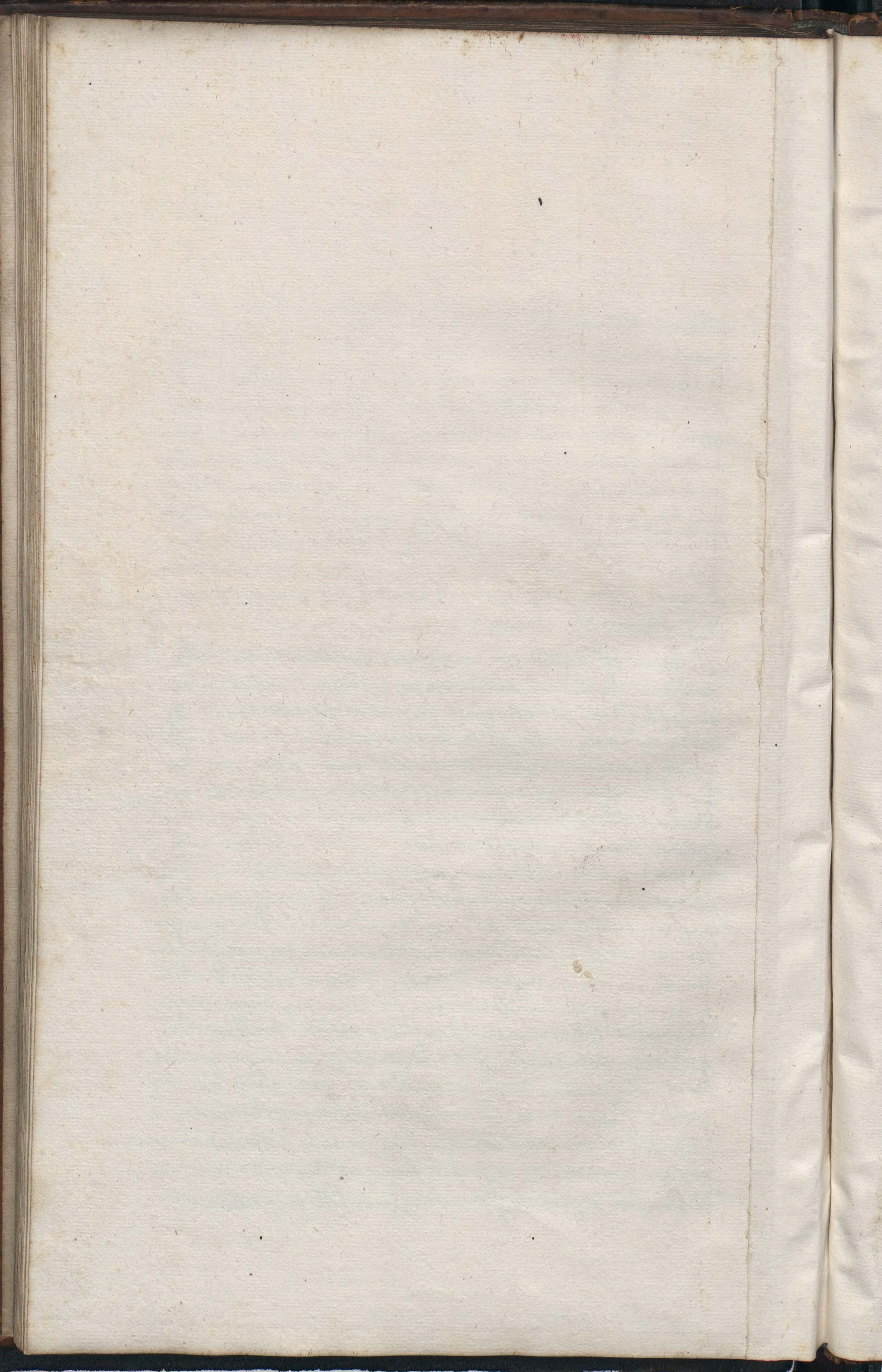
Ex hac rudi instrumentorum adumbratione, et ex libello obser-
uationum praemisso, satis argui potest, quum accuratam tota haec
res Astronomi peritissimum diligentiam, et linceos eius oculos requirat.

4

Nullus epus difficultatem satis percipere potest, nisi quem ipsa ex-
perientia manum jam aper, admoventem saepe docuit. Certe homines
harum rerum imperiti, coram quibus tanquam doctis, Astronomi sunt
plerumque celum observant, si quid inter observandum minus celo
respondere advertant, vitium epus non fabricae aut directionis instru-
mentorum, quam scilicet ignorant, imputare solent, sed ipsius Astro-
nomi talenti, tanquam celo aberrante, pro ipsi Astronomus Euro-
peus, tanquam in certa et celo suo contradicente: ac nomen pe-
nitenti astronomi, si coram oculis huius gentis inter observan-
dum per paucis minuta aberrat, plus detrimenti patitur, quam
si coram Ptolemaeis et Tycho nibus nostris per mediam et an-
plus horam celo aberraret.

A figura 43ra usque ad 55^{am} omnis generis instrumentorum mathe-
maticorum suppellectilem abundantem propono, idque ob multas causas,
ex quibus una haec est, quod Imperator Tartaro-Siniensis, qui
modo gubernat, multa ex his ad privatum suum usum, ut confi-
cienda curarem, mandavit: quare dignum existimavi, ut in
hoc libro, quem ipsi offerrebam, omnia in publicam lucem
ederem, vel ad perpetuam tanti Monarchae memoriam, qui
solvet, dum a rebus pulchris otium aliquod navis erat, cum
magna voluptate illis utendis, intelligendis multum innotuit.
jam quatuor circiter anni elapsi sunt cum Imperator, per 5 et
amplius menses continuos, me quotidie in Aula interiori-
orem, et in ipsum suum Mansorem vocavit, ac totos pene dies de-
tinuit, non alia ex causa, nisi ut ea, quae spectant ad Mathe-
maticam, et praesertim astronomiam per otium inquireret. Primo
die protulit libros omnes Astronomicos et alios Mathematicos,
quos olim patres nostri Sino idiomate scripserunt, qui fere
120 numerantur, et singulos sibi explicari voluit. Ego itaque
quotidie summo mane frequentabam Aulam, et statim in ju-
beris Imperatoris coram admittis, non nisi post meridiem
et saepe quidem, non nisi post horam 3^{iam} aut 4^{am} a meridie.
die, domum repetebam, solus inquam, cum solo Imperatore ad

Imperator
ardenti
Studio
ad
Mathesim
Discendam
rapitur

Commune Mensam Libros ejusmodi revolutum capitalibus quo
cunctat alterare ex ephelis astute: tam ardenti sciret in-
dio Imperator in res Astronomicas ferebatur. Eo quidem tempore
intra Palatii interioris septa me quotidie prandio laetissime
exspectabat, missis supra ex ipsa sua mensa ferulis multis in vas
aureis. Atque haec quidem, et alia his similia, quae sequuntur,
quam rara sint benevolentiae regiae signa, et quam manifesta
sancti in caelo ab ipso indicio, nemo unquam satis percipiet,
nisi prius noverit, Imperatorem summum a suis longinquum ac-
cessum ab ipso summo coli, et tanta ratione ad illum petere
accessum, praesertim hominum calamitatem, adeo, ut qui ex
remotissimis Regnis, uti ex Hispania, Moscovia, Hollandia
atque alijs terris huc aliquando venerint Legati, singulorum se fa-
vorem exceptos judicent, si vel semel in conspectum tantae
Majestatis privatum admittantur, eamque, licet ex remotiori
loco, libere possint intrare. Quos licet sint Colari aut Re-
guli sanguine propinquissimi, semper summo cum plenus
eteneratione coram illo assistunt, et si quid loquendum sit
statim in genua procumbunt, atque ita breviter respon-
dent ad ea, quae interrogat aut imperat.

Com Imperator ex me intelligeret Libros Euclidis esse ele-
menta praecipua totius Mathematicae, statim sex primos Euclidis
Libros, olim a P. Mattheo Ricio in idioma Sincium versos sibi
explorari voluit, et a capite usque ad calcem singularem propo-
sitionum mentem, obfirmare et quasi pertinaciter (ut ita lo-
quar) animi constantiam exquisire, et licet idioma Sincium
optime calleret, litterasque Sincias parillimum manu pingeret
nihilominus Euclidem Sincium in Tartariam Divina Ver-
te voluit, ut et hinc aliquod scribendum peteret. Cum magna-
tes passim Diomate Tartarico utantur, illudque in omnibus fe-
re tribunatibus magnam usum habeat, mihi quoque singulari
benevolentia ex domesticis suis magistrum dedit, qui me lin-
guam Tartaricam doceret, cuius nunc grammaticam composui

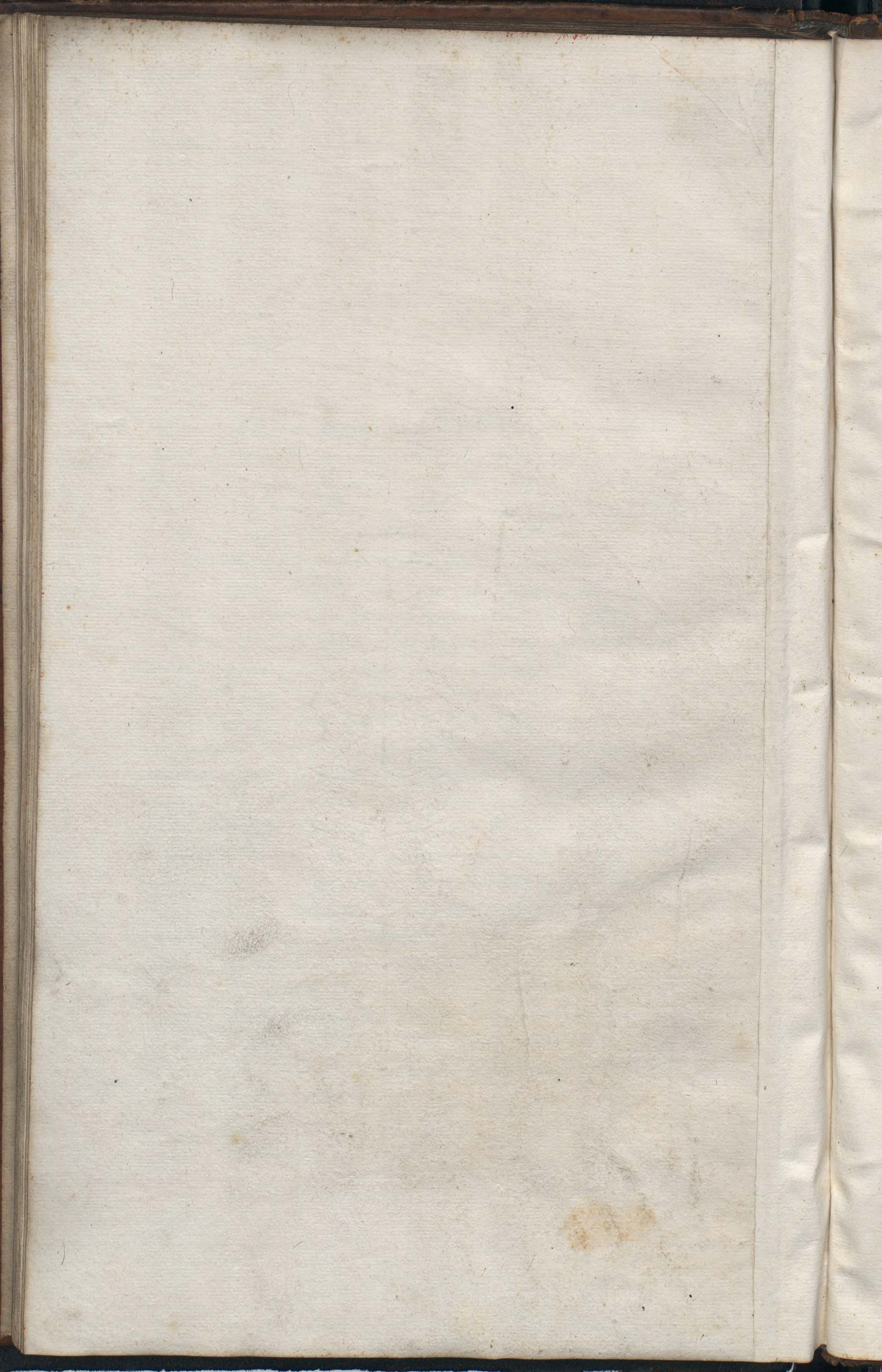
Imperator perceptis clementis Euclidis, ut ordine et quasi gradatim
 procederet, arithmetica, analysin triangulorum, non solum recti
 lineorum sed etiam sphaericarum exponi voluit. Hisce omnibus
 hinc et quasi Mathematicae primis amictis, pede calcatis, atcri-
 us se ad latiora convertit, scilicet ad Geometriam practica
 Geodesiam, chorographiam, et alias amadiores Mathematicas
 disciplinas, quibus plurimum delectatus est (non illa quae spec-
 tant ad sphaerae Coelestis simul et terrestris intelligentiam, et
 usum, imo et eclipses solis ac lunae, iam ab aliquot annis pra-
 miserat) Haec omnia non solum sibi explicari voluit, sed ple-
 raque eorum coram se, intra privatos interioris Palatii porte-
 tes, et aperto alio sibi ostendi probarique voluit. Deo post
 explanationem eorum omnium, per integrum fere annum
 missis ex Aula ad domum nostram omnis generis artificibus
 quicquid erat in Mathematica practica instrumentorum
 affabre fieri curavit, exempli gratia omnis generis circinos
 et regulas proportionum, quadrantibus, radios Astronomicos, quadra-
 ta geometrica, pantometra etc. In hisce instrumentis tractandis
 Imperator multum se exercuit, et dexteram tanti sumptus sep-
 tro affuetam, non dedignatus est regula et circino affue-
 cere. Cum autem arithmetica apprime calleret (non non
 solum in varijs regulis proportionum se diu multumque exercuit
 sed etiam diffusiora quaedam, ut quae spectant ad radices qua-
 dratas et cubicas, nec non ad circulo quaedam ex progressionem
 tam arithmetica quam geometrica, non nunquam tentaverit)
 Non mediocriter sine gaudio est, dum in rerum altitudinem
 et longitudinem per instrumentum metienda, et in mappa
 chorographica delineanda animadvertit, calculum suum ad ipsam
 res acritatem et locorum distantiam (quam pertinae aut sine, sibi
 nisi non satis fidens explorabat) tam prope accedere. postea ex
 mensuris hisce terrestribus ad sublimiora et coelestia ascendit,
 atque omnium planetarum tam magnitudinem, quam distantiam
 inter se, et a globo terrestri non segreter exquisivit: imo et mo-
 tum eorum, circulos, et gyros, atque omnem theoriam per organa

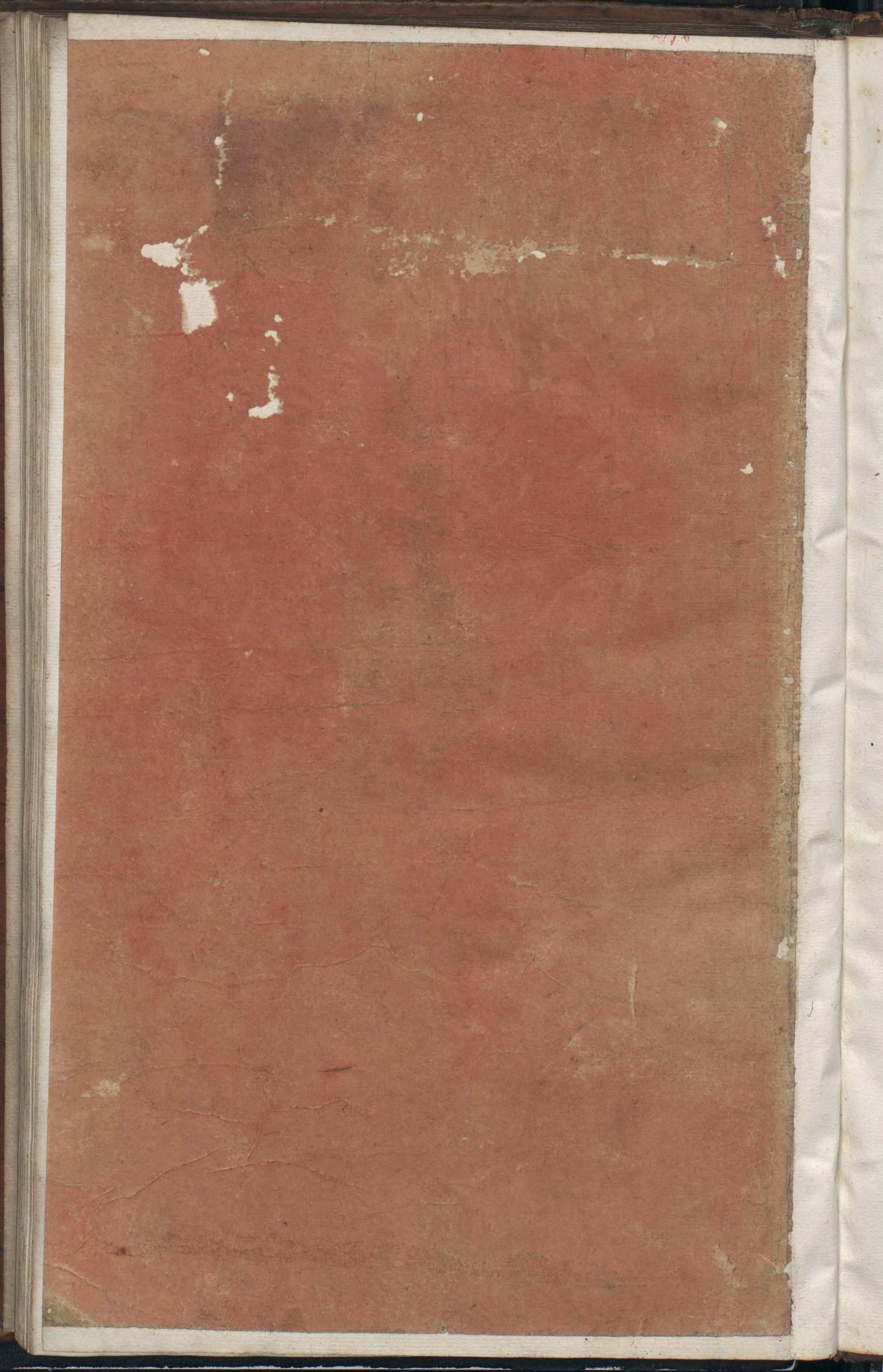

diversa, et orbes etiam papyraceos sibi voluit demonstrari. Totum autem Systema Stellarum fixarum, et singularum nomen, ordinem et locum ita animo infixerat (nam aliquot noctes in illis adascendis conspexerat) ut vel sublati in celum oculis quamvisque ~~illius~~ digito statim monstraret, ac proprio nomine appellaret.

Hac aliquando filius prosequens sum, tum ut ostendam quomodo Unive Europea Regales animos primum dignata movere, tum ut eos, qui in hac Provincia aliquando successuri sunt, recte admoveam, ne pigeat huiusmodi Mathematices disciplinis mentem simul et manum constanter applicare: quia sicut olim Reges magos Stella traxit ad adorandum Verum Deum, sic etiam hos Principes extremi Orientis Astorum nobilitia, potest paulatim ducere ad Astorum dominum cognoscendum atque adorandum. Ego certe nactus hanc Mathematices explicanda opportunitatem, nulla de Religione nostra interferi: sino ipsemet Imperator sponte sua plurima de illa interrogavit. Ex. gr. de Deo, de transmigrazione animarum, de animae immortalitate, de premiis et poena aeterna post hanc vitam, de preceptis decalogi, de Christo passio, de virginitate et aliis Religiosorum etc. atque haec quidem audivit et interrogavit cultu plene sereno, et ad omnem clementiam, ut ita loquar, quasi ad familiaritatem composito: adeo ut me non raro coram se iussit sedere, ^{et} potum suum Tartarium dare et alia huius spectantia benevolentia supra. Haec omnia, nisi tali opportunitate huiusmodi principibus nunquam proponi, multo minus explicari poterant.

2

